POEË GATA BASA ATJEH?

SPREEKT GIJ ATJEHSCH?

door

H. A. N. CATENIUS

:- 789

27.740

XLVI : —
789.

POEĔ GATA BASA ATJEH?

(Spreekt gij Atjehsch?)

SAMENSPRAKEN, GEZEGDEN EN SPREEKWIJZEN

IN DE

Hollandsche, Maleische en Atjehsche taal.

DOOR

H. A. N. CATENIUS,
Majoor der Infanterie O.-I. Leger.

BREDA,
BROESE & COMP.

1888.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENNIS

XLVI : —
789.

POEĔ GATA BASA ATJEH?

(Spreekt gij Atjehsch?)

SAMENSPRAKEN, GEZEGDEN EN SPREEKWIJZEN

IN DE

Hollandsche, Maleische en Atjehsche taal.

DOOR

H. A. N. CATENIUS,
Majoor der Infanterie O.-I. Leger.

BREDA,
BROESE & COMP.
—
1888.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENW.

VOORWOORD.

Toen ik voor de derde maal naar Atjeh ging, was het met het stellige voornemen zooveel mogelijk te weten te komen van de Atjehsche taal, mijne aanteekeningen daarvan te maken, en, zoo mij dit doenlijk zou zijn, volzinnen van allerlei strekking, in hoofdstukken verzameld, op te teekenen. Voorloopig alléén in de gewone Maleische spreektaal opgesteld, wachtte ik slechts tot de gelegenheid zich voordeed, om dadelijk aan het werk te gaan en partij te trekken van elke ontmoeting, van iedere bijeenkomst, waar *uitspraak* zoowel als *zinvorming*, *taaleigen* zoowel als *spraakwendingen* werden behandeld.

Op zekeren morgen mijne visitatie als officier van piket houdende, was ik, nabij het verhoogde schilderhuis op den Wester-ringdijk(1), getuige van eene aanhouding van enkele Atjehers door politiedienaren, die op uitvoer moesten letten van smokkelwaren, van den passar (markt) naar buiten de linie. De taal was mij geheel vreemd, en, al vragende op de plaats vertoevende, kwam een Atjehsch of Maleisch Hoofd, dat kratonwaarts ging, naderbij en mengde zich in de zaak, door op vele mijner nieuwsgierige vragen te antwoorden.

(1) De kraton wordt, ter beveiliging tegen overstroomingen, door zoogenaamde ringdijken beschermd. Zij zijn tevens voor wandelingen en troepenbewegingen geschikt.

Dat Hoofd was de Krani NJAK MAÏL, een gewezen schrijver (klerk) aan de Atjehsche Gouvernements-bureaux, een man die, naast het Maleisch, de Atjehsche taal ook goed machtig is. Deze werd mijn helper, mijn onderwijzer als 't ware; hij stond mij ter zijde met de vertolking der Maleische volzinnen, bracht mij verscheidene malen, zoowel te Nesoch, als later te Oleh-leh, bezoeken, waarbij dan de geschreven zinnen werden gelezen en behandeld, en gaf mij daardoor ruimschoots gelegenheid het reeds zoolang opgevatte plan, de verrijking mijner taalkennis, te verwezenlijken.

Ziedaar de geschiedenis, de wording van dit boekske!

Of ik daartoe den goeden weg heb ingeslagen?

Meermalen legde ik mijzelf die vraag voor; dikwijls ontmoedigd door de gedachte, dat de taak wellicht boven mijne krachten zou gaan, was het gevoelen mijner vrienden en kennissen daarentegen zóó ten gunste van de niet gemakkelijke onderneming, dat ik er eindelijk toe besloot, al mochten er vele gebreken aan dit werk kleven, den raad dier vrienden te volgen en dit samensprakenboek het licht te doen zien.

Dat er vele fouten in zijn, ik ben, bij voorbaat, de eerste om zulks te erkennen. Allengs zal ook de kennis dezer taal zoo doordringen tot ieder, die haar *moet* beoefenen en in practijk brengen, dat in *diens* oog dit boekje misschien hoegenaamd geen genade meer zal vinden.

Alle begin is moeielijk. Zoo ook hier. Gaarne erken ik, dat de zoogenaamde *wetenschappelijke* waarde van het boek van geringe beteekenis mag heeten. Voor hen echter, die voor korteren of langeren tijd in militaire of civiele betrekking in Atjeh *moeten* vertoeven, kan het ongetwijfeld zeer nuttig worden, al mocht het gebeuren, dat ooit Kota Radja werd prijsgegeven en wij slechts

het eiland Poeloe-Way als hoofdvestiging behielden, met niets meer dan Oleh-leh en zijne onmiddellijke omgeving op den vasten Atjeh-wal.

Immers, in de practijk is eenige kennis van de gewone *spreektaal* een vereischte; allen die Indië kennen, zullen het met mij eens zijn, dat men in de dagelijksche aanraking met het volk — den minderen man — niet vèr komt met de *boeken*taal, die het volk doorgaans niet begrijpt. Anderen hebben daar reeds op gewezen (zie o. a. *Nieuws v. d. Dag* 22 en 23 November 1887).

De opeenvolging der drie talen kwam mij voor, op de wijze als hier behandeld, de meest practische te zijn.

Op het Maleisch, onze gewone Indische *spreek*taal — zeer van de *boeken*taal verschillend — zal stellig véél zijn af te dingen. Dikwijls gaf ik de voorkeur aan eene vrije vertaling, daar deze de leidende gedachte van den inlander beter teruggeeft.

Hier en daar — in de verschillende hoofdstukken — vindt de lezer evenwel bijzondere uitdrukkingen van Hoog-Maleische samenstelling, die op andere wijze moeielijk te verstaan zouden geweest zijn voor den Maleisch-Atjehschen vriend, die mij zoo trouw ter zijde stond. Die Maleische uitdrukkingen worden door (H) aangeduid.

Voor de Maleische spelling werd zooveel mogelijk gevolgd het boekje, getiteld: »Nieuw Nederlandsch-Laagmaleisch woordenboekje," uitgegeven bij A. W. Sijthoff te Leiden, terwijl voor het Hoog-Maleisch het woordenboek van Mr. G. J. Grashuis werd geraadpleegd.

Aan de bereidwillige en zeer gewaardeerde hulp van den reeds bovengenoemden vriend Krani Njak Maïl dank ik het voornamelijk dat deze verzameling, na dertien maanden verblijf in Atjeh, tot stand kwam.

Moge dit werk bijdragen tot vermeerdering onzer kennis der Indische spreektalen! Dáár toch komt het voornamelijk op aan, wil men goed en vlug verstaan, gauw en prompt bediend en GEHOORZAAMD worden.

Er valt nog veel te zeggen en ... te verontschuldigen.

Zoo was het mij, in den betrekkelijk korten tijd, tusschen allerlei diensten in, zeer moeielijk aan eene geregelde grammatische beoefening der taal te kunnen denken.

Ik herhaal: deze taal is geschreven zooals zij mij werd medegedeeld, zooals zij gesproken wordt en zooveel doenlijk methodisch — en, zoo ik plagiaat mocht plegen, zou ik, ten slotte, gaarne de woorden van Mr. G. J. GRASHUIS in zijne inleiding (bij het Hollandsch-Maleisch woordenboek) tot de mijne maken.

Een kort overzicht van enkel taalkundige opmerkingen gaat de samenspraken vooraf.

H. A. N. C.

INHOUD.

Bladz.

Taalverwantschap. . . . . XI.

Hoofdpunten der spraakkunst. . . . . XIII.

Korte verklaring der teekens in de Maleische en Atjehsche kolommen, en over de uitspraak. . . . . XXXIV.

Zinstorende fouten. . . . . XXXVI.

SAMENSPRAKEN.

Inlichtingen. . . . . 1.

Bij aankomst. . . . . 5.

Over den tijd. . . . . 10.

Bloedverwantschap. . . . . 15.

Telwoorden, enz. . . . . 21.

Gesprekken met een Hoofd. Over troepen, het gevecht, verwondingen. 26.

Over ziekten. . . . . 35.

Op de markt. . . . . 44.

Over het weder, natuurverschijnselen, windstreken, enz. . . . . 54.

Bladz.

Over het menschelijk lichaam. Uiterlijk, aard, karakter en bijzondere uitdrukkingen. . . . . 65.

Over kleeding, opschik. . . . . 75.

Atjehsche wandeling, ontmoeting, enz. . . . . 85.

Scheepvaart, enz. . . . . 98.

Over het huis, en huisraad . . . . . 107.

Over het dierenrijk. . . . . 133.

Over het heelal, weerkundige waarnemingen, natuurkundige zaken, enz. 149.

Bijzondere uitdrukkingen en opmerkingen. . . . . 175.

Taalverwantschap.

Die meent, dat de *gewone* Maleische spreektaal, of ook het Hoog-Maleisch, voldoende is, om door het gewone Atjehsche kampongvolk (in de Mĕrassa (1)) verstaan te worden, slaat de plank deerlijk mis.

Niet altijd staat ons een Hoofd of een ander ontwikkeld Atjeher ter zijde. Eene ontmoeting op den weg, in het veld, of wààr ook, met een man uit het volk, staat iedereen telkens te wachten. Het Maleisch wordt dan ten halve, of zeer slecht, soms in het geheel niet begrepen.

Hoewel er *verwantschap* tusschen de Maleische en Atjehsche talen bestaat, is er toch zóóveel verschil in uitspraak en in vele woorden, dat er veel van eene Babylonische spraakverwarring zoude plaats hebben, als twee inboorlingen van verschillende landstreken uit onzen Indischen Archipel, of van twee ver van elkaar gelegen eilanden, een gesprek zouden trachten te voeren. Het is daarmede al even gesteld, als wanneer een volbloed Zeeuw of Brabander een echten Groninger of Fries ontmoet, die, hoewel beiden Nederlanders, elkander in hun verschillende dialecten niet of moeilijk zullen verstaan.

---

(1) Eene afdeeling onder ons rechtstreeks bestuur, omvattende alle kampongs en gehuchten tusschen den Kraton, de Atjeh-rivier, Oleh-leh, Lamtih, Lamdjamoe en Blang.

De aanraking van de Atjehers met de verschillende volkeren uit hunne omgeving, vooral aan gene zijde van de groote Golf van Bengalen, heeft gemaakt, daf vele uitheemsche woorden het burgerrecht in hunne taal hebben verkregen. De betrekkelijk geringe aanraking der *echte* Atjehers met de overige Maleiers op Sumatra, is, behalve bovengenoemde oorzaak, ongetwijfeld de reden, dat zij voor vele zaken en voorwerpen geheel andere namen hebben (b. v. voor *Boom*, Mal.: *pohon*, hebben zij *bak*), of wel, zoo die namen al met de Maleische overeenkomen, die zoodanig uitspreken, dat er, voor ons oor, als het ware, een geheel ander woord ontstaat: (*visch*, Mal.: *ikan*, wordt *èngkôt* in het Atjehsch).

Zooals hierachter in de samenspraken zal blijken, zijn er vele woorden, die, evenals in het Maleisch, gesproken en geschreven worden en dezelfde beteekenis behouden. Legio staan daar tegenover, die, zelfs in de verste verte, niet zijn af te leiden van oorspronkelijk Maleische woorden.

De syntaxis is nagenoeg gelijk aan de Maleische, d. i. voor ons, Nederlanders, *vrij gebrekkig*. Soms wordt met weinige woorden veel uitgedrukt, dan weder wordt een kort Hollandsch gezegde door een omhaal van woorden in het Maleisch en in het Atjehsch vertaald.

Overigens zal de practijk in deze, zooals altijd, de beste leermeesteres zijn.

Hoofdpunten der spraakkunst.

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

Evenals in het Maleisch, zijn deze onveranderlijk in den uitgang, onverschillig in welken naamval het zelfstandig naamwoord staat; de betrekkingen, die in onze taal door de naamvallen worden bepaald, geschiedt zoowel in het Maleisch als in het Atjehsch door een voorzetsel vóór het naamwoord te plaatsen, terwijl de tweede naamval aangeduid wordt door het voorwerp der bezitting onmiddellijk vóór den bezitter te plaatsen.

Enkelvoud.

Een kind.	(Mal.:) anaq.	(Atj.:) anĕq.
Van het kind. Van een kind.	(Mal.:) anaq.	(Atj.:) anĕq.
Het hoofd van een kind.	(Mal.:) kapala anaq.	(Atj.:) Oelée anĕq.
Aan een kind.	(Mal.:) sama anaq, *of*	(Atj.:) kĕ anĕq, *of*
Aan het kind.	(Mal.:) pada anaq.	(Atj.:) bak anĕq.
Door den wind.	(Mal.:) Oléh angin;	(Atj.:) Lé angĕn.

Evenals de samengestelde woorden, die een doeleinde, dan wel die eene betrekking aanduiden tusschen bezitter en bezitting, waarbij (in het Nederl.) de bezitter vóóraan komt, treft men in het Maleisch, zoowel als in het Atjehsch, dezelfde samengestelde woorden aan, alleen met dit onderscheid, dat, zooals hiervoor reeds werd aangemerkt, het voorwerp der bezitting vóóraan, de bezitter onmiddellijk daarna komt.

kippenhok: — kip = (Mal.:) ajam (A. manôq) hok = (M.) kandang (A.) ĕmpoeng. (*hok* $\frac{\text{voor}}{\text{van}}$ de kippen). (Mal.:) kandang-ajam. (Atj.:) ĕmpoeng-manôq.

slaapplaats: — slaap = (Mal.:) tidor (A. és) plaats = (M.) tampat (A.) tĕmpat. slaapplaats. (Mal.:) tampat-tidor. (Atj.:) tĕmpat-és.

De Maleiers en Atjehers zouden dus in onze taal zeggen: hokkippen, plaatsslaap.

Zeewater. (Mal.:) ajer laoet. (Atj.:) ijĕr laôt (water- enz. zee).

Meervoud.

Het meervoud in het Atjehsch onderscheidt zich niet van het meervoud in het Maleisch. Het naamwoord heeft, gewoon geschreven, eene meervoudige of eene enkelvoudige beteekenis, hetgeen dan uit den zin moet worden opgemaakt en begrepen. Anĕq kan dus *kind*, maar ook *kinderen* beteekenen.

De meervoudsvorm *menschen* wordt vertaald door (Mal.:) *orang* of *orang-orang*, (Atj.:) *orĕng* of *orĕng-orĕng*. *Menschen* in de beteekenis van *men* (het onbepaald voornaamwoord), in 't Maleisch evenzoo aangeduid door *orang*, wordt in het Atjehsch door *Gôb* vertaald. B. v.: Men zegt, (Mal.:) Orang bilang, (Atj.:) Gôb pĕgah.

Het meervoud ondergaat geen verdubbeling van het naamwoord, als dit voorafgegaan wordt door een bijvoeglijk naamwoord van hoeveelheid of door bepaalde telwoorden, al wordt in onze taal het meervoud gebruikt.

Veel menschen.	(Mal.:) Banjaq orang.	(Atj.:) Lĕ orĕng.
Weinig vogels.	(Mal.:) Sedikit boeroeng.	(Atj.:) Batjoet tjitjĕm.
Veel geld.	(Mal.:) Banjaq oewang.	(Atj.:) Lĕ arta.
Vier boomen.	(Mal.:) Ampat pohon.	(Atj.:) Pĕt bak.

Overigens wordt de verdubbeling, zooals die in het Maleisch plaats heeft, gelijkelijk in het Atjehsch gevolgd.

Kanonnen.	(Mal.:) marijem-marijem.	(Atj.:) mĕriam-mĕriam.

LIDWOORDEN.

Bij de Atjehers mist men, evenals in de Maleische taal, dit rededeel. Het wordt dus *niet* vertaald, maar *weggelaten*.

Het paard.	(Mal:) Koeda.	(Atj.:) Goeda.

Bij eenige omschrijving van het voorwerp, wordt *het* of *de* in het Maleisch en Atjehsch door het aanwijzend voornaamwoord (M.) *itoe*, (A.) *njoï* vervangen.

B. v.: Het (de)..., dat (die)...	(Mal.:) itoe... jang.	(Atj.:) njoï... jang.
Het kind, *dat* ik zie.	(Mal.:) *itoe* anaq, *jang* saija lihat.	(Atj.:) *njoï* anĕq, *iang* loen kalôn.

BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN.

De bijvoeglijke naamwoorden van hoedanigheid worden *achter* het zelfstandig naamwoord geplaatst. B. v.:

Eene kleine rivier.	(Mal.:) Kali ketjil.	(Atj.:) Kroeng tjoet.
Een groote oorring.	(Mal.:) Kraboe besar.	(Atj.:) Soebang raja.

De bijvoeglijke naamwoorden van hoeveelheid worden vóór en (of) achter de zelfstandige naamwoorden geplaatst, evenals in het Maleisch. B. v.:

Veel steenen.	(Mal.:) Batoe-batoe banjaq.	(Atj.:) Batée-batée lĕ.
Vele kinderen.	(Mal.:) Banjaq anaq.	(Atj.:) Lĕ anĕq.
Weinig menschen.	(Mal.:) Sedikit orang *of* orang sedikit.	(Atj.:) Batjoet orĕng *of* orĕng batjoet.

Slecht en *leelijk*, in tegenstelling van *goed* en *mooi*, worden vertaald door *niet* (Atj.:) *han* of *hana* en het omschrijvende bijvoeglijk naamwoord *goed* of *mooi* (Atj.:) gèdj (1).

Slecht, leelijk.	(Mal.:) djahat, djelèk.	(Atj.) hanagèdj.

Door oefening moet men de juiste toepassing van den ontkennenden vorm (*han* of *hana*) leeren onderscheiden. Zie verder over *hana* hierachter, bij de werkwoorden.

Alle, *velerlei*, *allerlei*	(Mal.:) *Segalla*	(Atj.:) *Sĕgala* of *sigala*

staat als bijv. naamwoord altijd vóór het zelfstandig naamwoord. B. v.:

Alle gereedschappen.	(Mal.:) Segalla bekákas.	(Atj.:) Sĕgala pĕkakas.
Alle (collectief).	(Mal.:) *Samoewa*.	(Atj.:) *Bandoem*.

---

(1) Zie over de uitspraak.

Dit bijv. naamwoord kan zoowel *vóór* als *achter* het zelfstandig naamwoord staan. B. v.:

Alle menschen.	(Mal.:) Samoewa orang *of* orang samoewa.	(Atj.:) Bandoem orĕng *of* orĕng bandoem.

De vergelijkende trap.

Hiertoe wordt in het Maleisch 't woordje *lebéh*, in het Atjehsch *lĕbéh* vóór het bijvoeglijk naamwoord geplaatst.

Grooter is:	(Mal.:) *lebéh besar*.	(Atj.:) *lĕbéh rajĕk*.
Grooter dan.	(Mal.:) lebéh besar dari.	(Atj.:) lĕbéh rajĕk bak.
Grooter dan dat huis.	(Mal.:) lebéh besar dari itoe roemah.	(Atj.:) lĕbéh rajĕk bak njoï roemôh.
Dichter bij.	(Mal.:) lebéh dekat.	(Atj.:) lĕbéh toï.
Niet meer.	(Mal.:) Tida lebéh *of* tida lagi.	(Atj.:) hana lé (*of lĕ*; (*lĕ* beteekent *veel*)).

Veel is in 't Atjehsch *lĕ*, maar dit woord verandert aan het einde van een zin, (vermoedelijk voor het gehoor?) in *lé*. B. v.:

Ik wil niet meer koopen.	(Mal.:) Saija tra maoe bli lagi.	(Atj.:) Loen han kĕmĕng bloï lé.

De overtreffende trap.

In het Maleisch geschiedt dit, door *vóór* het bijvoeglijk naamwoord het woordje *pâling* te plaatsen, wat ongeveer overeenkomt in beteekenis met ons voorvoegsel *aller*. B. v.:

Vrees niet!	(Mal.:) Djangan takot!	(Atj.:) Bèk tatakôt.

In de fatsoenlijke Atjehsche taal wordt in plaats van *gata* ook de titulatuur gebruikt, zooals 't woord Mijnheer in het Nederlandsch, en Toewan in het Maleisch. B. v.:

Als U (of Mijnheer) wilt (wil).	(Mal.:) Kaloe Toewan soeka.	(Atj.:) Kalée Tĕkoe galak.

Omtrent het gebruik en de verschillende wijzen van titulatuur is, voor zoover nog bekend, het volgende in Atjeh in zwang.

Het woord *Mijnheer*, (Mal.:) toewan, wordt al naar gelang van den persoon, van rang of stand in 't Atjehsch gewijzigd. Tot vorstelijke personen *Toeankoe*, tot hooge Atjehers, waarschijnlijk adelijken, *Toekoe*, is men zeer beleefd, tot voorname mannen, dan heet het *Tĕkoe*, terwijl de priesters (zij die van de priesterscholen van Lambada kwamen) de titulatuur Tèngkoe bezitten. Onze tegenstander Tèngkoe-di-Tiroe schijnt dus met vrucht te hebben gestudeerd en zal wel zijn praedicaat door een diploma kunnen steunen.

Tot vrouwelijke personen wordt, b. v. op de Atjehsche passar (markt) *njonja*, ook wel *potjoet* gezegd — evengoed als tot soldatenvrouwen 't woordje *njei* of *njahi* wordt gebruikt. Door de bestendiging van ons gezag in Atjeh, door de steeds grooter wordende passar (markt), waar allengs allerlei permanente gebouwen zijn verrezen, zoowel van Chineesche als Maleische en Padangsche kooplieden, door de aanmoediging en het streven van het Nederlandsch opperbestuur, om de groote Atjehsche markt, nabij Kampong Gedah, zoo druk en aanzienlijk mogelijk te doen worden, is ook van den kant van het Atjehsche volk, dat zich steeds goed en *contant*, liefst in klinkende munt, betaald ziet, bijzonder veel toenadering betoond; al dat volk, mannen, vrouwen en kinderen, elken

dag op hunne zelfde plaatsen zittende, waar, in de groote overdekte markt-loods, aan ieder eene vaste plaats is aangewezen, heeft van lieverlede de eigenaardige inlandsche en zelfs militaire spreekwijzen en uitdrukkingen uit het kazerne-leven opgevangen en overgenomen, zoodat *njei* en *njahi* ook uit hunnen mond wordt gehoord, als zij tot inlandsche soldatenvrouwen spreken.

Meervoud.

In het Atjehsch ook *Gata* en tegen hoogeren in rang *droinè* of wel soms verkort *nĕ*. Ook de praedicaten *toeankoe*, *toekoe*, *tĕkoe* worden gebezigd. In den aanhef van redevoeringen, evenals in het Maleisch, wordt het praedicaat of de titulatuur verdubbeld: *Tĕkoe-tĕkoe* of *toeankoe-toeankoe*.

DERDE PERSOON.

Enkelvoud *hij* of *zij* — in het Maleisch *ija* of *dija* — is in het Atjehsch *djih*.

Hij (of zij) is dood.	(Mal.:) dija mâti.	(Atj.:) djih maté.

Uit den zin en afhangende over welke persoon gesproken wordt, moet dus blijken of er over een mannelijken of vrouwelijke persoon wordt gesproken.

Meervoud.

In het meervoud wordt hetzelfde woord gebruikt, dikwijls met achtervoeging van 't woord »orĕng," (mensch), evenals zulks in het Maleisch geschiedt. B. v.:

Zij zijn kreupel, of die menschen zijn kreupel.	(Mal.:) Dija *of* dija orang pintjang.	(Atj.:) Djih *of* djih orĕng djak tjapik.

Wederkeerige.

Het woordje *zich* of *zelf* (ik zelf) in het Maleisch door *sendiri* aangeduid, wordt in het Atjehsch door *droï* of *kĕdroï*, *sidroï* (grondwoord *droï*) uitgedruid. B. v.:

Omdat hij zelf geen geld heeft.	(Mal.:) Sebab dija tida ada oewang sendiri.	(Atj.:) Sabab hana ata droï-dji.

Alleen spelen (in de beteekenis van: voor zich-zelf, zonder anderen, spelen, zich-zelf bezighouden), (Mal.:) *maïn sendiri*, wordt in 't Atj.: *më-én sidroï*.

Eigen kinderen.	(Mal.:) anaq sendiri.	(Atj.:) anĕq droï.
Ik zelf.	(Mal.:) saija sendiri.	(Atj.:) loen kĕdroï.

Het hangt geheel van den zin af, welke verandering, beter gezegd welk voorvoegsel aan *droï* moet voorafgaan, omdat de grondvorm weinig alleen voorkomt.

Bezittelijke.

De 1ste persoon: *mijn*, *mijne*, in het Maleisch door het aanhechtsel *koe* uitgedrukt, wordt in het Atjehsch vertaald door het persoonlijk voornaamwoord *loen* (Holl. *ik*), evenzoo is het met den 2den persoon gesteld. *Uw*, *uwe*, in het Maleisch vertaald door het woord *moe* als aanhechtsel achter 't zelfstandig naamwoord te plaatsen, wordt in 't Atjehsch door het persoonlijk voornaamwoord van den 2den persoon *gata*, onmiddellijk achter het zelfstandig naamwoord te plaatsen, dat de bezitsbetrekking ondergaat. B. v.:

Uwe vrouw.	(Mal.:) bini-*moe*.	(Atj.:) binoï *gata*.
Mijn kind.	(Mal.:) anaq-*koe*.	(Atj.:) anĕq *loen*.

Het bezittelijk voornaamwoord van den 3den persoon (*zijn*, *zijne*, *hare*, *hunne*),

in 't Maleisch vertolkt door het aanhechtsel *nja* achter 't zelfstandig naamwoord te plaatsen, wordt in het Atjehsch door *dji* vertaald en eveneens onmiddellijk achter het woord, als aanhechtsel, geplaatst, ten opzichte waarvan de betrekking wordt aangeduid. B v.:

Zijne oogen.	(Mal.:) mata-nja.	(Atj.:) mata-dji.
Hare haren.	(Mal.:) ramboet-nja.	(Atj.:) ôk-dji.
Hunne huizen.	(Mal.:) roemah-nja.	(Atj.:) roemôh-dji.

Vragende.

Wie voor personen, in het Maleisch *sijapa*, of verkort *sâpa*, is in het Atjehsch *soï* (lees *sooi*).

Welke, of *wat* voor zaken, in het Maleisch door *apa* vertaald, is in het Atjehsch *poeë*. Dit woordje *poeë*, uit te spreken tusschen pĕwĕ en pĕgwĕ in, waarbij de *g* en *w* in elkander smelten. Alle vragende vormen, die in het Maleisch met *apa* beginnen, worden in de Atjehsche taal met 't woord *poeë* begonnen. (M.) Apa en (A.) Poeë kunnen 't beste vergeleken worden met de vragende uitdrukking *est-ce-que*, die de Franschen zoo vaak gebruiken. B. v.:

Duurt het lang?	(Mal.:) Apa lama?	(Atj.:) Poeë trib?
Hoort gij niets?	(Mal.:) Apa kamoe tida dengar apa-apa?	(Atj.:) Poeë gata hana dĕngôr poeë-poeë?

Aanwijzende.

Deze, *dit*, in het Maleisch *ini*, is in het Atjehsch *njoï*. B. v.:

Dit is mijn kind.	(Mal.:) Ini saija poenja anaq.	(Atj.:) Njoï loen po anĕq.

Die, *dat*, in het Maleisch *itoe*, is in het Atjehsch *djéh*, of *njan*. B. v.:

Die kerel ziet er ongunstig uit.	(Mal.:) Itoe orang moeka-nja tida baaik.	(Atj.:) Djéh orĕng moeka-dji hanagèdj (1).

Beide aanwijzende voornaamwoorden staan, evenals in 't Nederlandsch en in het Maleisch, in de Atjehsche taal onmiddellijk vóór het zelfstandig naamwoord.

De aanwijzende vorm kan ook door nadere omschrijving van het zelfstandig naamwoord geschieden b. v. *de witte*, *de andere*. De beide lidwoorden *de* worden, in dit geval, in het Maleisch èn in het Atjehsch door *jang* vertaald.

De witte.	(Mal.:) Jang poetih.	(Atj.:) Jang poetéh.
De andere.	(Mal.:) Jang laïn.	(Atj.:) Jang laèn.

Wat wij Nederlanders zouden vertalen: degene, die wit is; die de andere is.

Betrekkelijke.

Welke, *dewelke*, *hetwelk*, *die*, *dat*, in het Maleisch door *jang* of *njang* vertaald, wordt in het Atjehsch ook door *jang* of *njang* aangeduid. B. v.:

Het kind, *dat* ziek is.	(Mal.:) Anaq, *jang* sakit.	(Atj.:) Anĕq *jang* sakĕt.
Degene, *die* het eten kookt.	(Mal.:) Orang *jang* masak makanan.	(Mal.:) Orĕng, *jang* magoën pĕnadjoh.

(1) Zie de vorming van dit woord, blz. XVI.

WERKWOORDEN.

Moge de vervoeging der werkwoorden »hoogst eenvoudig" heeten, omdat zij weinig of niets veranderen, in dit rededeel ligt juist het voornaamste, het zwaartepunt der geheele taal, opgesloten. De verdeeling in onzijdige, bedrijvende, enz., zooals de taalkunde der beschaafde volkeren die vastgesteld heeft, bestaat eveneens bij den Atjeher, waarschijnlijk bij den gewonen, eenvoudigen inboorling, *geheel onbewust*, doch de man maakt er toch gebruik van, door voorvoegsels of door aanhechtsels, om zijne gedachten uit te drukken, om te kennen te geven wât hij meent, wàt hij bedoelt, en . . . hij wordt door den aangesprokene behoorlijk verstaan.

Het werkwoord en de vorm, waarin dat woord voorkomt, speelt ook bij hem eene voorname rol, en geeft, al naar de wijziging, waarin het grondwoord voorkomt, te kennen of het een eenvoudig, een transitief, causatief of ander werkwoord is, of de vorm passief, objectief of voluntatief is.

Eene ernstige en nauwkeurige bestudeering van de verzamelde gegevens der Atjehsche taal, gaven mij aanleiding tot de volgende opmerkingen en aanteekeningen. Zij zijn in 't kort saamgevat, en waarschijnlijk zelfs zeer onvolledig; doch men bedenke: ik schreef geen grammatica, wèl een samensprakenboek, voorafgegaan door enkele grammaticale beschouwingen, opdat degene, die zich verder in deze taal wil bekwamen, in *betere* en meer uitgebreide taalkundige Atjehsche werken, *alles* kan lezen en vinden, wat van belang kan worden geacht voor zijne grondige kennis en heldere opvatting van het Atjehsche taaleigen.

Het hulpwerkwoord *na.*

Dit woord speelt in de dagelijksche taal eene groote rol. Onze werkwoorden

hebben en *zijn* worden bij de Atjehers alléén door 't woordje *na* aangeduid. Dit is betrekkelijk wel een bewijs van taalarmoede. B. v.:

Maar ik *heb* een vriend.	(Mal.:) Tetapi *ada* sobat satoe.	(Atj.:) Tĕtapi *na* tsahbat sidroï.
Er *zijn* ook lieden, die...	(Mal.:) *Ada* djoega orang, jang...	(Atj.:) *Na* tjit orĕng, jang...

Niet hebben en *niet zijn* worden vertaald door *hana*. Het begrip van ontkenning wordt ook door *hana* (of verkort *han*) aangeduid. (Zie de aanteekeningen bij de Bijvoeglijke naamwoorden: *slecht* in tegenstelling van *goed*.)

Onzijdige werkwoorden, zooals *slapen* (Mal.:) *tidor* (Atj.:) *és; denken, meenen* (Mal.:) *kira* (Atj.:) *pĕnjĕm*, komen in den zin gewoonlijk in hun grondvorm voor.

Door geoefendheid kan de spreker het best beoordeelen, of de grondvorm eenvoudig dan wel samengesteld moet voorkomen.

Bedrijvende werkwoorden hebben in de meeste gevallen de voorvoegsels *mĕ*, *gĕ* of *pĕ*. Evenwel wijzigt zich dit al naar het spraakgebruik en naar de plaats, die het woord inneemt, alsmede naar den persoon tot of van wien gesproken wordt. De voorvoeging van het persoonlijk voornaamwoord (*gata*, verkort tot *ta*) komt in de Atjehsche taal menigvuldig voor.

Gebruiken, benutten (Mal.:) *pakèj*, is (Atj.:) *bôh* (bedrijvende vorm *gebôh*). In eenigen volzin wordt den aangesproken persoon gevraagd:

Wat zult gij anders *gebruiken?*	(Mal.:) *Pakéj* apa laïn?	(Atj.:) *Tabôh* poeĕ laèn?

(De *gĕ* vervalt dus als voorvoegsel en wordt door den 2den persoon enkelvoud *ta* vervangen.)

Doen, maken.	(Mal.:) békin.	(Atj.:) pĕgèdj.

Maar in het bedrijvende werkwoord *pègèdj*, waarbij aan eenig bedrijf wordt gedacht, te verrichten door den aangesproken persoon, wordt *pègèdj* voorafgegaan door *ta* en tevens *achter* het werkwoord de omschrijving van het te verrichten bedrijf gevoegd. Voorbeelden:

Fijn maken.	(Mal.:) békin aloes.	(Atj.:) tapĕgèdj aloes.
Vuur maken.	(Mal.:) békin api.	(Atj.:) tapĕgèdj apoeï.
Eene kooi maken.	(Mal.:) békin kandang.	(Atj.:) tapĕgèdj ĕmpoeng.

De lijdende vorm wordt in de Atjehsche taal verschillend gevormd — of door de voorvoegsels *gĕ-pĕ*, of ook alleen door *gĕ* — soms ook door het voorvoegsel *dji*.

Gewikkeld worden.	(Mal.:) di goeloeng.	(Atj.:) gĕ-pĕ-kavan.
Het wordt zwart gemaakt.	(Mal.:) di békin itam.	(Atj.:) gĕ-pĕ-itam.
Het is reeds verkocht.	(Mal.:) soedah di djoewal.	(Atj.:) ka gĕ-poebloï.
Dit moet doorstoken worden.	(Mal.:) ini misti di toesoek.	(Atj.:) njoï mĕhat gĕtjoelŏk.
Het wordt goedkooper gegeven.	(Mal.:) di kasi lebéh moerah.	(Atj.:) dji bri lĕbéh moerah.

Ook hierin wordt geoefendheid vereischt, om den juisten vorm te vatten. Tal van voorbeelden, in de samenspraken hierachter, wijzen genoegzaam aan, wanneer de eene of andere wijze moet worden gebezigd. Mij komt het voor, dat de voormelde passieve vormen sterk geregeerd worden door het zelfstandig naamwoord, waarover in den zin gesproken wordt, n. l. of het zelfstandig naamwoord een bezield of een onbezield voorwerp is.

De gebiedende wijs (impératief) wordt gevormd door het werkwoord te doen voorafgaan door het persoonlijk voornaamwoord van den 2den naamval.

Vrees niet! (Mal :) Djangan takot! (Atj.:) Bèk ta takôt!

Om nadruk te kennen te geven, zooals door het aanhechtsel *lah* in het Maleisch geschiedt, wordt het aanhechtsel *kĕ* in het Atjehsch gebruikt (Ook bij wijze van impératief, enkelvoud.)

Hoor! (Mal.:) Dengar-lah! (Atj.:) Dĕngôr-kĕ!

Komt *kĕ* als voorvoegsel in eenigen zin voor, dan heeft het de beteekenis van »om te" (Mal.:) *boewat*.

Deze mand dient *om* er visch in *te* doen.	(Mal.:) Ini krandjang *boewat* taroh ikan.	(Atj.:) Njoï raga (krantjang) *kĕ* troh èngkôt.
Waarvoor?	(Mal.:) Boewat apa?	(Atj.:) Kĕ-poeĕ?

BIJWOORDEN.

Bijwoorden bij bijvoeglijke naamwoorden geplaatst, staan *achter* deze in het Atjehsch, in tegenstelling van de plaats der bijwoorden in het Nederlandsch en in het Maleisch.

Zeer groot.	(Mal.:) *âmat* besar.	(Atj.:) raja *tĕhat*.
Erg ziek.	(Mal.:) *sângat* sakit.	(Atj.:) sakĕt *tĕhat*.
Te veel.	(Mal.:) *terlaloe* banjaq.	(Atj.:) lĕ *silagoïna*.

Het bijwoord *sekali* in het Maleisch (beteekenende: zeer, bij uitstek) staat

altijd achter het bijvoeglijk naamwoord. In 't Atjehsch behoudt dit bijwoord zijne zelfde plaats, n. l. *achter* het bijvoeglijk naamwoord. B. v.:

Bij uitstek lang.	(Mal.:) pandjang sekali.	(Atj.:) pandjang tĕhat.

Bijwoorden bij werkwoorden geplaatst, staan, in het Maleisch zoowel als in het Atjehsch, *achter* deze. B. v.:

Hoog vliegen.	(Mal.:) terbang *tinggi.*	(Atj.:) pôr *manjang.*
Snel loopen.	(Mal.:) djalan *lekas.*	(Atj.:) djak *rĕdjang.*
Weêr ontmoeten.	(Mal.:) bertemoe *lagi.*	(Atj.:) mĕtĕmĕng *lôm.*

Bijwoorden van ontkenning worden door de uitdrukkingen *hana* of *han* (vóór het bijvoeglijk naamwoord of werkwoord geplaatst) vertaald.

Evenzoo is het gesteld met de ontkennende bijwoorden *geenszins* (Mal.:) *boekan* (Atj.:) *kôn*, en *geenszins*, in de beteekenis van *doe toch niet* (Mal.:) *djangan* (Atj.:) *bèk.* Voorbeelden:

Hij kan niet zien.	(Mal.:) Dija tra bisa lihat.	(Atj.:) Djih han-djed kalôn.
Vergeet 't geenszins!	(Mal.:) Djangan loepa.	(Atj.:) Bèk toewôr *of* bèk ta toewôr.
Zou het niet beter zijn, als	(Mal.:) Boekan lebéh baaik, kaloe	(Atj.:) Kôn lĕbéh gèdj, kalée ....

Bijwoorden van tijd *verleden*, *voorheen* (Mal.:) *dhoeloe* (Atj.:) *dilée; nog niet* (Mal.:) *belom* (Atj.:) *gôh*, enz. komen, in den zin, vóór of achter eenig rededeel voor, naarmate het spraakgebruik zulks toelaat; in den regel geschiedt dit op dezelfde wijze als met dezelfde bijwoorden in de Maleische taal. B. v.:

Voorheen, tien jaren geleden.	(Mal.:) *Dhoeloe*, ada sapoeloeh taoen.	(Atj.:) *Dilée of joh dilée*, na siploh tĕhôn.

Hij komt *nog niet.*	(Mal.:) Dija *belom* datang.	(Atj.:) Djih *gŏh* tĕka.

De bijwoorden *vervolgens*, *daarna* (in het Maleisch *habis*) worden in de Atjehsche taal, al naar de bedoeling van den spreker en naar den inhoud van het gesprek, vertaald door: *òh njan*, *lĕhĕs*, *ŏh lĕhĕs*, *tĕmar* (*r* niet hoorbaar), — *misschien* (Mal.:) *barang kali* — wordt in 't Atjehsch door *olèh*, *kadang alèh* vertaald, óók al afhangende van den zin, waarin het woord voorkomt. B. v.:

Vervolgens krijgt men grint.	(Mal.:) *Habis* dapat kersik.	(Atj.:) *Lĕhĕs* mĕtĕmĕng batée tjoet.
Daarna wordt het papier geweekt.	(Mal.:) *Habis* itoe kertas di rendĕm.	(Atj.:) *Oh njan* kĕrthas njoï ta-rĕndam.
Toen raakte alles in brand.	(Mal.:) *Habis* samoewa menjala.	(Atj.:) *Tĕmar* bandoem hoer (*r* niet hoorbaar).
Misschien iets anders?	(Mal.:) *Barangkali* apa-apa laïn?	(Atj.:) *Kadang* poeĕ-poeĕ laèn?
Misschien honderd gulden.	(Mal.:) *Barangkali* saratoes roepiah.	(Atj.:) *Alèh* si rĕtoes roepia.

Nu hier de bijwoorden van tijd ter sprake zijn gebracht, is het niet van belang ontbloot er op te wijzen, dat de Atjehers geen data kennen.

Zij tellen bij den dag van de maan; b. v.: den 14den dag, den 15den dag. Onze vraag: den hoeveelsten hebben wij? of welken datum is het? — die in het Maleisch kan vertaald worden door: Tanggal brapa ini hari? wordt in het Atjehsch vertaald: den hoeveelsten dag van de maan hebben wij? = Padoem oeroï boelĕn?

VOORZETSELS.

Het voorzetsel staat in het Atjehsch vóór het naamwoord, evenals in het Maleisch.

Met hem.	(Mal.:) *Sama* dija.	(Atj.:) *ngôn* djih.
Voor het huis.	(Mal.:) *di moeka* roemah.	(Atj.:) *di lĕn* roemôh.
Achter het huis.	(Mal.:) *di blakang* roemah.	(Atj.:) *di likôt* roemôh.
Hij ging naar *achteren*.	(Mal.:) dija pergi *ka-blakang*.	(At:.:) djih djak *kĕ-likôt*.
De kogel kwam *achterin*.	(Mal.:) pellor masok *be-lakang*-nja.	(Atj.:) anĕq bĕdih dji tamong *oe-likôt* dji.
Op den berg.	(Mal.:) *di atas*-nja goenoeng.	(Atj.:) *di atĕs*-dji goenoeng.
Beneden (aan den voet).	(Mal.:) *di bawah*-nja.	(Atj.:) *di baroh*-dji.

Omtrent de uitdrukking *om te* (Mal.:) *boewat* (Atj.:) *kĕ*, wordt verwezen naar de werkwoorden, waarbij *kĕ* als voorvoegsel werd besproken.

De uitdrukkingen *tot*, *totdat*, *tot aan*, (Mal.:) *sampéj*, wordt in het Atjehsch, al naardat zij in een zin voorkomen, vertaald door *tôk*, *sĕb* of *séb*, *óh*. B. v.:

Nu zijn wij er (tot de plaats n. l.).	(Mal.:) Sekarang soedah *sampéj*.	(Atj.:) Djinoï ka *tôk*.
Ik wacht, *tot*	(Mal.:) Saija toenggoe, *sampéj* ....:	(Atj.:) Loen prèh, *óh* ....
Acht is voldoende (*tot* acht stuks).	(Mal.:) delapan *sampéj*.	(Atj.:) Lapan *séb*.

VOEGWOORDEN.

Zoowel in het Maleisch als in het Atjehsch bekleedt het voegwoord de gewone plaats, evenals in het Hollandsch. B. v.:

Goud *en* zilver.	(Mal.:) Maas *dan* pérak.	(Atj.:) Mĕs *dan* pirak.
Groot *of* klein.	(Mal.:) Besar *atawa* ketjil.	(Atj.:) Rajek *atawa* tjoet.
Omdat het niet goed is.	(Mal.:) *Sebab* tida baaik.	(Atj.:) *Sabab* hanagèdj.
Niet ik, *maar* hij.	(Mal.:) Boekan saija, *tetapi* dija.	(Atj.:) Kŏn loen, *tètapi* djih.

TUSSCHENWERPSELS.

De tusschenwerpsels worden in het Atjehsch op dezelfde wijze gebruikt als in het Hollandsch en in het Maleisch.

Voor onzen uitroep *O!* heeft de Maleier *ja* of *hëj*, en de Atjeher *aij* of *hai*; de eerste uitdrukking wordt meer tegen hoogeren, bij wijze van fatsoenlijke verwelkoming of verwondering of aanroep, de tweede tegen minderen in rang en alle ondergeschikten (ook in jaren) gebezigd.

Alle uitroepen van smart, ontsteltenis, opwekking of afschuw komen gewoonlijk het eerst in eenigen zin voor. B. v.:

Kom, laat ons gaan!	(Mal.:) Ajo-lah! kita djalan.	(Atj.:) Oedéh-kĕ! gĕtanjoi djak.

Ajo! zet een gulden op.	(Mal.:) Ajo! betaroh satoe roepiah!	(Atj.:) Bóh! mětaroh saboh roepia.
Kom aan! wij willen	(Mal.:) Tjoba, kami maoe ...!	(Atj.:) Tjoeba, kamoï kěměng ....

De uitdrukkingen (tusschenwerpsels) *kasihan* en *adoe* komen in het Hollandsch niet voor in de uitgestrekte beteekenis en het ruime gebruik die de Maleische taal aan beide woorden geeft. De meeste Nederlanders weten echter, door de vele in Europa verblijvende indisch-gasten, het gebruik en de strekking der beide gezegden. Om leedwezen en deelneming te betuigen wordt *kasihan*, om smart, pijnlijk gevoel te kennen te geven *adoe* gebruikt.

(Mal.:) Kasihan! (Atj.:) Sajang!

(Mal.:) Adoe! (Atj.:) Allah!

Uitroepen van verwondering, schrik.

O, jé!	(Mal.:) Amboï!	(Atj.:) Oo! Omi! Oni! Odi! Haaï! Oalaah! Oma! enz.

Men ziet, de Atjeher is rijk aan dergelijke uitroepen van verrassing, schrik. Denkelijk zal de toestand in de laatste jaren, waarin zij zoo vaak door de troepen werden verrast, veel hebben medegewerkt tot onwillekeurige slakingen en uitroepen.

Korte verklaring der teekens in de Maleische en Atjehsche kolommen, en over de uitspraak.

Maleisch.

De e wordt gewoon toonloos uitgesproken.

De ĕ, die hier en daar voorkomt, evenzoo.

Overigens volgens de teekens er boven geplaatst: é of è.

De â eenigszins kort, de ô evenzoo.

Atjehsch.

Eene ĕ wordt toonloos uitgesproken, zooals in 't Hollandsche *de*.

De teekens è en é hebben dezelfde uitspraak als in het Fransch.

De o wordt gewoon, de ô korter uitgesproken.

De g wordt zoowel in het Maleisch als in het Atjehsch uitgesproken als de g in het Fransche woord *gant* (handschoen).

De j wordt aan het einde van een Atjehsch woord *niet* uitgesproken, als zij reeds door een medeklinker wordt voorafgegaan. *Gèdj* (goed) luidt dus *gèd*.

De r wordt dikwijls aan het einde van een Atjehsch woord niet gehoord; b. v. *hooren* is *dĕngôr*, men spreekt 't uit dĕngò; water is ijĕr, spreek ijĕ.

De h wordt, in Atjehsche woorden met ph, zacht uitgesproken. (Mal.:) paha (Atj.:) pha wordt de *h* zacht gehoord, alsof er pĕha stond.

De ng wordt in het Maleisch zoowel als in het Atjehsch uitgesproken als de ng in 't woord jongen. De ng, die de Maleische letter ꞑ (nga) representeert, is dus niet scheidbaar. Koud, dingin, bestaat dus in het Maleisch eigenlijk uit vijf letters en wordt aldus in twee lettergrepen verdeeld: di-ngin; ook zóó aan het einde van een regel af te breken.

Hooren	(Mal.:) dĕngar	(Atj.:) dĕngôr

wordt op deze wijze afgebroken en in twee lettergrepen verdeeld: dĕ-ngar en dĕ-ngôr; nooit dĕn-gar of dĕn-gôr.

Zinstorende fouten.

(H. beteekent Hollandsche, M. Maleische en A. Atjehsche kolom.)

Regels in blanco worden medegeteld.

Bladz.	3	M.	regel	10	v. b.	staat: Tjobah	moet zijn	tjoba.
»	4	»	»	1	v. b.	» Imi	» »	Ini.
»	4	»	»	6	v. b.	» tinggie	» »	tinggi.
»	8	»	»	5	v. o.	» se perti	» »	seperti.
»	8	A.	»	3	v. o.	» (*of* meroempaq)	» »	(*of* mĕroempaq).
»	14	M.	»	6	v. o.	» satengah	» »	satenga.
»	30	»	»	5	v, b.	» mau	» »	maoe.
»	30	»	»	10	v. b.	» roerat	» »	soerat.
»	31	»	»	4	v. b.	» boen-ji	» »	boe-nji.
»	32	»	»	12	v. b.	» Tjoemah	» »	Tjoema.
»	75	»	»	6	v. o.	» tinggie	» »	tinggi.
»	81	»	»	8	v. o.	» tjobah	» »	tjoba.
»	88	A.	»	4	v. o.	» Pooĕ	» »	Poeĕ.
»	135	M.	»	14	v. b.	» Tjobah	» »	Tjoba.
»	137	A.	»	9	v. o.	» Atawa-dji padjoh	» »	Atawa dji-padjoh.

» 142 H. de 12de volzin staat: En ook pauwen?

moet zijn: En (zijn er) ook pauwen?

Inlichtingen.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Wie zijt gij?	Siapa kowé?	Soï gata?
Wie is dat?	Siapa itoe?	Soï njan?
Wat is dat?	Apa itoe?	Poeĕ njan?
Waar komt gij vandaan?	Dari mana datang?	Panè tĕka?
Ik kom van Padang.	Datang dari Padang.	Tĕka di Padang.
Ik kom uit de bovenlanden (uit het gebergte).	Datang dari oediq.	Tĕka di toenông.
Hebt gij vooruit niets gezien?	Apa kamoe tida lihat apa-apa di moeka?	Poeĕ gata hana kalôn poeĕ-poeĕ di lĕn?
Ik weet het niet.	Korang pariksa.	Hana pĕhirĕn loen (1).
Moeten wij lang op deze wijze loopen?	Apa misti djalan lama bagini?	Poeĕ mĕhat djak trib mĕnoï?
Ik kan u niets verklaren, — *of* Ik weet niets.	Saija tida tahoe apa-apa.	Loen (1) han toepoeĕ sapoeĕ.

(1) Loen wordt uitgesproken als lon of loon.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ik ken deze plaats.	Ini tampat saija kenal.	Njoï tĕmpat loen toeri (*of* toesoï).
Wat voor geluid is dat?	Apa boenji-nja itoe?	Poeĕ soe-dji njan? *of* Poeĕ mĕsoenjan?
Waar zijn de hooge bergen?	Di mana goenoeng-goenoeng?	Di pat glé-glé?
Zijn hier ook tijgers?	Apa di sini ada djoega matjan?	Poeĕ di sinoï na tjit rimoeng?
Zijn er visschen in dit water?	Apa ada ikan di dalam ajer ini?	Poeĕ di dalam ijer njoï na èngkôt?
Hebt gij een brief?	Apa kamoe ada soerat?	Poeĕ gata na soerat?
Hoe breed is het?	Brapa lébar-nja?	Padoem bidĕng-dji?
Is het eetbaar? Kan men dat eten?	Apa boléh di makan?	Poeĕ djèd padjoh?
Goeden dag; zijt gij de gemachtigde?	Tabé; apa kamoe wakil?	Mĕăf; poeĕ gata genantoï?
Wat zegt hij? Wat vertelt hij?	Kata-nja apa?	Kĕhĕn dji poeĕ? *Ook* Poeĕ djih kĕhĕn?
Hoe loopt gij?	Bagimana kamoe djalan?	Pakrih gata djak?
Is het ver van hier?	Apa djaoeh dari sini?	Poeĕ djĕoh nibak sinoï?
Is het werkelijk hier? (Eene plaats aanduidend.)	Apa betoel di sini?	Poeĕ bit di sinoï?
Wat is dat, dat schittert?	Apa itoe jang gilap?	Poeĕ njan jang mĕgĕrlap?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Van waar hebt gij dien steen?	Dari mana dapat batoe itoe?	Pat mětěměng batée njan?
Kent gij dat land (die streek)?	Apa kamoe kenal negri itoe?	Poeĕ gata toepat nanggroï njan?
Waarom?	Kenapa?	Pakôn?
Wat zeidet ge zoo even?	Tadi kamoe bilang apa?	Boenoï ta (1) pĕgah poeĕ, *of* Boenoï poeĕ ta pĕgah?
Hoeveel hebt ge?	Ada brapa banjaq?	Na padoem lĕ?
Eilieve, help mij zoeken!	Tjobah, kamoe toeloong tjari!	Tjoeba, ta toeloeng mita!
Hoe laat is het?	Poekoel brapa ini?	Padoem poh njoï?
Loop gauw!	Djalan lekas!	Djak rĕdjang!
Ik wil het beproeven.	Saija maoe tjoba.	Loen kĕměng tji.
Hoe lang is het geleden, dat hij vertrok?	Soedah brapa lama dija pergi?	Ka padoem trib djih djak?
Zijn er geen slimme (geslepen) priesters?	Apa tida ada hadji, jang pienter?	Poeĕ hana hadji, jang tjĕdas?
Is hij naar de bovenlanden verhuisd?	Apa dija mĕngalĕh kaoeloe?	Poeĕ dji wèh oe-toenông?
Ik ben zeer dorstig.	Saija aoes sekali.	Loen grah tĕhát (*lees* taat).
Uit welk land zijt gij?	Kowé dari negri mana?	Gata di nanggroï tôh tĕ?

(1) Gata = gij, wordt dikwerf verkort in ta.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Waar leidt deze weg heen?	Imi djalan ka-mana?	Njoï rèdj hồ? (*lees* rèd).
Is het ver?	Apa djaoeh?	Poeĕ djĕoh?
Is het dicht bij?	Apa dekat?	Poeĕ toï? *of* Poeĕ rab?
Hoe ver is het loopen?	Brapa lama djalan?	Padoem trib djak?
Het is hoog water.	Ajer tinggie.	Ijĕr pasĕng *of* ijĕr rajĕh.
Zeg, man, wacht een oogenblik!	Hé man, brenti sabentar.	Hai, rakan, piồh siat.
Tot waar toe?	Sampéj di mana?	Tồk hồ? *of* Hồ tồk?
Hoeveel geld hebt gij?	Ada brapa oewang?	Padoem na atra? (*of* arta).
Hoe heet dit? Hoe wordt dit genoemd?	Apa nama-nja ini?	Poeĕ nandji njoï?
Ik wil iets drinken.	Saija maoe minoem apa-apa.	Loen kĕmĕng djib barang apoeĕ.
Wat verkoopt gij, man?	Kamoe djoewal apa, man?	Gata poebloï poeĕ, rakan?
Is het reeds van langen duur?	Apa soedah lama?	Poeĕ ka trib?
Hoe lang reeds?	Soedah brapa lama?	Ka padoem trib?
Waar? Waar zoo?	Di mana?	Di pat?
Klein of groot?	Ketjil atawa besar?	Tjoet atawa rajĕk?

Bij aankomst.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hebt gij een boot te huur?	Kamoe ada praoe séwa?	Gata na prahoe tapĕsiwa?
Hoeveel kost het om naar wal te gaan?	Brapa harga-nja boewat pergi ka-darat?	Padoem siwa, loen kĕmĕng tĕngoh oedarat?
Gij vraagt te veel.	Kamoe minta terlaloe banjaq.	Gata lakée lĕ tĕhat (*lees* taat).
Goed!	Baaik!	Gèdj! (*lees* Gèd).
Accoord! (Ik neem het aan.)	Saija tarima.	Loen tĕrimong.
Wat is dit voor een schuit?	Praoe apa ini?	Prahoe poeĕ njoï?
Hoe heet deze soort?	Matjam ini apa nama-nja?	Matjam njoï, poeĕ nandji?
Daar ligt (is) een groot schip.	Di sana ada kapal besar.	Di sidéh na kapaïl raja.
Hoeveel betaling vraagt hij?	Brapa bajar-an dija minta?	Padoem bĕnajer djilakée?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hoeveel kost alles te zamen?	Brapa harga-nja semoewa?	Padoem joem-dji bandoem?
Dat staat aan uwe beleefdheid, (*of vrij vertaald*) Zooals Mijnheer slechts wil.	Toewan poenja soeka sadja.	Tĕkoe po galak mantong.
Gij zijt zeer behoorlijk (wellevend).	Kamoe orang patoet sekali.	Gata orĕng patót tĕhat.
Vergeet het niet!	Djangan loepa.	Bèk toewor!
Hier kan u zitten.	Di sini toewan bolĕh doedoeq.	Di sinoï tĕkoe doeq.
Neem het mij niet kwalijk, Mijnheer!	Djangan toewan ambil goesar.	Bèk tĕkoe toeng sakĕt hati.
Waar is het roer?	Mana kamoedi?	Toh kĕmoedoh?
Zeer groote golven.	Ombaq ombaq besar sekali.	Bakat bakat raja tĕhat.
Die man vraagt om hem te helpen (om hulp).	Itoe orang minta toeloong.	Njan oreng lakée toeloong (*of* lakée bantoe).
Ten anker komen.	Laboehken saoh.	Djangkar *of* Saoeh.
Er waait een storm.	Ada angin riboet.	Na angĕn badaï.
Het land is vooruit.	Di moeka ada darat.	Di lèn na darat.
Er is geen wind.	Tida ada angin.	Hana angĕn.
Wij zijn reeds dicht bij land, de wind gaat liggen.	Soedah dekat darat, angin hilang.	Ka toï darat, angĕn gadôh.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hij wil gaan brassen.	Dija maoe tarik tali kĕlat.	Dji kĕmĕng tariek taloi kĕlat.
Deze schuit is lek.	Ini praoe bòtjor.	Njoï prahoe tiris.
Er zijn veel gaten in.	Banjaq bĕlobang.	Lĕ bĕsoet.
Zij moet gebreeuwd worden.	Misti di madjoemin.	Handjĕd han gĕpakaïl.
Hoe lang duurt het om aan wal te gaan?	Brapa lama boewat pergi ka-darat?	Pana òh djarak nibak darat?
Hoe ver is het van den wal?	Brapa djaoeh dari darat?	Padoem na trib adat tadjĕmĕrang?
Dat is een Siameesch zeilschip.	Itoelah kapal lajar dari negri Siam.	Njankĕ kapaïl lajĕr (1) di nanggroï Siam.
Zijn zeilen zijn reeds voor de helft opgeborgen.	Lajar-nja, separoe soedah di-ikat.	Lajĕr-dji sitĕngăh ka gĕikat.
Het mankeert een mast.	Tihang-nja korang satoe.	Na tihang koerĕng saboh.
Zijn groote mast, in het midden, ontbreekt.	Korang tihang besar, di tengah-tengah.	Koerĕng tihang raja di tengòh.
Ik denk, dat die in stormweer weg is geraakt.	Saija rasa hilang di angin kras.	Loen pĕnjĕ gadòh bak angĕn badaï.
Misschien heeft het eene aanvaring gehad?	Barangkali di långgar kapal laïn?	Kadang mĕtoem ngon kapaïl laïn.
Het komt van Malakka.	Dija datang dari Malakka.	Djih tĕka di Mĕlaka.

(1) *r* mag niet gehoord worden.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Aldus Mijnheer.	Baginilah toewan.	Mĕnoï-kĕ toewan (*of* tĕkoe).
Ik heb die schepen reeds in volle zee gezien.	Saija soedah kĕtĕmoe kapal itoe di laoet bĕsar.	Loen ka mĕtĕmĕng ngon kapaïl djĕh di laut raja.
Dat schip komt langzaam vooruit (*of* is lui).	Itoe kapal malas ladjoe.	Kapaïl njan bĕo tĕhat.
Ik ben reeds moede.	Saija soedah tjapéj.	Loen ka hĕk.
Hij heeft 't bijna verloren (bij een wedstrijd).	Dija ampir kalah.	Dji rab talor (de *r* niet hoorbaar).
Wij zijn er, houd op!	Soedah sampéj, brhentilah.	Ka tok; piôh kĕ!
Bind haar goed vast.	Ikat-lah baaik.	Ikĕt kĕ gèdj (*lees* gèd).
Eén man blijft hier.	Satoe orang tinggal di sini.	Sa-orĕng tinggah di sinoï.
Mogen wij kiezen, wie?	Apa orang bolĕh pilĕh siapa?	Poeĕ djĕd gĕpilĕh soïnjan?
Neen, gij blijft.	Tida, kowé tinggal.	Boekon, gata tinggah.
Een schip op zee, zonder kompas, is gelijk een blinde.	Kapal di laoet tiada poenja padoman, se perti orang boeta.	Kapail di laut mĕhana pĕnoeman, lagée orĕng boeta.
Het heeft dan moeite zijn weg te vinden.	Soesah, dapat djalan-nja.	Soesah mĕtĕmĕng (*of* meroempaq) rèdj-dji (*lees* rèd-dji).

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Het kompas wijst de windstreken aan.	Padoman jang oendjoek tĕpas angin.	Pĕnoeman jang pĕtoenjŏk angĕn.
Het is gemakkelijk, als men dicht bij de kust vaart.	Gampang, kaloe belajar dekat darat.	Moedah, kalée mĕlajĕr (*r* niet hoorbaar) toï darat.
Het is aangenaam als de zee kalm is.	Sĕnang kaloe laoet dijam.	Sĕnang meng njŏ laut tĕdoh.
Door den wind weggerukt.	Di ambil oléh angin.	Dji-bapŏt lé angĕn.
Een matroos werd door den wind weggerukt.	Satoe matroos di ambil oléh angin.	Sidroï kĕlasi dji-bapŏt lé angĕn.
Hier te Atjeh waaien harde westenwinden.	Di sini, di Atjeh, ada angin kras dari koelon.	Di sinoï, di Atjéh, na angĕn badai di Barat.

Over den tijd.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Over den tijd.	Dari tempo, dari waktoe.	Joh masa; nibak waktee.
Het begint te dagen.	Bermoela hari.	Pĕhoon oeroï.
Het begint licht te worden.	Bermoela trang.	Pĕhoon pĕngĕs.
's Avonds te zeven uren.	Malam poekoel toedjoe.	Malam poh toedjoh.
Het is vandaag een feestdag.	Ini hari besar.	Njoï oeroi raja.
Eene maand (een maan).	Satoe boelan.	Si boelĕn.
Daar even, zoo even.	Tadi.	Boenoï.
Nu.	Sekarang.	Djinoï.
Straks, aanstonds (in de bet. van wacht even).	Nanti (in de bet. van toenggoo).	Prèh.
Gisteren.	Kĕmarèn.	Baroï.
Heden of vandaag.	Ini hari.	Oeroï njoï.
Eene week.	Satoe minggoe.	Si sèn minggo *of* si go minggo.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Des avonds.	Waktoe malam.	Waktée malam.
Nu is de dag ten einde.	Ini pengabisan hari.	Njoï habĕsdji oeroï.
Vandaag is het Maandag.	Ini hari Sĕnèn.	Oeroï njoï sĕnanjan.
Gisteren was het Zondag.	Kĕmarèn hari Minggoe.	Baroï oeroï alahat.
Eergisteren.	Kĕmarèn dhoeloe.	Baroï sa.
Vooreergisteren.	Kĕmarèn dhoeloe-dhoeloe.	Oeroï djéh.
Morgen is het Dinsdag.	Bèsok hari Selassa.	Singoh oeroï Selassa.
Een halfjaar.	Satengah taoen.	Si tĕngôh tĕhon.
Eventjes maar.	Sabentar sadja.	Siat tèk *of* si kedjak tèk *of* siat sagaï.
Van tijd tot tijd. Nu en dan.	Tempo-tempo.	Mĕdjan-djan.
Hoe laat is het?	Poekoel brapa?	Padoem poh?
Hoe lang duurt het?	Brapa lama-nja?	Padoem trib dji?
Ik denk een halfjaar.	Saija rasa satĕnga taoen.	Loen pikér (*r* niet hoorbaar) sitengôh (*of* sikhan) tĕhon.
Overmorgen.	Hari loessa.	Oeroï loessa.
Deze maand heet Augustus.	Ini boelan nama-nja Augustus.	Boelĕn njoï nan-dji Augustus.
Den hoeveelsten hebben wij?	Tanggal brapa ini hari?	Padoem oeroï boelĕn (1).

(1) Zie de aanteekeningen vóór in 't boek.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Des morgens.	Pagi hari.	Bĕngoh oeroï.
Des morgens is het aangenaam; niet warm.	Pagi hari sĕnang; tida panas.	Bĕngoh oeroï sĕnang, hana sĕoem.
Als het avond is, is het ook koel.	Kaloe malam dingin djoega.	Kalée malam sidjoĕk tjit.
De namen der dagen zijn aldus: Zondag, Maandag, Dinsdag, Woensdag, Donderdag, Vrijdag, Zaterdag.	Nama-nama dari hari-hari bagini: Minggoe, Sĕnèn, Selassa, Rebo, Kemis, Djoemahat, Sabtoe.	Nandji nibak oeroï mĕnoï: Alhat, Sĕnanjan, Sĕlassa, Raboe, Chamĕs, Djĕmĕat, Sabtoe.
Als de zon onder is, heet het avond.	Kaloe matahari toeroen, nama-nja soréh.	Kalée mata-oeroï tĕroon, nandji asa oeroï.
Nieuwjaar.	Taoen baroe.	Oeroï raja hadji.
Hoe ver gaans is het?	Brapa lama djalan?	Padoem trib djak?
Vier uren.	Ampat djam.	Pĕt djĕm.
Het is nieuwe maan.	Boelan baroe.	Boelĕn baro (*of* ban).
Eens per week.	Satoe kali sa-minggoe.	Si go siminggo (si-alhat).
Die man krijgt een rijksdaalder per week.	Itoe orang dapat sa-ringgit sa-minggoe.	Orĕng djéh dji tĕmĕng si-ringgit si-alhat.
Hoeveel uren duurt het?	Brapa djam lamanja?	Padoem djĕm trib-dji?
Het is zeer donker.	Glap sekali.	Sĕpot tĕhat (*lees* taat).
Het schemert.	Setengah malam; setengah trang.	Sitĕngoh malam; sitĕngoh pĕngĕs.
Nu begint de nieuwe dag.	Ini bermoela hari baroe.	Njoï pĕhoon oeroï baro.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Altijd.	Selama-nja.	Soentok.
Het duurt twee weken loopens, naar het andere land.	Ada doewa minggoe djalan, ka negri laín.	Na doewa sèn minggo djak, di nanggroï laèn.
De dageraad.	Padjar.	Padja *of* soebôh.
Het avondrood.	Sĕndja.	Siendja *of* moehĕrib (*lees* moeĕrib).

De Atjeher verdeelt den dag op eigen wijze en heeft voor die bijzondere gedeelten verschillende namen, b. v.:

Na 12 uur 's middags.	Liwat poekoel doewa blas sijang.	Dlĕho (*lees* lĕho).
Om 3 à 4 uur 's namiddags (als de zon al goed aan 't nijgen is).	Poekoel tiga atawa ampat.	Asa.
Om 6 tot 7 uur 's avonds.	Poekoel anam-toedjoe malam.	Bĕngôh.
Om $7^1/_2$ uur 's avonds.	Setengah dlapan.	Dloha (*lees* loha).
Om 8 uur 's avonds.	Poekoel dlapan, malam.	Tĕngôh oeroï ék.
Te middernacht, 12 uur.	Poekoel doewa blas, malam.	Tĕngôh malam.
Van 1 tot 2 uur 's nachts.	Poekoel satoe-doewa, malam.	Soeloh awal (*lees* soelo awaï).
Van 3 tot 4 uur 's nachts.	Poekoel tiga-ampat, malam.	Soeloh achée (*lees* soelo agée).

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Twaalf uur 's middags.	Poekoel doewa-blas si-jang.	Tjot oeroï.
Het is bij twaalven.	Ampir poekoel doewa-blas.	Rab tjot oeroï.
Is het reeds twaalf uur?	Apa soedah poekoel doewa blas?	Ka tjot oeroï?
Ik weet het niet.	Saija korang pariksa.	Hana loen toeïh.
Toen ik nog jong was.	Waktoe saija masih moeda.	Johmasa loen moeda.
Als het volle maan is.	Kaloe boelan besar.	Kalée boelĕn rajĕk.
Een halfuur.	Satengah djam.	Sitĕngoh djĕm.
Als het avond is, is het zeer donker.	Kaloe malam, glap sekali.	Adak malam, sĕpot tĕ-hat (*lees* taat).
Van avond.	Nanti malam.	Tĕrĕk malam.
Er is maneschijn — of de maan schijnt.	Ada trang boelan.	Na pĕngĕs boelĕn.

Bloedverwantschap.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Dit is mijn kind.	Ini saija poenja anaq.	Njoï loen po anĕq.
Mijn broeder.	Saija poenja soedara.	Loen po sjeedara.
Hij heeft veel kinderen.	Dija ada banjaq anaq.	Djih na lĕ anĕq.
Er zijn jongens en meisjes.	Ada anaq lelaki, ada anaq perampoewan.	Na anĕq agam, na anĕq inong.
Zijne ouders.	Dija poenja orang toewa.	Djih po orĕng toeha.
Zijn vader.	Bapa-nja.	Mbah-dji.
Haar moeder.	Mama-nja.	Nang-dji.
Zijne zuster.	Soedaranja perampoewan.	Sjeedara-dji inong.
Dit is mijne vrouw.	Ini saija poenja bini.	Njoï loen po binoï.
Deze man is de bruidegom.	Ini orang, pĕngantèn.	Njoï orĕng, lintoe.
Mijn kind huwt met het kind van mijn vriend.	Saija poenja anaq kawin sama anaq-nja sobatkoe..	Loen po anĕq mĕkawin ngon anĕq dji thsabat loen.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Een jong mensch.	Orang moeda.	Orĕng moeda.
Mijn grootpapa.	Saija poenja bapa tjang.	Loen po koetjĕhik (*lees* koetjik).
Eene maagd.	Anaq prawan.	Aněq darah.
Mijn oom is oud.	Saija poenja paman toewa.	Loen po patjoet toeha.
Is dat uwe vrouw?	Apa itoe kowé poenja bini?	Poeĕ djih gata po binoï?
Hebt gij achterneven?	Apa kowé ada soedara misanan?	Poeĕ gata na kĕmoïng?
Mijn schoonzoon.	Saija poenja mantoe.	Loen po mĕntoe.
Haar voedstermoeder.	Dija poenja ma-inang.	Djih po pĕngasoe.
Deze vrouw is mijne pleegmoeder.	Ini orang saija poenja ma-angkat.	Inong dji loen po ma sĕboet.
Het mannetje (bij dieren).	Djanten.	Agam.
Het wijfje (idem).	Betina, perampoewan.	Inong.
Ik zal haar ten huwelijk geven.	Saija kassih kawin dija.	Loen bri kawin djih.
Tweelingen.	Anaq kambar.	Aněq kémoeïh.
Eene bijzit, onwettige vrouw.	Kandaq.	Bidoewĕn.
Oud-overgrootvader.	Dadong.	In datoeh.
Zij is zwanger.	Dija boenting.	Djih boenting.
Mijn schoonvader.	Saija poenja bisan laki-laki.	Loen po bisan orĕng lakoï.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Onze schoonmoeder.	Kami poenja bisan perampoewan.	Kamoïh po bisan inong.
Zij zijn zwagers.	Dija biras.	Djih paroeï.
De vroedvrouw komt.	Doekoen datang.	Bidan tĕka.
Zij is mijn moeders zusje.	Dija bibi.	Djih wâli.
Zij zijn gehuwd.	Dija beristri.	Djih mĕproemoh.
Zij gaat trouwen.	Dija berlaki.	Djih mĕlakoh.
Hier is mijn oom.	Di sini bapa moeda-koe.	Di sinoï loen po ajah moeda.
Haar stiefvader.	Dija poenja bapa tieri.	Djih po koe patjoecĕn.
Zij is reeds huwbaar.	Dija soeda-balig.	Djih ka balĕh.
Hij heeft vele kleinkinderen.	Dija ada banjaq anaq tjoetjoe.	Djih na lĕ anĕq tjoetjoh.
Zij is een hoerekind.	Dija anaq soendel.	Djih anĕq badjing.
Hier is mijn neef.	Inilah saija poenja anaq soedara.	Njoï loen po anĕq sjeedara.
Een pleegkind.	Anaq piara.	Anĕq toewong.
Een meisje.	Anaq perampoewan.	Anĕq inong.
Een zoogkind.	Anaq jang menèttèh *of* anaq bahji.	Anĕq manjaq.
Een vondeling.	Anaq poengoet *of* anaq angkat.	Anĕq rĕboet.
Een misgeboorte (ontijdig geboren kind).	Anaq goegoer.	Anĕq saoet.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Mijn jongere broeder.	Saija poenja adik.	Loen po adé.
Mijne jongere zuster.	Saija poenja adik perampoewan.	Loen po adé inong.
Dat zijn echtgenooten.	Itoelah laki bini.	Njoï lakoh binoh.
Ze is een slecht wijf.	Dija perampoewan djahat.	Djih inong hanagèdj.
Eene kraamvrouw	Perampoewan jang baroe beranaq.	Inong jang baroeč na aněq.
Een stokoud mensch.	Orang toewa sekali.	Orěng toeha tčhat (taat).
Mijn schoonbroeder.	Saija poenja ipar laki-laki.	Loen po sibang (*of* tčmoeda).
Toen ik nog jong was.	Waktoe saija masih moeda.	Johmasa loen moeda.
Ik herinner mij dat er vier kinderen waren.	Saija poenja inget-an, ada ampat anaq.	Loen po pikěr na pět aněq.
Het eene was zeer mooi.	Jang satoe bagoes sekali.	Jang sidroï gèdj tčhat (*lees* gèd taat).
Het tweede leelijk.	Jang kadoewa djčlèk.	Jang bědoewa brook (*of* hanagèdj).
Er was een lief kind.	Ada anaq manies betoel.	Na aněq maněs bit.
Mijne oude man, mijne oude vrouw.	Saija poenja kakèh, nènèh.	Loen po nèk (*gelijk:* oudelui).
Nu zijn die kinderen al groot.	Sekarang itoe anaq-anaq soedah besar.	Djinoï djéh aněq-aněq ka rajčk.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zij zijn reeds getrouwd, en hebben reeds zelf kinderen.	Soedah kawin, dan ada anaq sendiri.	Ka mĕkawin, dan na anĕq droï.
Eene weduwe.	Djanda perampoewan.	Inong balèa (*lees* balèw).
Stiefkinderen.	Anaq tieri.	Anĕq mò.
Elkanders stiefbroers.	Soedara laki tieri.	Sjéedara si-andjing.
Weduwnaar.	Djanda lelaki.	Agam boedjang *of* agam balèa.
Mijn vader is veertig jaren oud.	Bapakoe oemoernja ampat poeloh taoen.	Loen po mbak oemoerdji pĕt ploh tĕhon.
Mijne grootmoeder is zeer oud.	Saija poenja mama tjang toewa sekali.	Loen po nèk toeha tĕhat.
Hare haren zijn wit.	Ramboet-nja poetih.	Okdji poetéh.
Zij kan niet meer zien.	Mata-nja tra bisa lihat lagi.	Mata dji han lĕmah dji kĕmalon lé.
Ze heeft geen tanden meer.	Tida ada gigi lagi.	Hana gigoï lé.
Tandeloos.	Ompong.	Roempang
Toen ik voor het eerst hier kwam.	Waktoe saija bermoela datang di sini.	Johmasa loen pĕhoon tĕka kĕnoï.
Zag alles er anders uit.	Semoewa roepanja laïn.	Bandoemdji roepadji laèn.
Toen waren er nog geen huizen.	Belom ada roemah-roemah.	Goh na roemôh-roemôh.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Er waren ook geen wegen.	Djalanan djoega tida ada.	Rèdj pitjit hana (*lees* rèd).
Er waren geen bruggen.	Djambatan tida ada.	Titi pi hana.
Nu ben ik reeds oud.	Sekarang saija soedah toewa.	Djinoï loen ka toeha.
Haar kind heeft een ongeluk gekregen.	Anaq-nja dapat tjelaka.	Anĕq dji mĕtĕmĕng tjilakoh.
Het loopt mank.	Dija djalan pientjang.	Djih djak tjapik.
Oude menschen hebben rimpelig vel.	Orang toewa koelit-nja tida litjin.	Orĕng toeha koelit dji hana aloes.
Aldus moet gij uwe vrouw leeren.	Bagitoe kasi adjar binimoe.	Mĕnan tapĕroenoï binoï gata.

Telwoorden, enz.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Kunt gij tellen?	Apa kowé bisa itoeng?	Poeč gata djèd bèloeč̆ng?
Jawel.	Saija.	Njôh.
Luister, opdat gij het onthoudt.	Dengerlah, sopaija inget.	Dĕngôr-kĕ sopaja ingat.
Een.	Satoe.	Sa.
Twee.	Doewa.	Doewa.
Drie.	Tiga.	Lĕhée.
Vier.	Ampat.	Pĕt.
Vijf.	Lima.	Limong.
Zes.	Anam.	Nam.
Zeven.	Toedjoeh.	Toedjoh.
Acht.	Delapan.	Lapan.
Negen.	Sembilan.	Sikoerĕng.
Tien.	Sapoeloeh.	Siploh (*ook* sipĕloeh).
Elf.	Sablas.	Siblas.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Twaalf.	Doewa blas.	Doewablas.
Dertien.	Tiga blas.	Lĕhéeblas.
Veertien.	Ampat blas.	Pĕtblas.
Vijftien.	Lima blas.	Limoengblas.
Zestien.	Anam blas.	Namblas.
Zeventien.	Toedjoeh blas.	Toedjohblas.
Achttien.	Delapan blas.	Lapanblas.
Negentien.	Sembilan blas.	Sikoerĕngblas.
Twintig.	Doewa poeloeh.	Doewaploh (*ook* Doewa pĕloeh).
Een en twintig.	Doewa poeloeh satoe.	Doewaploh sa.
Twee en twintig.	Doewa poeloeh doewa.	Doewa ploh doewa.
Drie en twintig.	Doewa poeloeh tiga.	Doewa ploh lĕhée.
Vier en twintig.	Doewa poeloeh ampat.	Doewa ploh pĕt.
Vijf en twintig.	Doewa poeloeh lima.	Tengôh lĕhée ploh.
Zes en twintig.	Doewa poeloeh anam.	Doewa ploh nam.
Zeven en twintig.	Doewa poeloeh toedjoeh.	Doewa ploh toedjoh.
Acht en twintig.	Doewa poeloeh delapan.	Doewa ploh lapan.
Negen en twintig.	Doewa poeloeh sembilan.	Doewa ploh sikoerĕng.
Dertig.	Tiga poeloeh.	Lĕhéeploh.
Een en dertig.	Tiga poeloeh satoe.	Lĕhée ploh sa.
Drie en dertig.	Tiga poeloeh tiga.	Lĕhée ploh lĕhée.
Vijf en derdig.	Tiga poeloeh lima.	Tengôh pĕt ploh.
Acht en dertig.	Tiga poeloeh delapan.	Lĕhée ploh lapan.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Veertig.	Ampat poeloeh.	Pĕt ploh.
Vijftig.	Lima poeloeh.	Limong ploh.
Zestig.	Anam poeloeh.	Namploh.
Zeventig.	Toedjoeh poeloeh.	Toedjoh ploh.
Tachtig.	Delapan poeloeh.	Lapan ploh.
Negentig.	Sembilan poeloeh.	Sikoerĕng ploh.
Honderd.	Saratoes.	Si rĕtoes, *ook* sratèh.
Honderd en tien.	Saratoes sapoeloeh.	Si rĕtoes siploh.
Honderd vier en twintig.	Saratoes doewa poeloeh ampat.	Si rĕtoes doewa ploh pĕt.
Honderd vijf en dertig.	Saratoes tiga poeloeh lima.	Si rĕtoes léhee ploh limong.
Honderd en veertig.	Saratoes ampat poeloeh.	Sï rĕtoes pĕt ploh.
Honderd zes en veertig.	Saratoes ampat poeloeh anam.	Si rĕtoes pĕt ploh nam.
Honderd negen en veertig.	Saratoes ampat poeloeh sembilan.	Si rĕtoes pĕt ploh sikoerĕng.
Honderd vijftig.	Saratoes lima poeloeh.	Si rĕtoes limong ploh.
Honderd zestig.	Saratoes anam poeloeh.	Si rĕtoes nam ploh.
Honderd zeventig.	Saratoes toedjoeh poeloeh.	Si rĕtoes toedjoh ploh.
Honderd tachtig.	Saratoes delapan poeloeh.	Si rĕtoes lapan ploh.
Twee honderd.	Doewa ratoes.	Doewa rĕtoes.
Drie honderd.	Tiga ratoes.	Lĕhée rĕtoes.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Vijf honderd.	Lima ratoes.	Limong rĕtoes.
Acht honderd.	Delapan ratoes.	Lapan rĕtoes.
Negen honderd.	Sembilan ratoes.	Sikoerĕng rĕtoes
Duizend.	Sariboe.	Si ribée.
Twee duizend.	Doewa riboe.	Doewa ribée.
Vijftien duizend.	Limá blas riboe.	Limong blas ribée.
Duizenden.	Sariboe-riboe.	Mĕribée-ribée.
Dertig duizend.	Tiga poeloeh riboe.	Lĕhée ploh ribée
Vijftig duizend.	Lima poeloeh riboe.	Limong ploh ribée.
Honderd duizend.	Saratoes riboe.	Si rĕtoes ribée.
Twee honderd duizend.	Doewa ratoes riboe.	Doewa rĕtoes ribée.
Negen honderd duizend.	Sembilan ratoes riboe	Sikoerĕng rĕtoes ribée
Een millioen.	Saratoes laksa.	Si-rĕtoes laksa

Een gulden.	Satoe roepiah.	Saboh roepia.
Een uur.	Satoe djam.	Si djĕm.
Een brief.	Satoe soerat.	Si-on soerat.
Een kopje gemberthee.	Satoe mangkok sorbat.	Saboh tjawan sĕrbat.
Een (stuks).	Sapotong.	Saboh.
Een stuk gember.	Satoe potong djahé.	Sikrak halia.
Een mensch.	Satoe orang.	Sidroï orĕng.
Een stuk hout.	Sa potong kajoe.	Sikrak kajée.
Een paard.	Satoe koeda *of* (H) saéjkor koeda.	Saboh goeda.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
De tweede.	Jang ka-doewa.	Njang kadoewa.
De derde.	Jang ka-tiga.	Njang kĕ lĕhée (*lees* kĕ lée).
De vierde.	Jang ka-ampat.	Njang kĕ pĕt.
De vijfde.	Jang ka-lima.	Njang kĕ limong.
De tiende.	Jang ka-sapoeloeh.	Njang kĕ siploh.
De veertigste.	Jang ka-ampat poeloeh.	Njang kĕ-pĕt ploh.
De honderdste.	Jang ka-saratoes.	Njang kĕ si-rĕtoes.

Ik.	Saija, akoe, hamba.	Oeloen *of* loen (*lees* loon).
Gij.	Kowé, Angkaw.	Gata (*soms verkort* ta).
Hij *of* Zij.	Dija.	Djih.
Wij.	Kami.	Kamoïh.
Gij.	Kamoe.	Droïne (*of* Ne). Ook tegen meerderen of hoogeren in rang.
Zij.	Dija.	Djih.
Mijn, uw, zijn, ons.	Saija poenja, kowé poenja, dija, poenja, kami poenja.	Loen po, Gata po, Djih po, Kamoïh po.

Gesprekken met een Hoofd Over troepen, het gevecht en verwondingen

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zijt gij het hoofd (de aanvoerder n. l.)?	Apa kamoe kapala prang?	Poeë gata Oelèh prang? Poeë gata Panglima?
Waar zijn uwe volgelingen?	Di mana kamoe poenja kawan?	Gata po ngon(1) di pat?
Wijs mij den weg.	Oendjoeq-lah djalan.	Pëtoenjok-kë rèdj.
Zijn er vele kampongs?	Apa ada banjaq kampong?	Poeë lë kampoeng?
Waarheen leidt deze weg?	Ini djalan, ka-mana?	Njoï rèdj hô?
Goeden dag; wil mij helpen.	Tabé; saija minta toeloong.	Nëpë izin; loen lakée bantoe.
Men kan niet zien, zoo donker is het.	Orang tra-bisa lihat, bagitoe glap.	Orëng han lëmah, mënan sëpot.

(1) Kawan = ngon *of* orëng sëtèh.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Is het ver van hier?	Apa djaoeh dari sini?	Poeĕ djĕoh nibak sinoï?
Is er veel volk?	Apa ada banjaq orang di sitoe?	Poeĕ lĕ orĕng di sidéh?
Wie hebt gij er ontmoet?	Ketemoe sama sijapa di sana?	Soï ngon mĕtĕmĕng di sidéh?
Zijn daar vele vrouwen?	Apa ada banjaq perampoewan di sana?	Poeĕ lĕ inong di sidéh?
Zijn zij rijk?	Apa dija kaja?	Poeĕ djih kaja?
Hebben zij wapenen?	Apa dija pakéj sindjata?	Na djih ngoï sinjata?
Zijn zij arm?	Apa dija miskien?	Poeĕ djih gasiĕn?
Zijn er kanonnen?	Apa ada marijem marijem?	Poeĕ na mĕriam mĕriam?
Hoeveel man is daar, denkt ge?	Ada brapa orang, kamoe kira?	Na padoem orĕng, gata pĕnjĕm?
Ik heb nog nooit zulke dappere mannen gezien.	Saija belom pĕrnah lihat orang bagitoe brani.	Loen goh biasa kalon orĕng mĕnan tjĕbĕs (*of* bĕhĕr).
Die anderen zijn laf-hartig.	Itoe orang laïn, hàti ketjil.	Njang orĕng laïn haté bèk wĕs.
Wij hebben reeds lang geloopen.	Kami soedah djalan lama.	Kamoïh ka djak trib.
Ik geloof dat wij den verkeerden weg hebben genomen.	Saija kira ambil djalanan salah.	Loen pĕnjĕm tjok rèdj salah,

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Wie kent den goeden weg?	Siapa jang taoe djalanan baaik?	Soï njang toepat rèdj gèdj (*lees* rèd gèd).
Er zijn vele menschen, die deze streek kennen.	Soedah banjaq orang-orang jang kenal negri ini.	Na lĕ orĕng-orĕng jang toeri nanggroï njoï.
Zijn er wachtlieden voor-uit?	Apa ada orang djaga di moeka?	Poeĕ na orĕng djaga di lĕn?
Zaagt ge niets bewegen?	Kamoe tida lihat bego-jang apa-apa?	Gata hana kalon lĕngŏ?
Hoe is 't mogelijk!	Mana boleh!	Pané djĕd!
Deze landstreek is mij bekend.	Saija kenal ini negri.	Loen toeri (*of* toesoï) njoï nanggroï.
Hier heb ik verleden ook halt gehouden.	Di sini tempo hari saija djoega brhènti.	Di sinoï, oeroï djéh loen tjit pioh.
Hier dichtbij is water.	Ada ajer, dĕkat.	Na ijĕr, toï.
En een houten brug.	Dan djambatan kajoe.	Dan titi kajée.
Waar is 't water?	Di mana ajer-nja?	Pat ijĕr dji?
Ik zie het niet.	Saija tra lihat.	Loen hana kalon.
Het ligt Oostwaarts (in 't O.).	Ada di sĕblah Wétan.	Na di sĕblas Timoer (*r* niet uitspreken).
Hoe weet ge dat?	Bagimana kowé taoe?	Pakri gata toepoeĕ?
Moeten wij zoo nog ver loopen?	Apa misti djalan djaoeh bagini?	Poeĕ mĕhat djak djĕoh mĕnoï?
Dat weet ik niet. (Weet ik het?)	S'tau!	Hóm!

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Nu zijn wij op de plaats.	Sekarang soeda sampéj di tampat-nja.	Djinoï ka tok oe-tĕmpat -dji.
Maar hier zijn drie wegen!	Tetapi di sini ada tiga djalanan!	Tĕtapi di sinoï na lĕhée rèdj.
Die wegen komen hier samen.	Itoe djalanan koempoel di sini.	Njang rèdj mĕsapat ngon njoï.
't Zou goed zijn, als wij in of bij dat huisje gingen zitten.	Baaiklah kita doedoeq di roemah itoe.	Gèdj-kĕ gĕtangoï doĕq di roemôh njan.
Dit huis is ledig (verlaten).	Ini roemah kossong.	Njoï roemôh sôh (Roemôh njoï sôh).
Zijn bewoners zijn weggegaan, denk ik.	Orang-nja pergi, saija rasa.	Orĕng dji kawèh, loen pĕnjĕm.
Is er eene bank, om op te zitten?	Apa ada bankoe, boewat doedoeq?	Poeĕ na gĕgoeda tĕmpat doeq?
Er is eene breede plank om op te zitten.	Ada papan lébar boewat doedoeq.	Na papĕn raja tĕmpat doeq.
Ik zie iemand, die aankomt.	Saija lihat ada orang jang datang.	Loen kalon na orĕng jang tĕka.
Waarom *of* waarvoor komt hij?	Boewat apa dija datang?	Kĕ poeĕ boet djih tĕka?
Hoe nu?	Bagimana sekarang?	Pakri djinoï?
Wacht even; laat mij denken.	Toenggoe sabentar; saija pikir.	Prèh sĕkĕdjab; loen piekir.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
't (Hij) is net een bovenlander.	Sĕpĕrti orang oeloe.	Lagée orĕng toenông.
Wat nieuws is er vriend?	Kabar apa, man?	Poeč chabar, rakan?
Van allerlei.	Ada sĕgalla roepa.	Na sĕgalla roepa.
Ik wil hier even uitrusten.	Saija mau doedoeq sabentar di sini.	Loen kĕmĕng doĕq sĕkĕdjab di sinoï.
Goed; wacht een half uur.	Baaiklah, béjar toenggoe stenga djam.	Gèdj-kĕ, balé pioh sitĕngôh djĕm.
Hebt gij den pas (geleidebrief)?	Apa kamoe ada itoe pas (roerat djalan)?	Poeĕ gata na njan soerat idzin? (*of* soerat djak).
Laat ons onder de boomen schuilen.	(H) Bernaoenglah kami di bawah pohon.	Mĕlindong kĕ kamoï di joeb baq.
Ge lacht mij uit.	(H) Kamoe menertawaken saija.	Gata pĕkĕhém loen.
Ik denk en ik glimlach er bij.	(H) Saija pikir dan djoega saija senjoem.	Loen piekir, dan tjit loen tersinjôm.
Ginds zie ik menschen aankomen.	Di sana saija lihat orang madjoe.	Di sidéh loen kalon orĕng tadjo.
Het zijn soldaten.	Orang kompanie (*of* soldadoe).	Orĕng kompĕni (orĕng sĕdadoe).
Hoeveel zijn er?	Ada brapa banjaq?	Na padoem lĕ?
Zeker wel vijfhonderd.	Temtoe ada lima ratoes.	Tĕnté na limong rĕtoes.
Ginds, zeer ver verwijderd, houden zij halt.	Di sana, djaoeh sekali, dija brhènti.	Di sidéh, djĕoh tĕhat, djih pioh.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hoort gij niets?	Apa kamoe tida dĕngĕr apa-apa?	Poeĕ gata hana dĕngor poeĕ-poeĕ?
Wat zou ik hooren?	Apa saija dĕngĕr?	Poeĕ loen dĕngor?
Hoort gij geen schoten? (Alsof er geschoten wordt?)	Kamoe tida dĕngĕr boen-ji-nja seperti pasang?	Gata hana dĕngor boen-joï (1) lagée soebĕdil?
Ik hoor niets.	Saija tida dĕngĕr apa-apa.	Loen hana dĕngor sapoeĕ.
Ik hoor 't, maar heel ver.	Saija dĕngĕr, tetapi djaoeh sekali.	Loen dĕngor, tĕtapi djĕoh tĕhat.
Misschien is het een uur hier van daan.	Barangkali ada satoe djam dari sini.	Baq-agaq na si djĕm nibak sinoï.
Nu hoor ik kanongebulder.	Sekarang saija denger mĕrijam berboenji.	Djinoï loen dĕngor mĕriam mĕsoe.
Die man is gewond.	Itoe orang kĕna loeka.	Djéh orĕng kĕnong loeka.
Hij bloedt erg. (Er komt veel bloed uit.)	Banjaq darah-nja kaloewar.	Lĕ darah-dji tĕbit.
Is het eene kleine of eene groote wond?	Apa loeka ketjil atawa loeka besar?	Poeĕ loeka tjoet atawa loeka rajĕk?
Eene zeer groote wond.	Loeka besar sekali.	Loeka raja tĕhat.
Zijn hoofd is geraakt.	Kapala-nja di kĕna.	Oelée-dji dji toeri.
Zijn hand is gehouwen.	Tangan-nja di pôtong.	Djaroï-dji dji koh.
Zijn voet is door een kogel verwond.	Kaki-nja di kĕna pellor.	Gakid-ji kĕnong anĕq bĕdil.

(1) boenjoï *of* soe = geluid.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
De kogel is in zijn rug gekomen.	Pellor masok bĕlakang-nja.	Anĕq bĕdil dji tamong oelikot dji.
Ik heb een vinger verloren.	Saija poenja djarie hilang satoe.	Loen po anĕq djaroï gadoh si nèq.
Zijn been is gebroken.	Kaki-nja patah.	Gaki-dji patah.
Hij loopt mank (hinkende).	Dija djalan pientjang.	Djih djak tjapik.
Hij heeft maar één been, het andere is afgezet.	Kaki-nja ada satoe sadja, di pôtong jang satoe.	Gaki-dji na siblas tjit, gĕ-koh jang siblas.
Hij loopt met een houten been.	Dija djalan sama kaki kajoe.	Djih djak ngon gaki kajée.
Het vleesch alleen is door den kogel geraakt.	Tjoemah daging-nja di kĕna pellor.	Tjit mĕng asoï dji kĕnong anĕq bĕdil.
Hij heeft geen been geraakt.	Tida kĕna toelang.	Hana kĕnong toelĕng.
De overledene.	Orang jang mĕninggal.	Orĕng jang pĕtinggal.
Die wond ettert reeds.	Itoe loeka soedah kaloe-war nana.	Djéh loeka ka tĕbit nanoh.
Die wond zal zichtbaar blijven.	Itoe loeka tinggal tanda-nja.	Djéh loeka tinggal ĕn-tjit-dji.
Ik kan geen bloed zien.	Saija tra bisa lihat darah.	Loen handjĕd loen kalon darah.
O wee! 't doet mij pijn, als het gesneden wordt.	Adoe! saija sakit, kaloe di pôtong.	Allah! loen sakĕt, kalée gĕ-koh.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Deze wond zal leelijk worden.	Ini loeka mau djadi boesoek.	Njoï loeka kĕmĕng djĕd brook.
Er moet omheen gesneden worden.	Misti di pôtong koeliling-nja.	Handjĕd han gĕ kôh lingka-dji.
Hij kan handen noch voeten gebruiken.	Dija tra bisa pakéj tangan-nja atawa kakinja.	Djih handjĕd ngoeï djaroï-dji atawa gaki-dji.
Waar is dat scherpe mes?	Mana itoe piso tadjem?	Toh djéh sikin tadjam?
Ik verzoek om grofgaren!	Minta bĕnang kasar.	Lakée bĕnĕng gasar.
Waar is de hechtnaald?	Mana djaroem?	Toh djarom?
Waar is mijn sonde?	Mana saija poenja toesoek-an?	Pat loen po tjoelôk?
Deze wond moet gesondeerd worden.	Ini loeka misti di toesoek.	Njoï loeka mĕhat gĕ tjoelôk.
Opdat het vuil er uit komt.	Béjar kôtor-an-nja kaloewar.	Bĕtĕhat (*of* balaï) nadjis dji tĕbit) (1).
Zijn been moet afgezet worden.	Kaki-nja misti di pôtong.	Gaki dji handjĕd han gĕ kôh.
Het oog moet gelicht (er uitgenomen) worden.	Mata-nja misti di kaloewarkan.	Mata dji handjĕd han gĕ-pĕtĕbit.
Hij kan niet meer zien.	Dija tra bisa lihat lagi.	Djih hana lĕmah lé.

(1) Bĕtĕhat, eigenlijk Baq tĕhat. Balaï of Balé.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Dat witte moet er uit.	Itoe jang poetih misti di angkat.	Djéh jang poetèh handjĕd han gĕ-pinah.
Dat vel is dun.	Itoe koelit-nja tipis.	Djéh koelĕt-dji lipĕs.
Zie maar recht uit.	Lihat troes sadja.	Kalon tĕpat mantong.
Ge moet niet bang zijn om medicijnen te gebruiken.	Kamoe djangan takoet minoem obat.	Gata bèk tatakot djib oebat.
Mijn voet doet van onderen pijn.	Kaki-koe sakit bawahnja.	Tapaq gaki loen sakĕt.
Ziek van het loopen.	Sakit djalan.	Sakĕt djak.
Ik heb mijn elleboog aan een doorn gestoken.	Saija poenja sikoe kĕna doeri.	Loen po singkée kĕnong doeroï.
Hij doet niets dan schoppen met zijne beenen.	Dija tendang sadja sama kaki-nja.	Djih gloeng dĕngon gakidji.
Hij heeft vele teekens in de hand.	Dalam-nja tangan ada banjaq tanda.	Dalam dji djaroï na lĕ tanda.

Over ziekten.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Dag vriend, wat scheelt U?	Tabé man, ada sakit apa?	Assalamoe aloïkom tĕkoe, na sakĕt poeĕ?
Ik ben erg ziek.	Saija sakit kras.	Loen sakĕt krĕs (*of* tĕhat).
Waar hebt gij pijn?	Sakit di mana?	Sakĕt di pat?
Over mijn geheele lichaam.	Saija poenja badan antéro.	Loen po badan antara.
Ik heb de koorts.	Saija sakit demom.	Loen sakĕt dĕmam.
Geef mij den pols.	Kasi-lah tangan-moe.	Djok djaroï gata.
Stellig hebt gij heete koorts.	Temtoe, kamoe sakit panas.	Tentée gata sakĕt panĕs (*of* sidjoĕk sĕoem).
Gij hebt zware koorts.	Sakit demom kras.	Sakĕt dĕmam krĕs.
Gij moet de medicijn gebruiken, die ik u zal voorschrijven.	Misti pakéj obat, jang saija menoelis.	Handjĕd han ta ngoeï oebat, jang loen soerat.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
De medicijn moet gehaald worden.	Obat-nja di soeroh ambil.	Oebat-dji dji joĕr djak tjôk.
Er zijn hier in huis geneesmiddelen.	Ada obat di roemah.	Na oebat di roemôh.
Ik breng zelf de medicijnen.	Saija bawa obat sendiri.	Loen mĕ oebat kĕdroï.
Mijnheer, er is nog iemand ziek.	Toewan, ada lagi orang sakit.	Tĕkoe, na lom orĕng sakĕt.
Waar zoo?	Di mana?	Di pat?
In het huis hiernaast.	Di roemah sablah.	Di roemôh bĕladéh.
Hoe zoo?	Bagimana?	Pakri?
Hoe is 't mogelijk! Daar ginds.	Mana bolĕh! Di sitoe!	Pané djĕd, di sidéh!
Dat huis is geheel en al gesloten.	Itoe roemah di toetoep sama sekali.	Djéh roemôh gĕtop bandoem.
Juist; omdat de bewoner ziek is.	Ija; sebab orang-nja sakit.	Djih; sabab orĕng-dji sakĕt.
Wat scheelt hem?	Sakit apa dija?	Sakĕt poeĕ djih?
Hij heeft buikpijn.	Dija sakit proet.	Djih sakĕt procĕt.
En zijn kind heeft de pokken.	Dan anaq-nja sakit tjatjar.	Dan anĕq-dji sakĕt pĕlawa.
Die man is erg mager.	Itoe orang koeroes sekali.	Djéh orĕng pidjoeĕt tĕhat.
Zijne tong is geheel wit.	Dija poenja lidah sampĕj poetih.	Djih po lidah rab poetéh.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zijn gezicht is bleek.	Dija poenja moeka poetjat.	Djih po moeka poetjat.
Hoe lang is hij reeds ziek?	Soedah brapa lama dija sakit?	Na padoem trib djih sakĕt?
Al sedert drie weken en vier dagen.	Soedah tiga minggo ampat hari.	Ka lĕhée alhat pĕt oeroï.
Zijn broeder lijdt aan benauwdheden.	Soedara-nja sakit napas.	Sjéedara-dji sakĕt sĕnak.
De koorts heeft opgehouden.	Sakit-an demom soedah brhènti.	Pĕnjakĕt dĕmam ka poelĕh.
Blind; de oogen kunnen niet zien.	Sakit boeta; mata tra bisa lihat.	Sakĕt boeta; mata han lĕmah kĕmalon.
Puisten.	Sakit bisoel.	Sakĕt tjoemoeĕt.
Ingewandsziekte.	Sakit oesoes.	Sakĕt koera (soeab).
Een krankzinnige.	Orang gila.	Orĕng poengô.
Iemand, die door een dollen hond is gebeten.	Orang di gigit olĕh andjing gila.	Orĕng dji kap lé asée poengô.
Hij is goed en wel dood.	Dija soedah màti sama sekali.	Djih ka maté lĕhĕs.
Een beschonkene.	Orang maboq.	Orĕng maboek.
Ik ben werkelijk duizelig.	Saija poesing betoel.	Loen moemang bit.
Een geelzuchtige.	Orang sakit koening.	Orĕng sakĕt koenĕng.
De steen.	Sakit batoe.	Sakĕt batoek.
Hartziekte.	Sakit hâti.	Sakĕt haté.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Verkoudheid; slijmziekte.	Sakit batoq, sakit ingoes.	Sakĕt batoeq ; sakĕt hindong.
Hoofdpijn.	Sakit kapala.	Sakĕt oelée.
Zijn de kinderen reeds ingeënt?	Apa anaq anaq soedah di tjatjar?	Poeĕ anĕq-anĕq ka gĕboh pĕlawa?
Nog niet alle, Mijnheer.	Belom semoewa, toewan.	Goh bandoem, tĕkoe.
Zijn de pokken goed opgekomen?	Apa tjatjar-nja tiemboel baaik?	Poeĕ pĕlawa dji timoeï gèdj?
Alle niet even goed.	Tida semoewa sama baaik.	Hana bandoem sa tjit djĕroh.
Er is een kind, dat keelziekte heeft.	Ada anaq jang sakit ièhèr.	Na anĕq jang sakĕt takoeï.
Hij is weêr ingestort.	Dija lagi kamboe.	Djih lom kamboe.
Hij is verkouden.	Dija sakit pilaq.	Djih sakĕt mon-mon.
Inwendig gezwollen.	Bĕngkah di dalam-nja.	Kĕmong di dalam-dji.
Gele koorts.	Sakit demom koening.	Sakĕt dĕmam koenĕng.
De hand verbrand.	Sakit tebakar tangan.	Sakĕt toetong djaroï.
De voet verbrand.	Tebakar kaki.	Toetong gaki.
Is uwe ziekte van ergen aard?	Kamoe poenja penjakitan apa kras?	Gata po penjakĕt poeĕ krĕs?
Is het reeds van langen duur?	Apa soedah lama?	Poeĕ ka trib?
Ik kan niet slikken.	Saija tra bisa tĕlĕn.	Loen han djid oeat *of* han tĕ oeat.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ik ben misselijk, brakerig.	Saija sakit moentah.	Loen sakĕt moentah.
Ik ben zeeziek.	Saija maboq laoet.	Loen maboek laôt.
Vergun mij te braken.	Minta permissie moentah.	Lakée izin moentah.
Menschen, die de pokken hebben, moeten het lichaam warm houden.	Orang jang sakit tjatjar, misti tinggal panas bada-nja.	Orĕng jang sakĕt pĕlawa, mĕhat tinggal panĕs badan-dji.
Omdat het niet goed is, als het lichaam koud is.	Sebab kaloe badan dingin, tida baaik.	Sabab kalée badan sidjoeĕk, hana gèdj.
Omdat als het lichaam koud is, de koorts komt.	Sebab kaloe badan dingin, demom masoq.	Sabab badan sidjoeĕk, dĕmam tamong.
De tanden doen pijn.	Gigi sakit.	Gigoï sakĕt.
Pijn in de dij.	Sakit paha.	Sakĕt pha.
Een stotteraar.	Orang gagap.	Orĕng gĕgap.
Hij is altijd ziek.	Dija selamanja sakit.	Djih sabé sakĕt.
Pijn binnen in het oor.	Sakit dalamnja koeping.	Sakĕt dalam gĕloenjoeng.
Zijn lichaam is zeer warm.	Badanja panas kras.	Badan dji toetong tĕhat.
Breng vlug warm water.	Bawa lekas ajer panas.	Ba rĕdjang ijer sĕoem.
Kleine kinderen schrikken zich dikwijls ziek.	Anaq ketjil banjaq sakit gagĕt.	Aněq tjoet lé sakĕt tĕkĕdjoet.
Als hunne tandjes uitkomen.	Kaloe gigi-nja bermoela tiemboel.	Kalée gigoï dji pĕhoon timoeï.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zij krijgen koortsen, die vijf uren kunnen duren.	Dija dapat demom, lama-nja lima djam.	Djih mětěměng děmam, jang djěd préh li-mong djěm.
Men moet hen dadelijk helpen.	Lantas orang misti toe-loong.	Tjhap orěng ôh gětoe-long.
Hunne kleederen moeten uitgetrokken worden.	Pakéjan-nja di boeka.	Pěkajan dji gě soeët.
Het lichaam wordt van alles ontdaan.	Badan-nja di bikin te-landjang.	Badan-dji gě pě lhoon.
Geheel naakt.	Telandjang antéro.	Tělhoon antara.
Laat hen vervolgens baden.	Habis di kasi mandi.	Oh njan gěpoemanoï.
In warm water.	Di dalam ajer panas.	Di dalam ijěr sěoem.
En in koud water.	Dan di dalam ajer dingin.	Dan di dalam ijěr sidjoěk.
Dat moet aldus worden afgewisseld.	Bagitoe misti bergan-ti-ganti.	Měnan kě gěgantoï gan-toï.
Als dit een kwartier geduurd heeft, schei er dan mede uit.	Soedah saperampat djam bagitoe, brhènti.	Ka sisoekée djěm měnan, pioh.
Haal dan 't kind uit het bad.	Habis anaq di kaloewar mandi.	Oh lělěs aněq gěpoe-manoï.
Dek het toe en geef het een weinig wijn te drinken.	Di sělimoet dan di kasi minoem sedikit ang-goer.	Tapělimbot dan ta pědjib katjoet anggoor.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Leg het vervolgens in bed.	Habis taroh di tampat tidor.	Oh lĕlĕs njan ta pĕdoĕk bak tĕmpat és.
Leg zijn hoofd goed en dat het kind goed toegedekt worde.	Taroh baaik kapala-nja, dan anaq di sĕlimoet baaik.	Tapĕdoĕk bak gèdj oelée dji, dan anĕq tapĕ-limbot bak gèdj.
Straks, als het wakker wordt, is het hersteld.	Nanti, kaloe bangon, dija soedah baaik.	Préh kalée djaga, djih ka poeléh.
Leer dit aldus aan uwe vrouw.	Bagitoe kasi adjar bini-moe.	Mĕnan tapĕroenoï binoï gata.
In de kampongs sterven vele kinderen.	Di kampong-kampong banjaq anaq mening-gal.	Di kampong-kampong lẽ anĕq tĕpanggĕl kĕrah-matolloh.
Omdat er geen dokter is.	Sĕbab tida ada dokter.	Sabab hana tabib.
Omdat de menschen geen geneesmiddelen hebben.	Sĕbab orang-orang tida ada obat.	Sabab orĕng-orĕng hana oebat.
Omdat de menschen van niets weten.	Sĕbab orang tida taoe apa-apa.	Sabab orĕng hana tehée poeĕ-poeĕ.
Omdat de menschen dom zijn.	Sĕbab orang bodo.	Sabab orĕng boedo (bin-gông *of* ngĕt).
Ik ben bang voor bittere drankjes.	Saija takot obat paït.	Loen takôt oebat phèt.
Hij is bang voor zure dranken.	Dija takot obat ketjoet.	Djih takôt oebat masam.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Mijnheer, ik kan niet.	Toewan, saija tra bisa.	Tĕkoe, loen handjĕd
Mijn buik is hard (opgezet).	Saija poenja proet kras.	Proeĕt loen krĕs.
Gij moet olie gebruiken.	Misti pakéj minjaq obat.	Mĕhat ta-ngoeï minjĕq oebat.
Gij moet melk drinken.	Misti minoem soesoe.	Mĕhat ta djib ijĕr abin.
Daarom zijt gij ziek.	Dari itoe kamoe sakit.	Nibak njan gata sakĕt.
Houd uw lijf niet naakt.	Badan djangan telandjang.	Badan bèk tĕlhoon.
Later vat gij koude.	Nanti dapat ka-dinginan.	Mĕhat mĕtĕmĕng sidjoeĕk.
Eet niet sterk gekruid.	Djangan makan pĕdĕs.	Bèk ta padjoh pĕdas.
Eet ook geen garnalen.	Djoega djangan makan oedang.	Tjit bèk ta padjoh oedĕng.
Of zeevisch, wijl gij dan koorts krijgt.	Atawa ikan laoet, sebab dapat demom.	Atawa èngkot laot, sabab mĕtĕmée dĕmam.
Vele menschen hebben er zelf schuld aan, dat zij ziek zijn.	Banjaq orang salah-nja sendiri, dija sakit.	Lĕ orĕng salah-dji kĕdroï, djih sakĕt.
Eet niet te veel.	Djangan makan terlaloe banjaq.	Bèk ta padjoh lĕ silagoïna.
Eet of drink niet gulzig.	Djangan makan atawa minoem rakoes.	Bèk ta padjoh atawa ta djib rampoes (*of* waba, *of* roetjĕq).

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ik heb honger.	Saija lapar.	Loen dĕk.
Ik heb dorst, ik voel mij alsof ik de koorts heb.	Saija aös, rasa seperti demom.	Loen grah; njĕm lakée dĕmam.
Laat mij uwe tong zien.	Kasi lihat lidah-moe.	Bri kalon gata po lidah.
Ik ben wezenlijk nog moe.	Saija betoel masih tjapé.	Loon hèk tĕhat.
Zij zweeten sterk.	Dija banjaq kringet.	Djih lĕ rĕoh (hoegob).
Vandaar dat zij zoo zwak worden.	Dari itoe, dija bagitoe lemah.	Nibak njan, djih mĕnan hèk.
Nu zijt ge weêr beter (gezond).	Sekarang kamoe baaik lagi.	Djinoï gata gèdj lé.
Ik dank u zeer.	Tarima kasi.	Nĕpĕ idzin.

Op de markt.

Hollandsch	Maleisch.	Atjehsch.
Zeg eens man, wat kost dit?	Hé man, brapa harganja ini?	Hai orĕng, padoem joem-dji njoï?
Wat wil Mevrouw koopen?	Apa njonja soeka bli?	Poeĕ potjoet kĕmĕng bloï?
Van allerlei, maar het moet goedkoop zijn.	Roepa-roepa, tetapi misti moerah.	Matjem-matjem, tĕtapi mĕhat moerah.
Hebt gij eieren?	Apa kowé ada telor?	Poeĕ gata na bôh manôq?
Ik heb kippeneieren, ik heb ook eendeneieren.	Ada telor ajam, ada djoega telor bèbèk.	Na bôh manôq, na tjit bôh iték.
Hebt gij ook gezouten eieren?	Apa kamoe djoega ada telor asin?	Poeĕ gata tjit na bôh djroĕk?
Neen Mevrouw, die heb ik t'huis gelaten.	Tida njonja, saija tinggalkan di roemah.	Hana potjoet, loen tinggal di roemoh.
Haal ze even.	Ambil-lah sabentar.	Tjok-kĕ sikĕdjab.
Het is te ver om ze te halen.	Terlaloe djaoeh boewat ambil.	Djĕoh silagoïna, bak djak tjok.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hoeveel kost deze kip?	Brapa harga-nja ajam ini?	Padoem joemdji njoi manôq?
Hoeveel biedt u?	Brapa toewan tawar?	Padoem tĕkoe taba?
Zij is al zeer oud.	Dija soedah toewa betoel.	Djih ka toeha bit.
Hare nagels zijn reeds veel te lang.	Koekoe-nja soedah terlaloe pandjang.	Goekée-dji ka silagoïna panjang.
Deze kip is erg mager.	Ini ajam koeroes betoel.	Njoï manôq pidjoët bit.
Ik heb ook vette.	Ada jang gemok djoega.	Na jang tĕmboon tjit.
Er zijn ook mooie eenden (te koop).	Ada bèbèk jang bagoes.	Na iték jang gèdj (*of* djrôh).
Hoeveel vraagt gij er voor?	Brapa kamoe minta harga-nja?	Padoem gata lakée joemdji?
Als u er zes koopt, een rijksdaalder.	Kaloe bli anam, satoe ringgit.	Kalée bloï nam, si ringĕt.
En als ik er één koop?	Dan kaloe saija bli satoe?	Dan kalée loen bloï sa boh?
Eéne, dan vraag ik een halven gulden.	Satoe, saija minta stĕnga roepia.	Saboh, loen lakée si tĕngôh roepia.
Hebt gij ook kruiden?	Apa ada boemboe-boemboe?	Poeĕ na awĕs-awĕs?
Van allerlei soort, Mijnheer.	Ada roepa-roepa, toewan.	Na matjam-matjam, tĕkoe.
Die gember daar, hoeveel (kost 't) per stuk?	Itoe djahé, brapa satoe pôtong?	Djéh halia, padoem sikrak?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Verkoopt gij ook rijst?	Apa kamoe djoega djoewal bras?	Poeč gata tjit poebloi brĕs?
Hé man, is hier de markt?	Hé man, apa passar di sini?	Haï, orĕng (rakan) poeč pĕkan di sinoï?
Waar is de hal? (het slachthuis).	Di mana ada roemah pôtong?	Pat na roemôh sĕmĕsiĕ?
Vier huizen verder rechts.	Lagi ampat roemah di sablah kanan.	Lom pĕt roemôh di siblas-oenĕn.
Wat voor vleesch wordt er verkocht?	Orang djoewal daging apa?	Orĕng poebloï siĕ poeč?
Rundvleesch, buffelvleesch, geitenvleesch.	Ada daging sampie, daging kerbo, daging kambing.	Na siĕ lĕmo, siĕ kĕbĕa, siĕ kamèng.
Hoe weegt men hier?	Bagimano orang timbang di sini?	Pakri gĕtimang di sinoï?
Met een unster (weeg ik).	Sama datjin (saija timbang).	Ngon datjin (1) (loen timang).
Hoeveel vraagt men er voor?	Brapa orang minta bajaran-nja?	Padoem orĕng lakée bĕnajĕr-dji?
Per pond een soekoe. (2)	Satoe pond satoe soekoe.	Si poend (1) si soekoe.
Zijn hier ook lieden, die gebak verkoopen?	Apa ada orang, jang djoewal kwé-kwé?	Poeč na orĕng, jang poebloï pĕnadjoh?

(1) Is eigenlijk onbekend bij den werkelijken Atjeher. Hij heeft 't echter op de markt geleerd.
(2) Gelijkstaande met ongeveer ƒ 0,50.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Die zijn er ook, maar op eene andere markt.	Ada djoega, tetapi di passar laïn.	Na tjit, tĕtapi di pĕkan laĕn.
Wat verkoopt gij, man?	Kamoe djoewal apa, man?	Gata poebloï poeĕ, rakan?
Ik verkoop confituren.	Saija djoewal manisan.	Loen poebloï mĕlisan.
Hebt ge dadels?	Ada boewah korma?	Na boh kĕrma?
Hebt ge geen andere vruchten?	Apa tida ada boewah-boewah laïn?	Poeĕ na boh-boh laĕn?
Die heb ik ook.	Ada djoega.	Na tjit.
Als u van citroenen houdt?	Kaloe toewan soeka djeroek.	Kalée tĕkoe kĕmĕng assam.
Verkoopt gij geen pisang?	Tida djoewal pisang?	Hana poebloï pisang?
Hoeveel kost die doerian?	Itoe doerian brapa harganja?	Djéh dĕrĕjan padoem joem-dji?
Veertig cent het stuk.	Ampat poeloeh cent satoe.	Pĕt ploh cent saboh.
Zij ziet er niet rijp uit.	Roepa-nja tida matang.	Roepa-dji hana masaq.
Ze is wel degelijk rijp.	Matang betoel.	Masaq bit.
U moogt ze proeven.	Boléh tjobah.	Djĕd tji.
Hoe kunt gij zeggen, dat ze rijp is?	Bagimana kamoe bisa bilang matang betoel?	Pakri gata djĕd kĕhĕn masaq bit?
Ik wacht tot ze van den boom valt.	Saija toenggoe sampéj djatoh dari pahon.	Loen préh oh srodj di baq (*lees* sroot).

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Is dat een bewijs dat ze rijp is?	Apa itoe tanda-nja matang?	Poeĕ njan tanda-dji masaq?
Als ze van zelf neêrvalt?	Kaloe djatoh diri?	Kalée srodj kĕdroï?
Zeker, Mijnheer.	Temtoe bagitoe, toewan.	Tĕntée mĕnan, tĕkoe.
Zijn er komkommers?	Apa ada ketimoen?	Poeĕ na timon?
Zijn er ook lieden die schapen slachten?	Apa ada orang jang pôtong domba?	Poeĕ na orĕng jang siĕ doemba?
Hier wordt stellig geen varkensvleesch verkocht?	Ikan babi temtoe tida di djoewal di sini?	Siĕ boei tĕntée han poebloï di sinoï?
Ook dat, maar door Chineezen.	Ada djoega, tetapi oléh orang tjina.	Na tjit, tĕtapi lé orĕng tjina.
Waar kan men zeevisch krijgen?	Di mana orang boléh dapat ikan laoet?	Pat orĕng djĕd tĕmĕng èngkôt laot?
Zijn er lieden die rivier-visch verkoopen?	Apa ada orang jang djoewal ikan kali?	Poeĕ na orĕng jang poebloï èngkôt kroeng?
Hoe heet deze vischsoort?	Apa nama-nja ikan ini?	Poeĕ nan-dji èngkôt njoï?
Hoeveel vraagt gij voor dien grooten visch?	Brapa kamoe minta, ikan besar itoe?	Padoem gata lakée énkôt raja djéh?
Drie rijksdaalders.	Tiga ringgit.	Lĕhée ringĕt.
't Is te duur, dankje.	Terlaloe mahal, tarima kasi.	Silagoïna mĕhal, nĕpĕ izin (*of* idzin).
Hé, man, geef mij pens (ik vraag pens).	Hé man, saija minta babat.	Hai rakan, loen lakée babat.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Verkoop dien koeiekop.	Djoewal-lah itoe kapala sampie.	Poebloï-kĕ djéh oelée lĕmo.
Met de hersens.	Sama dija poenja oetĕq.	Dĕngon oetaq dji.
Waar is de tong?	Mana lidah-nja?	Toh lidah-dji?
Die is al afgesneden.	Soedah di pôtong.	Ka gĕ-koh.
Die is reeds verkocht.	Soedah di djoewal.	Ka gĕ-poebloï.
Hoeveel vraagt ge voor de hersens alleen?	Brapa kamoe minta, oetĕq sadja?	Poeĕ gata lakée, oetaq mantong?
Ik wil iets drinken.	Saija soeka minoem apa-apa.	Loen kĕmĕng djib ba-ranggapoeĕ.
Is hier geen dranken-verkooper?	Apa tida ada orang djoewal minoeman?	Poeĕ hana orĕng poebloï minoman?
Hier is er een.	Ada di sini.	Na di sinoï.
Wat wilt gij drinken?	Soeka minoem apa?	Kĕmĕng djib poeĕ?
Geef mij koffie te drinken.	Kasi minoem koppi.	Bri djib kahwa.
Wat kost een kopje gemberthee?	Brapa harga-nja satoe mangkok sĕrbat?	Padoem joem-dji saboh tjawan sĕrbat?
Deze citroen is nog groen.	Ini djeroek-nipis masih idjoe.	Njoï boh koejoen man-tong idjo.
Ze is nog niet goed rijp.	Belom matang betoel.	Goh masaq bit.
Het sap komt er niet uit.	Tida kaloewar ajer-nja.	Han tĕbit ijĕr-dji.
Deze vruchten zijn reeds verrot.	Ini boewah soedah boe-soek.	Njoï boh ka brook.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ze zijn dan ook zeer goedkoop.	Djoega moerah sekali harga-nja.	Tjit moerah tĕhat joem-dji.
Verkoopt men ook mangga's? (1)	Apa orang djoewal djoega mangga?	Poeĕ orĕng tjit poebloï mamplam?
Daar kunt (kan Mevrouw) u mangga, pisang (1) krijgen.	Di sana njonja bolĕh dapat mangga, pisang.	Di sidĕh potjoet djĕd tĕmĕng mamplam, pisang.
Manggies, doekoe, djeroek, sawo, ananas, doerian (1) en andere soorten.	Manggies, doekoe, djĕroek, sawo, nanas, doerian, dan laïn roepa.	Mangosta, lansat, assam, boh kĕpoela, anĕs, dĕrĕjan, dan laèn matjam.
Ik wil niet meer koopen.	Saija tra maoe bli lagi.	Loen han kĕmeng bloï lé.
Hebt ge rijst die nog warm is?	Apa ada nasi jang masih panas?	Poeĕ na · boer (2) jang sĕoem?
Met sajor, (3) die lekker is?	Dengan sajor, jang ènnak?	Dĕngon goeli jang nangat?
Hier kunt u zitten, als u eten wilt.	Di sini toewan bolĕh doedoeq, kaloe soeka makan.	Di sinoï tĕkoe doeq, kalée kĕmĕng poemadjoh.
Wat kost alles bij elkaar?	Brapa harga-nja samoewa?	Padoem joem-dji bandoem?

(1) Verschillende Indische vruchtensoorten.

(2) De *r* niet hoorbaar

(3) Toespijs bij de rijst, bij wijze van soep.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zooals Mijnheer belieft.	Toewan poenja soeka sadja.	Tĕkoe po galak mantong.
Neen, ik wil de waarde betalen.	Tida; saija maoe bajar harganja.	Han; loen kĕmĕng bajĕr joemdji.
Neem (mij) niet kwalijk, Mijnheer, ik vraag niet om betaling.	Djangan toewan ambil goesar, saija tida minta bajaran.	Bèk tĕkoe toeng sakĕt haté, loen hana lakée bĕnajĕr.
Iemand, die weet, de eer te geven.	Orang jang taoe membri hormat.	Orĕng jang toepoeĕ bri hormat.
Kom eens bij mij aan.	Nanti datang-lah roemah-koe.	Préh tĕka roemoh loen.
Ge kunt ook komen, als ge vermoeid zijt.	Bolèh djoega datang, kaloe tjapéj.	Djĕd tjit tĕka, kalée hèk.
Ik beloof u, dat ik kom.	Saija djandji, saija datang.	Loen djandi, loen tĕka.
Vergeet het niet; kom gewis!	Djangan loepa; datang betoel!	Bèk toewôr; tĕka bit!
Ik hoop dat ik U weer zal ontmoeten.	Saija harĕp bolèh kĕtĕmoe lagi.	Loen harab mĕtĕmĕng lom.
Eilieve, zoek eens iemand, die dit zal dragen.	Tjobah, tjari orang jang pikoel ini.	Tjoba; mita orĕng jang goelam njoï.
Hoeveel vraagt hij er voor?	Brapa bajaran dija minta?	Padoem bĕnajĕr djih lakée?
Het is te zwaar.	Terlaloe brat.	Silagoïna brat.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Twee man moeten dit dragen.	Misti doewa orang bawa ini.	Handjĕd han doewa orĕng mè njoï.
Waarom komt hij er bij?	Boewat apa dija datang?	Kĕ poeĕ boet djih tĕka?
Weet ik het? Misschien (is hij) een dief.	S'taoe! Barangkali orang maling.	Hom! kadang orĕng pantjoeri.
Maar wat zou hij willen kapen?	Tetapi dija maoe mentjoeri apa?	Tĕtapi djih mĕ tjoeĕ poeĕ?
Onze kleeding.	Kamie poenja pakéjan.	Pĕkajan kamoï.
Misschien iets anders?	Barangkali apa-apa laïn?	Kadang poeĕ-poeĕ laèn?
Zijn er ook lieden die juweelen (edelgesteenten) verkoopen?	Apa ada orang jang djoewal permata? (intĕn).	Poeĕ na orĕng jang poebloï pĕrmata? (intĕn).
Mag men uitzoeken?	Apa orang boléh piléh?	Poeĕ djĕd gĕpiléh?
Ik weet iemand die juweelen verkoopt.	Saija kenal satoe orang, jang djoewal permata.	Loen toeri sidroï orĕng, jang poebloï pĕrmata.
Heeft hij ze in soorten?	Apa dija ada roepa-roepa?	Poeĕ djih na matjam-matjam?
Klapperolie en katjang-olie.	Minjaq klappa dan minjaq katjang.	Minjĕq oer (1) dan minjĕq rĕtĕq.
De bovenlanders verkoopen olie.	Orang oeloe djoewal minjaq.	Orĕng toenong poebloï minjĕq.
Zij hebben geen flesschen.	Dija tida ada bottol.	Djih hana katja.
Zij hebben nog nooit flesschen gezien.	Dija belom pernah dapat lihat bottol.	Djih gôh lom biasa tĕmĕng katja.

(1) De *r* niet of weinig hoorbaar.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Misschien betalen zij gaarne een rijksdaalder voor een flesch.	Satoe bottol dija barangkali soeka bajar satoe ringgit.	Saboh katja djih kadang djitém bajĕr si ringĕt.
Die oude man, van den passer (markt), is reeds overleden.	Itoe orang toewa di passar, soedah meninggal.	Njan orĕng toeha di pĕkan, ka maté.

Over het weder, natuurverschijnselen, windstreken, enz

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Er is maneschijn.	Ada trang boelan.	Na pĕngĕs boelĕn.
Van avond is er maansverduistering.	Nanti malam ada grahanan.	Tĕrĕk malam na goerahna.
Van tijd tot tijd regent het hier erg.	Tempo-tempo ada hoedjan kras di sini.	Mĕdjan-djan na hoedjĕn tĕhat di sinoï.
Het waait dikwijls hard te Atjeh.	Banjaq angin kras di Atjeh.	Lĕ angĕn badaï di Atjeh.
De wind komt uit het Noorden.	Angin datang dari Lor.	Angĕn tĕka di Oetara.
Des avonds is het zeer donker.	Kaloe malam, glap sekali.	Adak malam, sĕpot tĕhat.
Zoo duister, dat men niet kan zien.	Bagitoe glap, oreng trabisa lihat.	Mĕnan sĕpot, orĕng han lĕmah.
De sterren staan niet helder.	Bintang koerang trang.	Bintang koerĕng pĕngĕs.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Er zijn geen groote sterren (te zien n. l.).	Tida ada bintang jang besar.	Hana bintang jang rajĕk.
Het regent en onweêrt hard.	Ada hoedjan kras sama goentoer.	Na hoedjĕn tĕhat ngon gĕlantĕr.
Onweêr en bliksem.	Goentoer sama kilap.	Gĕlanter ngon kilat.
Hoog water (Overstrooming).	Ajer besar (Bandjir).	Ijĕr pasĕng (ijĕr rajĕk).
Laag water.	Ajer ketjil; ajer tjètèk.	Ijĕr tjoet (ijĕr soerôt).
Met nieuwe maan.	Kaloe boelan baroe.	Kalée boelĕn baro.
Het water zakt.	Ajer toeroen.	Ijĕr soerôt.
De zon is groot.	Matahari besar.	Mata-oeroï rajĕk.
Men kan niet in haar licht zien.	Orang tra bisa lĭhat tĕrang-nja.	Orĕng han lĕmah pĕngĕs-dji.
Het is zeer warm.	Panas sekali.	Toetong (*of* sĕoem) tĕhat.
Als ge in de zon (zonneschijn) loopt, is het degelijk warm.	Kaloe djalan di dalam matahari, panas betoel.	Djakalée tadjak lam oeroï, toetong bit.
Wij transpireeren sterk.	Kita banjaq kringet.	Kamoï lĕ rĕoh.
We zijn moe ('t lichaam n. l.).	Badan tjapéj.	Badan hèk.
De voeten zijn moe.	Kaki tjapéj.	Gaki lĕmoh.
Ik verzoek even te wachten, stil te houden.	Minta brhènti sabentar.	Lakée pioh siat.
Wacht op mij, gij lieden.	Kamoe orang-orang, toenggoe sama saija.	Gata njoï, tapĕrĕh oelon.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Stil! gij allen!	Dijam! kamoe orang samoewa.	Ijm, gata orĕng bandoem (*of* bĕsĕngab).
Het deugt niet, als allen spreken.	Tida baaik, kaloe samoewa bitjara.	Hana gèdj, djakalée bandoem marit.
Laat één het woord voeren.	Béjar satoe berkata.	Bhalé sidroï marit.
Luistert, gij allen.	Dengar, kamoe orang-orang samoewa	Dĕngor gata orĕng-orĕng bandoem.
Als het volle maan is.	Kaloe boelan besar.	Kalée boelĕn rajĕk.
Dan verzamelen zich allen.	Orang samoewa koempoel.	Orĕng doem pĕsapat (*of* mĕsapat).
Bij de kleine rivier (kreek).	Di mana kali ketjil.	Di pat kroeng tjoet.
Bij den hoogen berg.	Di mana goenoeng tinggi.	Di pat goenoeng (glé) manjang.
Boven op den berg.	Di atas-nja goenoeng.	Di atĕs-dji goenoeng.
Niet aan den voet (beneden).	Djangan di bawah-nja.	Bèk di baroh-dji.
Maar het is moeielijk (dien) te beklimmen.	Tetapi soesah naïk.	Tĕtapi soesah ék.
Men beklimme (hem) dan langzaam.	Orang naïk plan-plan sadja.	Orĕng ék pĕlĕhĕn-pĕlĕhĕn mantong.
Hoe lang (veel uren) duurt het?	Brapa djam lama-nja?	Padoem djĕm trib-dji?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Vermoedelijk tien uren.	Barangkali sapoeloeh djam.	Kadang-kadang siploh djĕm.
Die man praat te veel.	Itoe orang omong terlaloe banjaq.	Djéh orĕng narit (1) lĕ lagoïna.
Hij weet zijne tong niet te beteugelen (*letterlijk:* zijne tong is te lang).	Lidah-nja terlaloe pandjang.	Lidah-dji pandjang silagoïna.
Hij houdt zijn mond niet (*letterlijk:* zijn mond is niet stil).	Moeloet-nja tida djam.	Bahbah-dji hana djih ijm (ijĕm).
Hij praat steeds door.	Bitjara sadja.	Marit sabé.
Zoo is het.	Ija itoe.	Njoï mĕnan *of* njô njan.
Misschien is het zes uur hier vandaan.	Barangkali ada anam djam dari sini.	Bak-agak na nam djĕm nibak sinoï.
In de bovenlanden, ver van hier.	Di oeloe, djaoeh dari sini.	Di toenong, djĕoh nibak sinoï.
Waar de bergen zijn.	Di mana goenoeng-goenoeng.	Di pat glé-glé.
Bergen zijn het, als zij zeer hoog zijn.	Goenoeng, kaloe tinggi sekali.	Goenoeng (glé) kalée manjang tĕhat.
Nu zijn wij er.	Sekarang soedah sampéj.	Djinoï ka tok.
Is het wel hier?	Apa betoel di sini?	Poeĕ bit di sinoï?
Ja; maar ik zie niemand (niet één mensch).	Ija; tetapi saija tida lihat satoe orang.	Njô; tĕtapi loen hana loen ĕr (kalôn) mĕng sidroï.

(1) Van marit, spreken, praten.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hij zou een gemachtigde zenden.	Dija maoe kirim wakil-nja.	Djih kĕmĕng pĕ-ét gĕ-nantoï.
Wie is zijn gemachtigde, kent gij hem?	Siapa wakil-nja, apa kamoe kenal?	Soï gĕnantoï dji, poeĕ ta toeri?
Een uiterst mager man.	Orang koeroes sekali.	Orĕng pidjoët tĕhat.
Zijn naam is mij onbekend.	Nama-nja saija tida'taoe.	Nan dji hana loen toesoï.
Die man is weggegaan, denk ik.	Orang-nja pergi, saija rasa.	Orĕng-dji kawèh, loen pĕnjĕm.
Waartoe dienen die dijkjes?	Boewat apa orang békin itoe galangan?	Njan atĕng kĕ-poeĕ gĕ-pĕ-gèdj?
Om het water tegen te houden.	Boewat tahan ajer.	Ngon tĕhĕn ijĕr *of* kĕ tĕhĕn ijĕr.
Het rivierwater komt dan hierheen, als het afstroomt.	Ajer-nja dari kali djalan di sini, kaloe toeroen.	Ijĕr dji di kroeng tamông kĕnoï, kalée tĕroon.
Dan gaat het water in de velden.	Habis itoe ajer masoq sawah.	Oh-njan ijĕr tamông oe-blang.
En wordt de grond nat en week.	Dan tanah-nja djadi basah dan lembèk.	Dan tanoh-dji djĕd basah dan lĕmiq.
Geschikt om padi te planten.	Baaik boewat tanam padi.	Gèdj kĕ gĕpoela padé.
Hier staan weinig boomen.	Ada sedikit pohon di sini.	Na batjoet bak di sinoï.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Eene ijzeren brug; hare stijlen zijn van hout.	Djambatan besi, tihang-nja darie kajoe.	Titi bĕsoï, tamèh-dji nibak kajée.
Is die brug lang?	Apa itoe djambatan pandjang?	Poeĕ njan titi panjang?
Hoe breed is zij?	Brapa lébar-nja?	Padoem biděng-dji?
Dit riviertje is door menschen gemaakt.	Ini slokkan (kali ketjil) di békin oléh orang.	Njoï kroeng tjoet gĕ-pĕ-gèdj lé orĕng.
Waarvoor is het hier gemaakt?	Boewat apa di békin di sini?	Ngon poeĕ gĕ-pĕ-gèdj di sinoï?
Opdat 't water daarheen vloeit.	Sopaja ajer-nja di kassi toeroen ka-sana.	Sopaja ijĕr-dji gĕ-pĕ -tĕroon kĕdéh.
Er zijn groote wolken.	Ada méga besar.	Na awan rajĕk.
Regenwolken. (Bewolkte lucht.)	Mendoeng hoedjan.	Rĕdok hoedjĕn.
Veêrwolken.	Méga angin.	Awan angĕn.
Zeer harde wind.	Angin kras sekali.	Angĕn badaï tĕhat.
Er is eene groote over-strooming.	Ada bandjir besar.	Na ijĕr raja (rajĕk).
Het water wil niet zakken.	Ajĕr tida maoe toeroen.	Ijer han djitĕm ilĕr (djitĕm soerôt).
De lucht ziet er blauw uit.	Langit roepa-nja biroe.	Langit roepa-dji biro.
De lucht (hemel) is zeer hoog.	Langit tinggi sekali.	Langit manjang tĕhat.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Als het motregent.	Kaloe hoedjan griemies, hoedjan aloes.	Kalée hoedjĕn rinték, hoedjĕn soetra.
En de zon er is (schijnt).	Dan matahari ada djoega.	Dan mata-oeroï na tjit.
Is er een regenboog.	Ada bijanglala.	Na bĕnĕng-radjah-timoh.
Diens kleuren zijn mooi.	Warna-nja bagoes.	Warna-dji gèdj.
Ze zijn: rood, blauw, groen, geel.	Ada mérah, biroe, hidjoe, koening.	Na mirah, biro, hidjo, koenĕng.
Maar hij duurt niet lang.	Tĕtapi itoe bijanglala tida lama.	Tĕtapi njan bĕnang-radja -timoh hana trib.
Omdat de zon daalt.	Sebab matahari toeroen.	Sabab mata-oeroï tĕroon.
Van tijd tot tijd zijn er aardbevingen op Atjeh.	Tempo-tempo ada lindo di negri Atjeh.	Mĕdjan-djan na gĕmpa di nanggroï Atjeh.
Ik heb reeds vijf malen eene aardbeving gevoeld.	Saija soedah berasa lima kali lindo.	Loen ka pĕnjĕm limong sĕn gempa.
Het rivierwater was reeds weggevloeid.	Ajer dari kali soedah hilang.	Ijĕr nibak kroeng ka gadoh.
Daarna kwam het terug.	Habis kombali lagi.	Tĕmar-dji woï lom.
De huizen vielen bijna omver.	Roemah-roemah ampir roentooh.	Roemôh-roemôh rab rĕlos.
Goed, dat er geen steenen huizen zijn.	Baaïk tida ada roemah batoe.	Gèdj hana roemôh batée.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Steenen huizen waren allen geheel ingestort.	Roemah batoe samoewa roeboèh.	Roemôh batée, bandoem rĕlos.
Zoo'n sterke aardbeving, dat de vlaggestok heen en weêr zwaaide.	Lindo bagitoe kras, sampéj tihang-bandéra bĕgojang.	Gĕmpa mĕdéh tĕhat, tok taměh-alam měhajak.
Groote takken vielen neêr.	Batang besar dari pohon djatoh.	Bak rajĕk sĕrodj (*lees* sroot).
Klapperboomen bewogen zich heen en weêr.	Pohon klappa bĕgojang.	Bak oer měhajak.
Van hier uit kan men drie vulkanen zien.	Dari sini boléh lihat tiga goenoeng api.	Di sinoï lĕmah lĕhée goenoeng apoï.
Als zij vuur braken (werkzaam zijn), zijn de menschen bang (angstig).	Kaloe dija kaloewar api, orang-orang takot.	Kalée tĕbit apoï, gôb-gôb takôt.
Zij werpen zwavel uit.	Dija kaloewar balirang.	Djih tĕbit tanôh tjĕmpaga.
En steenen.	Dengan batoe-batoe.	Dĕngon batée-batée.
Tot twée duizend voet hoog.	Sampéj doewa riboe kaki tinggi-nja.	Tok doewa ribée tapaq manjang-dji.
Soms komt er ook magneetsteen uit (1).	Tempo-tempo djoega kaloewar batoe serani.	Mĕdjan-djan tjit tĕbit batée bĕrani *of* bĕsoï bĕrani.

(1) Volgens inlandsch geloof (bijgeloof?).

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Wordt van dien steen de kompasnaald gemaakt?	Apa dari batoe itoe orang békin djaroem padoman?	Poeĕ nibak batée njan gĕ-pĕ-gèdj djarom pĕnoeman?
Het kompas wijst de windstreken aan.	Padoman oendjoek tĕpas angin.	Pĕnoeman pĕtoenjôk angĕn.
Bij avond wordt het kompas geraadpleegd.	Kaloe malam orang pariksa padoman.	Mĕng njô malam orĕng pĕnjata pĕnoeman.
Het noorden.	Oetara (ka-lèr) (Lor).	Oetara.
Het oosten.	Timor (Wétan).	Timoer (1) *of* Timoh *ook* Timoo.
Het zuiden.	Selatan (Kidoel).	Sĕlatan.
Het westen.	Barat (Koelòn).	Barat.
Noord-oost.	Timor laoet.	Timoo laot.
Zuid-oost.	Toenggara.	Timoo Padang.
Zuid-west.	Barat daja.	Barat daja.
Noord-west.	Barat oetara.	Barat laot.
Noord-noord-oost.	Oetara timor.	Oetara timoo laot.
Oost-noord-oost.	Timor-oetara.	Timoo-timoo laot.
Oost-zuid-oost.	Timor toenggara.	Timoo mĕnoengara.
Zuid-zuid-oost.	Selatan toenggara.	Sĕlatan toengara.
Zuid-zuid-west.	Selatan daja.	Sĕlatan daja.
West-zuid-west.	Barat-barat daja.	Barat-barat daja.
West-noord-west.	Barat oetara.	Barat-barat laot.

(1) *r* niet hoorbaar.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Noord-noord-west.	Oetara barat laut.	Oetara barat laot.
Des avonds is het dampig.	Kaloe malam ada banjaq hawap ajer.	Kalée malam na lĕ sagob ijĕr
Als het zeer bewolkt is.	Kaloe ada banjaq mendoeng.	Kalée na lĕ rĕdok.
Kunnen maan en sterren niet gezien worden.	Boelan dan bintang-bintang tida dapat melihat.	Boelĕn dan bintang han lĕmah.
En als het op Atjeh uit het W. waait.	Maka di negri Atjeh, kaloe angin koelon.	Tĕma di nanggroï Atjeh, kalée angĕn Barat.
Is het zwaar bewolkt en is er veel regen.	Banjaq mendoeng dan banjaq hoedjan.	Lĕ rĕdok dan lĕ hoedjĕn.
Dat duurt dan ongeveer drie maanden.	Lama-nja bagitoe ampir tiga boelan.	Trib-dji mĕnan rab lĕhée boelĕn.
Maar die wind is beter dan de O. wind.	Tetapi angin-nja lebéh baaik dari angin timor.	Tĕtapi angĕn-dji lĕbéh gèdj nibak angĕn timoo.
Omdat de O. wind zeer droog is.	Sebab angin timor kring sekali.	Sebab angĕn timoo tĕhoe tĕhat.
Vele menschen worden dan ziek.	Dan banjaq orang dapat penjakitan.	Dan lĕ orĕng tĕmĕng pĕnjakit.
Ik heb mij hier altijd behaaglijk gevoeld.	Saija salamanja berasa sĕnĕng di sini.	Loen pĕnjĕm di sinoï sabé dji sĕnang.
Ik blijf hier gaarne lang.	Saija soeka tinggal lama di sini.	Loen galak doeq trib di sinoï.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ik wenschte hier te sterven en in dit land begraven te worden.	Saija soeka màti di sini, dan di tanam di negri ini.	Loen galak maté di sinoï, dan gĕtanôm di nanggroï njoï.
Ik betreur het, dat ik niet naar (opwaarts) de bovenlanden kan gaan.	Saija rasa sajang, tra -bisa moediq.	Loen piké(r) sajang, handjĕd moediq.
Omdat ik gaarne het hoogland zou willen zien.	Sabab saija soeka sekali lihat tanah oediq.	Sabab loen galak tĕhat kalôn tanôh toenông.
Zijn daar vele menschen?	Apa ada banjaq orang-orang di sana?	Poeĕ na lĕ orĕng-orĕng di sidéh?
Waarom heeten zij Gajoe's?	Kenapa nama-nja orang-Gajoe?	Pakôn nan-dji orĕng-Gajo?
Leven zij in kampongs of zwerven zij maar rond?	Apa dija doedoeq di kampong, apa dija djalan berkoeliling (1) sadja?	Poeĕ njan orĕng doeq di gampong, poeĕ djih djak mĕlingka sabé?

(1) *lees:* berklíling.

Over het menschelijk lichaam. — Uiterlijk, aard, karakter en bijzondere uitdrukkingen.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hij heeft een goed (goedig) gezicht.	Itoe orang moeka-ŋja baaik.	Djéh orĕng moeka-dji djroh.
Hij heeft een gemeen gezicht.	Itoe orang moeka-nja djĕlèk.	Djéh orĕng moeka-dji hana gèdj.
Iemand met een baard.	Orang jang ada brĕwok.	Orĕng jang moebawok.
Ik heb vijf vingers aan mijne hand.	Saija poenja tangan ada lima djari.	Loen po djaroï na limong anĕq-anĕq djaroï.
De grootste heet *duim*.	Jang besar nama-nja djempoel.	Jang raja nan-dji inông djaroi.
De oogen van dien man zijn geel.	Mata-nja orang itoe koening.	Mata-dji orĕng djéh koenĕng.
Hij heeft kattenoogen.	Dia ada mata koetjing.	Djih na mata minjiĕ (*of* mia).

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Mijne dij.	Saija poenja paha.	Loen po pha.
Zijne borst is breed.	Dadah-nja lébar.	Dada-dji loewas biděng.
Zijne ingewanden drongen er uit.	Oesoes-nja sampéj kaloewar.	Socab-dji (*of* limpa-dji) oh tĕbit.
Eene vrouw met groote handen.	Parampoewan sama tangan besar.	Inông ngôn djaroï rajĕk.
Mijne aderen zijn zichtbaar.	Saija poenja oerat kalihatan.	Loen po oerat lĕmah.
Mijne keel doet pijn.	Saija poenja lèhèr sakit.	Loen po takoeï sakĕt.
Door eene bij gestoken.	Di gigit tawon *of* di sengat tawon.	Dji tjoe lé gĕmĕto.
Zijn lichaam is zeer fraai.	Badan-nja bagoes sekali.	Badan-dji gèdj tĕhat.
Mijne nagels zijn lang.	Saija poenja koekoe pandjang.	Loen po goekée pandjang.
Ik ben een vinger kwijt.	Saija poenja djari hilang satoe.	Loen po anĕq djaroï gadoh si-nĕq.
Hij is zeer blank. (Zijn vel is zeer wit.)	Koelit-nja poetih sekali.	Koelĕt-dji poetèh tĕhat.
Die man is zwart (donker gekleurd).	Orang itoe koelit-nja itam.	Orĕng djéh koelĕt-dji itam.
Hij heeft al zijne tanden.	Gigi-nja ada samoewa.	Gigoï-dji na bandoem.
Hij mist vele tanden.	Gigi-nja hilang banjaq.	Gigoï-dji gadoh lĕ.
Mijne lippen doen zeer.	Saija poenja bibir sakit.	Loen po bibi sakĕt.
Ik denk, omdat eene	Saija rasa, sebab kena	Loen kira, sabab kĕnong

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
mier u gebeten (geraakt) heeft.	sĕmoet.	sidom.
Die menschen dragen allerlei op het hoofd.	Itoe orang gèndong segalla roepa di atas kapala-nja.	Djéh orĕng dji sĕom sigala (1) roepa di atĕs oelée-dji.
De haren zijn loshangend.	Ramboet di pakéj tĕlĕpas (di pakéj bergantoeng).	Ok-dji tĕpĕlos (*of* lĕhĕs).
Zij kunnen gauw loopen.	Dija bisa djalan lĕkas.	Djih djĕd djak rĕdjang.
Alsof zij hard loopen.	Roepa-nja djalan seperti lari.	Roepa-dji djak lagée pĕloĕng.
Mijne pink is scheef (krom).	Saija poenja djari ketjil (kelingking) bèngkok.	Loen po djaroï tjoet kiwing (*of* tjĕkok).
Ik kan niet goed hooren.	Saija tra bisa dengar betoel.	Loen han dĕs mĕlĕngor *of* loen brat gĕloenjoĕng.
Groote ooren (beteekenen, dat men) gauw rijk (zal worden).	Koeping besar, lekas kaja.	Gĕloenjoĕng raja, rĕdjang kaja.
Een kleine neus (beteekent) moed.	Hidoeng ketjil berani betoel.	Hidong tjoet tjĕbĕs (*of* bĕhĕ bit).
Een (mensch) die voorover (gebukt) loopt.	Orang jang djalan bongkok.	Orĕng jang djak boengkŏk.
De slagader is voelbaar.	Oerat besar boleh di rasa.	Oerat rajek djĕd ta rasa.

(1) Sigala *of* sĕgalla.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Schele oogen.	Mata meliendoeng.	Mata djoeling.
Het haar wordt in eene wrong gedragen.	Ramboet di pakéj kondé.	Ok mĕkoendé
Nu en dan moet gij het haar knippen.	Tempo-tempo misti potong ramboet.	Mĕdjan-djan handjĕd han kôh ok.
Mannen dragen kort haar.	Orang lelaki pakéj ramboet pèndèk.	Orĕng agam mĕboe ok paněk.
Mijn voet doet van onder pijn.	Kaki-koe sakit di bawa.	Tapak gaki loen sakĕt.
De oogappels.	Bidji-nja mata.	Anĕq-dji mata.
Als de tanden uitbotten.	Kaloe gigi bermoela kaloewar.	Kalée gigoï pĕhoon timôh.
Als de vrouwen huwen, vijlen zij de tanden.	Kaloe orang perampoewan kawin, gigi-nja di kikir.	Kalée orĕng inông mĕkawĕn, gigoi gĕ-assah.
En dan worden de tanden zwart gemaakt.	Dan gigi-nja di békin itam.	Dan gigoï-dji gĕ-pĕ-itam.
In andere landen snijden de vrouwen zich het haar af, als de man overlijdt.	Di negri laïn, orang perampoewan, jang lakinja meninggal, potong ramboet-nja.	Di nanggroï laèn orĕng inông, jang lakoï-dji maté, kôh boe-ok-dji.
Een doode wordt in lijnwaden gewikkeld.	Orang jang meninggal di taroh dalam kaïn poetih.	Orĕng maté gĕboh lam idja poetèh *of* orĕng maté gĕ-pĕ-kavan.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ik ben reeds duizelig.	Saija soedah poesing.	Loen ka moemang.
Ik heb mijne oogen reeds dicht (gesloten).	Saija soedah toetoep mata.	Loen ka tóp mata.
De een slaapt, de andere waakt.	Satoe tidor, laïn djaga.	Sidroï és, laèn djaga.
Hij blijft t'huis, omdat hij verlamd is.	Dija tinggal di roemah, sebab dija lasa.	Djih tinggal di roemôh sabab djih lasa.
Hij is aan alle ledematen verlamd.	Segala anggota-nja timpang.	Tĕmar djĕb angéanta-dji.
Waarom kijkt ge zoo?	Kenapa kamoe lihat bagitoe?	Pakôn ta kalôn mĕnan?
Omdat(ik) bijziende(ben).	Sebab boeta ajam.	Sabab sapoe manôq.
Waarnaar (wat) wilt ge zien?	Kamoe mau lihat apa?.	Ta-kĕmeng kalôn poeĕ?
Ik zie gaarne als het duister is. (In de schemering.)	Saija soeka lihat kaloe soedah glap.	Loen tém kalôn kalée ka sĕpot.
Een tand afbreken.	(H) Merompangken gigi.	Lhôh gigoï.
Mijne onderkaak doet zeer.	Saija poenja toelang rahang di bawa sakit.	Toelĕng djoengka loen di baroh sakĕt.
Wat draagt gij onder den arm?	(H) Apa kamoe kilik?	Poeĕ gata kĕmik (*of* tinghoeĕ)?
Die man is loensch.	Itoe orang ada mata djoeling.	Njan orĕng mata djoeling.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hij is valsch.	Dija djoesta hâti.	Djih soelit haté.
Die vrouw valt in zwijm.	Itoe perampoewan kalangar.	Njan inông ingkĕ.
Hebt gij reeds een dwerg gezien?	Apa kamoe soedah lihat orang tjaboel?	Poeĕ gatanjoï ka kalôn orĕng tjabol?
Of een gebochelde?	Atawa orang bongkok?	Atawa orĕng boengkôk?
Een blinde tast overal rond.	Orang boeta memerabaraba.	Orĕng boeta mĕrabaraba.
Gij zijt zorgeloos.	Kamoe terlaloe laléj.	Gata njoï ṣilagoï ék laléj.
Hij is met den helm geboren.	(H) Dija boedaq kaloewar serkoela.	Anĕq mid tĕbit di mĕroenoï.
Ik heb het heimwee.	(H) Saija rindoe dendam akan negri-koe.	Loen rindoe dĕndam kĕ nanggroï loen.
Neem mijne woorden ter harte.	(H) Mentjita-lah katakoe.	Nit kĕhĕn loen.
Met een wangunstig hart.	(H) Dengan hati dĕngki.	Ngôn *of* Dengan haté dĕnki.
Dat zijn verachtelijke lieden.	(H) Dija orang hina.	Gôb njan hina.
Hij is zeer knap (praat goed) (bij de hand).	(H) Dija tjakap betoel.	Djih marit jang bit.
Gij zijt onwellevend.	(H) Kamoe korang bahasa.	Gata koerĕng adat.
Hij heeft den geest gegeven.	(H) Dija soedah poetoes njawa.	Djih ka poetoes njawông.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Mijne wang doet zeer.	Pipi-koe sakit.	Miĕng loen sakĕt.
Die heer heeft een langen neus.	Itoe toewan idoeng-nja pandjang.	Djéh toewan indong-dji pandjang.
Zeer groote ooren.	Koeping besar sekali.	Gĕloenjoĕng raja tĕhat.
Atjehsche vrouwen hebben zeer groote ooren, omdat de oorringgaten groot zijn.	Perampoewan Atjeh ada koeping besar amat, sebab lobang-nja kraboe besar.	Inông Atjeh na gĕloenjoĕng jang raja lagoïna èk, sabab rĕhoeng-dji soebang raja.
Zijn been is gebroken.	Kaki-nja patah.	Gaki-dji patah.
Lichtbruin van huidkleur.	Koelit itam-manies.	Koelĕt itam manĕs.
Zijn knevel is zeer lang.	Koemis-nja pandjang sekali.	Misĕ-dji pandjang tĕhat.
Hij heeft een goed hart.	Hâti-nja baaik.	Haté-dji gèdj.
Hij is goed geaard.	(H) Dija berperi baaik-baaik.	Djih moeproï gèdj-gèdj.
Het heeft eene ronde gedaante.	Roepa-nja boendar.	Roepa-dji boelat.
Hij bleef onbewogen.	(H) Dija tida di karoekan hâti.	Djih hana karoe hâté.
Een zeer mager mensch.	Orang koeroes sekali.	Orĕng pidjoĕt tĕhat.
Die man heeft behaarde beenen.	Itoe orang kaki-nja ada banjaq boeloe.	Djéh orĕng gaki-dji na lĕ boelée.
Hij heeft wit haar.	Ramboet-nja poetih.	Ok-dji poetèh.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zijne haren staan te berge.	(H) Sĕram ramboet-nja.	Siboe ok-dji.
Hij heeft kroeshaar.	Dija ada ramboet kriting.	Djih na ok gĕpèn.
Hij begint een baard te krijgen.	Djanggot-nja moelaï toemboeh.	Djanggot-dji pĕhoon timôh.
Hij hangt den gebraden haan uit.	(H) Dija mengatas-atas diri.	Djih pĕ-atĕs-atĕs droï, *of* djih pĕ-gèdj-gèdj droï.
Met luider stemme.	Dengan soewara jang njaring.	Dĕngon soewara jang njaring (sring).
Hij liep hals over kop.	(H) Dija lari lintang poe-kang.	Djih ploeng tjangking mangkĕng.
Hij werd op heeterdaad betrapt.	(H) Dija ka-dapat-an berboewat.	Djih mĕtĕmĕng moeboet.
Te goeder uur.	(H) Pada koetika jang baaik.	Bak koetika jang gèdj.
Er is veel werk aan.	Ada banjaq pe-kerdja-an-nja.	Na lĕ boet-dji.
Van ganscher harte.	(H) Dengan sagenap hâti.	Dengôn tentée hâté.
Hij is een eerlijk (getrouw) man.	(H) Dija orang jang satija.	Gôb-njan jang sĕtija.
Vier elkander opvolgende geslachten.	(H) Ampat gilir orang.	Pĕt djĕb orĕng.
Hij heeft een edel hart. (Hij is edelmoedig.)	(H) Dija himmat jang tinggi.	Djih bangsa jang bakô.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Dit kind is zeer gemaakt.	Itoe anaq banjaq betinka.	Aněq njan djoengkat.
Hij heeft een fieren gang.	Dija djalan melènggang.	Djih djak mělinggang.
Ik hoor, dat die menschen donker gekleurd zijn.	Saija dengar, orang itoe koelit-nja itam.	Loen dengôr, orĕng njan itam koelĕt-dji.
Hunne vrouwen zijn groot en schoon.	Perampoewan-nja tinggi dan bagoes.	Inông-dji manjang dan gèdj.
Gij zijt roekeloos.	Kamoe terlaloe brani.	Gata angkara.
Ik spreek van het schoone geslacht.	(H) Saija bitjara dari bangsa jang éloq.	Loen marit nibak biĕk jang djrôh.
Hij is zeer bleek.	Moeka-nja poetjat sekali.	Moeka-dji poetjat tĕhat.
Hij verdraait zijn oogen (zijne oogen verdraaien zich).	(H) Mata-nja poelas.	Mata-dji mĕgisa.
Zijne ademhaling wordt inderdaad kort.	Napas-nja pèndèk bĕtoel.	Nafas-dji paněk bit.
Hij waagt zijn leven.	(H) Dija belandja-ken djiwa.	Djih pasaq njawông.
Gij moet niet veinzen.	(H) Kamoe djangan mengitoe hâti.	Gata bèk gĕtjoh haté.
Die vrouw lonkt mij toe.	Itoe perampoewan maïn mata akan saija.	Njan inông mĕnĕèn mata loen.
Zij hebben eene veete.	(H) Ada berdemdam doewa-doewa.	Na djimĕdĕmdam doewa-doewa.
Hij is zeer beminnenswaardig.	(H) Dija terlaloe patoet dikisihi.	Djih patot lagoï ék gĕgaséh.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Dat bemoedigt mij.	(H) Ija itoe membri hâti.	Jang njan dji bri hâté.
Gij zijt een ware zondaar!	(H) Kamoe orang berdosa betoel.	Gata-njoï orĕng mĕdĕ-antja bit.
Zijne woorden zijn diepzinnig.	(H) Kata-nja báthin sekali.	Kĕhĕn-dji bathén tĕhat.
Veel volk hief een krijgsgeschreeuw aan.	(H) Banjaq orang-orang soeraq.	Lĕ orĕng-orĕng pĕkra.
Vele soldaten hieven ook een krijgsgeschreeuw aan.	(H) Banjaq soldadoe djoega tempiq.	Lĕ soldado tjit klik dĕmpiq.
Die man is meineedig.	Itoe orang makan soempah.	Njan orĕng padjoh soempah.
Tot zijn bestwil.	(H) Akan selamat-nja.	Kĕ sĕlamat-dji.

Over kleeding, opschik.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ik heb eene nieuwe broek.	Saija ada tjelana baroe.	Loen na sĕlwĕr (1) baro.
Zij is zwart. (Haar kleur is zwart.)	Warna-nja itam.	Warni-dji itam.
Een zeer lang hemd.	Kamédja jang pandjang sekali.	Kamédja jang pandjang tĕhat.
Hij heeft eene korte broek aan.	Dija pakéj tjelana pèndèk.	Djih ngoeï sĕlwĕr panèk.
Vele menschen dragen schoenen.	Banjaq orang pakéj spatoe.	Lĕ orĕng ngoeï sĕpatoe.
Schoenen met hooge hakken.	Spatoe sama toengkaq tinggie.	Sĕpatoe ngôn toemèt panjang.
Mijn buikband is van goud.	Saija poenja pĕnding dari maas.	Loen po pĕnding nibak mĕs.
De zijne is van zijde.	Dija poenja dari soetra.	Atra djih nibak soetra.
Engelschen dragen hooge hoeden.	Orang Inggris pakéj topi tinggi.	Orĕng Inggrees ngoeï koepiah manjang.

(1) Sĕlwĕr, *of ook* sĕrwĕl.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
De Hollanders ook, in hun land.	Orang Blanda djoega, di negri-nja.	Orĕng blanda tjit, di nanggroï-dji.
De soldaten (het leger) hebben uniformjassen.	Orang soldado pakéj djas compani.	Orĕng sôldado ngoeï djas cômpĕni.
Met veel knoopen.	Dengan banjaq kantjing.	Dĕngôn lĕ boh.
De knoopen zijn van koper.	Kantjing dari tembaga.	Boh tĕmbaga.
Dit naaiwerk is grof.	Ini pendjahit-an kasar.	Njoï nĕtjôp gásar.
De menschen gebruiken (bedienen zich van) Chineesche lantaarns.	Orang pakéj lolèng.	Orĕng na lolèng.
Kleine kinderen gaan naakt.	Anaq ketjil telandjang.	Anĕq tjoet tĕlhoon.
De mouwen zijn te lang en te nauw.	Tangan-nja terlaloe pandjang, dan terlaloe sĕsĕk.	Djaroï-dji panjang silagoïna dan arat silagoïna.
De hals van het baadje is te nauw.	Lèhèr-nja badjoe terlaloe ketjil.	Takoeï badjée tjoet silagoïna.
Vrouwen dragen lange baadjes.	Orang perampoewan pakéj badjoe pandjang.	Orĕng inông ngoeï badjée panjang.
En zij dragen ook sarongs.	Dan lagi pakéj sarong.	Dan lôm ngoeï idja kroong.
Als zij uitgaan, dragen zij een slèndang (1).	Kaloe dija pergi djalan, pakéj slèndang.	Kalée djih djak, ngoeï slèndang.

(1) Lang stuk gekleurd lijnwaad, dat als shawl over den schouder, los hangende, wordt gedragen.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
De haren zijn in eene wrong gebonden.	Ramboet-nja pakéj kondé.	Ok-dji mĕkoendé.
De vorstin draagt veel gouden opschik.	Istri radja pakéj banjaq prada.	Pĕroemoh radja ngoeï lĕ pĕrda.
Voorts is er veel goud aan hare kleeding.	Dan lagi pakéj-an-nja ada banjaq maas.	Dan lom pĕkájan-dji-na lĕ mĕs.
Zij heeft ook een zakdoek bij zich.	Dija djoega pakéj sapoe-tangan.	Djih tjit dji ngoeï sampoe-tangan.
Europeanen dragen handschoenen.	Orang Blanda pakéj sarong-tangan.	Orĕng Blanda ngoeï salop-djaroï.
Er zijn veel soorten van knoopen.	Kantjing-kantjing ada banjaq roepa.	Boh-boh badjée lĕ bangôn.
Er zijne groote, kleine, ronde en vierkante.	Ada besar, ketjil, boendar dan pesagie.	Na rajĕk, tjoet, boelat dan pĕt-sagoï.
Er zijn er van ijzer, van been en van glas.	Ada dari besi, dari toelang, dari glas.	Na jang bĕsoï, jang toelĕng, jang katja.
Rijken hebben gouden knoopen.	Orang kaja pakéj kantjing maas.	Orĕng kaja ngoeï boh mĕs.
Of zilveren knoopen.	Atawa kantjing pèrak.	Atawa boh pirak.
Een generaal's schako heeft eene pluim op.	Toewan djinderal, topinja pakéj sajap.	Toewan djindraal koepiah-dji mĕsajĕp.
Waarom gebruiken vrouwen poudre-de-riz?	Kenapa orang perampoewan pakéj bĕdak?	Pakôn orĕng inông ngoeï bĕdak?
Als zij huwbaar zijn,	Kaloe boléh kawin, gigi-	Kalée mĕkawĕn, gigoï

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
worden hare tanden gevijld en zwart gemaakt.	nja di kikir, dan di békin itam.	gĕ-assah dan gĕ-pĕitam.
Vele menschen gebruiken reukwerk.	Banjaq orang pakéj minjaq wangie.	Lĕ orĕng ngoeï minjĕq mangat beé.
Mijne kleederen moeten eerst worden afgeborsteld.	Saija poenja pakéj-an misti dhoeloe di-sikat.	Loen po pĕkajan bak dilée ta-soegot.
Opdat zij goed schoon worden.	Sopaja brĕsih betoel.	Sopaja glis bit.
Ik wil ze niet aanhebben, als zij vuil zijn.	Saija tra-maoe pakéj, kaloe kottor.	Loen han loen tĕm ngoeï, kalée tĕbôs.
Al zijne kleederen zijn van laken.	Pakéjan-nja samoewa laken.	Pĕkajan-dji bandoem soechálĕt.
Alleen rijke menschen dragen zijde.	Orang kaja sadja pakéj soetra.	Orĕng kaja mantong ngoeï soetra.
Er zijn verschillende soorten van zijde.	Soetra ada roepa-roepa.	Soetra na lĕ matjam.
De Europeesche zijde is de beste.	Soetra dari negri Blanda jang paling baaik.	Soetra di nanggroï Blanda jang gèdj silagoï ék.
Daarna de Atjehsche zijde.	Habis soetra dari negri Atjeh.	Tĕma soetra di nanggroï Atjeh.
Vervolgens de Chineesche zijde.	Habis soetra dari negri Tjina.	Tĕma soetra di nanggroï Tjina.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Chineesche zijde is zeer dun.	Soetra Tjina terlaloe tipis.	Soetra Tjina lipés silagoïna.
Deze soort heet sits (gedrukt katoen).	Ini matjĕm nama-nja kaïn tjita.	Njoï matjam nan-dji idja tĕtjap.
Dit goed verkleurt eindelijk.	Ini kaïn lama-lama obahken warna.	Njoï idja kalée trib gadôh warna.
Dit heet ongebleekt katoen.	Ini nama-nja kaïn mĕntah.	Njoï nan-dji idja mĕntah.
Hoe heet dit?	Apa nama-nja ini?	Poeĕ nan-dji njoï?
Dit heet band (veterband).	Ini nama-nja pita.	Njoï nan-dji biasa.
Die stoffen zijn zwart, rood, wit, geel, groen.	Itoe kaïn-kaïn ada jang itam, mérah, poetih, koening, idjoe.	Djéh idja-idja na jang itam, mirah, poetéh, koenĕng, idjo.
Er zijn ook lieden, die kleedingstukken van papier dragen.	Ada djoega orang, jang pakéj pakéjan kĕrtas.	Na tjit orĕng, jang ngoeï pĕkajan kĕrthas.
Als die vuil zijn, worden ze weggegooid.	Kaloe kottor di boewang.	Kalée tĕbos mĕligan.
Zij behoeven niet in de wasch te worden gedaan.	Tra-oessa di kasi sama menatoe.	Hana poeĕ ta-djok bak doebi.
Dat is gemakkelijk en goedkoop.	Gampang sekali, dan moerah.	Mangat tĕhat, dan moerah.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hemdjes van vijftien cents.	Kamédja harga-nja limablas cent.	Kamédja harga-dji limoeng-blas cent.
Die hemdjes bestaan slechts uit een borststuk.	Itoe kamédja tjoema dada-nja sadja.	Djéh kamédja djĕd mĕdada mantong.
Dit is flanel, om wollen baadjes te maken.	Ini kaïn panas, boewat békin badjoe panas.	Njoï idja sĕoem ta-pĕgèdj badjée sĕoem.
Het is goed, als kinderen ze dragen.	Baaik sekali, kaloe anaq-anaq pakéj.	Gèdj tĕhat, kalée anĕqanĕq ngoeï.
Waar is mijn bril?	Di mana saija poenja katja-mata?	Toh loen po tjĕrmĕn mata?
Vele menschen dragen ringen.	Orâng banjaq pakéj tjintjin.	Orĕng lĕ mĕ intjin.
Hij heeft een ring met juweelen.	Dija ada tjintjin sama inten.	Djih mĕ intjin mata intan.
Hare armen zijn overladen met armbanden.	Tangan-nja ada banjaq gĕlang.	Djaroï-dji na lĕ gĕloeïng.
Dit is zeer zwaar.	Ini brat sekali.	Njoï brat tĕhat.
Gebruik het, als het al droog is.	Kaloe soedah kring, bolĕh pakéj.	Kalée ka tĕho, djĕd ngoeï.
Dat papier wordt hierheen verzonden.	Itoe kertas di kirim ka negri sini.	Djéh kĕrthas gĕ-pĕ-ét kĕ nanggroï njoï.
Het wordt in rollen verzonden ('t wordt	Di-goeloeng, kaloe di-kirim.	Gĕgoelŏn, kalée gĕ-pĕ-ét.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
opgerold, als 't wordt verzonden).		
Ge kunt het gebruiken, zonder te verwisselen	Boléh pakéj, tiada di ganti.	Djĕd ta-ngoeï, hana poeĕ gantoï.
Tot hoe hoog (hoeveel) schat gij het?	Sampéj brapa harga-nja?	Tŏk padoem djĕd harga-dji?
Wasch alles schoon, als gij het gebruikt.	Tjoetji brĕsih samoewa, kaloe pakéj.	Sĕrah glis bandoem, kalée ta-ngoeï.
Hoe wordt dit dichtgemaakt? Hoe sluit men dit?	Bagimana orang toetoep ini?	Pakri gĕtŏp njoï?
Gebruik uwen bril.	Pakéj kamoe poenja katja-mata.	Ngoeï gata po tjĕrmĕn-mata.
Dien heb ik vergeten.	Saija loepa.	Loen toewŏr.
Ik heb hem thuis gelaten.	Tinggal-kan di roemah.	Tinggah di roemŏh.
Help (gij) mij zoeken.	Tjobah, kamoe toeloong tjari.	Tjoeba, ta-toeloeng mita.
Zoek zelf, of gij het vindt.	Priksa sendiri, apa dapat.	Parèksa kĕdroï, poeĕ mĕtĕmĕng.
Misschien is het in uw hoofddoek.	Barangkali ada di dalam stangan-kapala.	Salèh na di dalam tangkoelok.
Hebt gij het niet ergens weggestopt?	Apa kamoe tida semboeni di mana-mana?	Poeĕ gata hana sŏm pat-pat?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Vertel mij eens, waarom zendt men altijd een brief in een geelzijden doek?	Bilang-lah, kenapa orang selama-nja kirim soerat di dalam sarong soetra koening?	Pĕgah-kĕ, pakon orĕng baranggadjan (1) pĕ-ét soerat di dalam salop soetra koenĕng?
Omdat het zeer behoorlijk is.	Sebab patoet sekali.	Sabab patot (*of* verlée) tĕhat.
Als de brief weg is, zoek hem dan.	Kaloe soerat hilang, tjari-lah.	Kalée soerat gadôh, mita-kĕ.
Laat zien, wat ge (bij u) hebt.	Kasi lihat, apa kamoe ada!	Pĕ lĕmah, poeĕ gata-na.
Er zijn zeer dure.	Ada jang mahal sekali.	Na jang mĕhaïl tĕhat.
Zijn er lieden die edelgesteenten verkoopen?	Apa ada orang jang djoewal permata?	Poeĕ na orĕng jang poebloï pĕrmata?
Mag men uitzoeken?	Apa orang boléh piléh?	Poeĕ djĕd gĕpiléh?
Welke soorten heeft hij?	Roepa-roepa apa dija ada?	Matjam-matjam poeĕ djih na?
Hij heeft smaragd, topaas, kleine edelgesteenten.	Ada zoemeroed, poesparagam, podi.	Na zamĕroed, pasparagam, poedoï.
Dat alles komt uit de bergen.	Samoewa itoe kaloewar dari goenoeng.	Bandoem njan tibit nibak goenông.
Ja; daar is ook goud, zilver en lood.	Ija; ada maas, dan pérak, dan timah djoega.	Njô; na mĕs, dan pirak dan timah tjit.

(1) Baranggadjan *of* sabé = altijd.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Wat is dat, dat schittert?	Apa itoe, jang gilap?	Poeĕnjan, jang mĕgĕrlap?
Ik draag een juweel.	Saija pakéj intan.	Loen ngoeï intan.
Van waar hebt gij dat?	Dari mana dapat batoe itoe?	Pat mĕtĕmĕng batée njan?
Ik heb het ten geschenke gekregen.	Saija dapat presèn.	Loen mĕtĕmĕng bĕnĕri.
Neen (geenszins).	Boekan.	Kŏn.
Dat is ongelijk. (Het hangt er van af.)	Itoe tida sama.	Njan han sa.
Waar zijn uwe sandalen?	Mana kamoe poenja tjerpoe?	Ho kawŏs gata?
Wat kan het u schelen?	Apa perdoeli?	Poeĕ pĕdoeli?
Maar dat kan zoo niet blijven.	Tetapi itoe tida boleh tinggal bagitoe.	Tĕtapi njan han-djĕd tinggaï (l) (¹) mĕnan.
De naald is afgebroken.	Djaroem soedah patah.	Djaroem ka patah.
Een gesprek afbreken.	(H) Membantoet perkataan.	Poebantot narit.
Een tand afbreken.	Merompangken gigi.	Llŏh gigoï.
Het oor van het kopje is afgebroken.	Telinga mangkoq soedah petjah.	Idong tjawan ka patah.
De onderhandelingen zijn afgebroken.	(H) Brhènti moesjárawat.	Pioh mĕsjèauwarat.
Eene bloem afbreken.	Kepoes kembang.	Rĕlŏs boengŏng.

(¹) Tinggah *of* tinggaïl, aldus geschreven, wordt *zonder* de *l* uitgesproken.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Verwar die woorden niet.	Djangan tjampoer kata-kata itoe.	Bèk ta-djampoe(r) narit-narit njan.
Onder het gesprek.	Lagi tengah berkata-kata.	Lom tĕngôh marit.
Onder het volk.	(H) Pada antara rajat.	Bak antara raäjat.
Onder het eten.	Salagi makan.	Tĕngôh padjoh.
Een kleed met strepen.	Kaïn ragi.	Ragoï idja.
Een doorschijnend kleed.	Kaïn berbajang-bajang.	Idja ..oebajang-bajang.
Hij kwam in de Atjehsche kleederdracht.	Dija datang pakéj-an tjara Atjeh.	Djih tĕka pĕkajan ragam Atjeh.
Van hoeveel karaat is dit goud?	Ini maas brapa metoe-..nja?	Njoï mĕs padoem moetoe-dji?
Beide zijn van gelijke grootte.	Doewa-doewa sama besar.	Doewa-doewa sabé rajĕk.

Atjehsche wandeling, ontmoeting, enz.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ik geloof, dat wij den verkeerden weg hebben.	Saija kira, ambil djalan-an salah.	Loen pĕnjĕm, tjok rèdj salah.
De goede weg is niet zoo bochtig.	Djalan-an jang baaik, tida bagitoe bèngkok.	Rèdj jang gèdj hana mĕnan kiwing.
Er is te veel bosch.	Ada terlaloe banjaq rimboe.	Na silagoïna lĕ hoetĕn.
Men kan niet zien.	Tra bisa lihat.	Han djĕd kalôn.
Wie weet den juisten weg?	Siapa jang taoe djalan baaik?	Soï jang toepat rèdj gèdj?
Wie is in deze streek bekend?	Siapa jang kenal negri ini?	Soï jang toeri nanggroï njoï?
Reeds veel menschen kennen dit gebied.	Soedah banjaq orang-orang jang kenal negri ini.	Ka lĕ orĕng-orĕng jang toeri nanggroï njoï.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Perfect! maar dergelijk land verandert telkens (van uitzicht n. l., door allerlei elkander opvolgende gewassen).	Betoel! tetapi negri bagini saběntar-saběntar ganti (beralih).	Běna(r); tětapi nanggroï měnoï sikědjab-kědjab gantoï.
Hoort gij niets?	Apa kamoe tida dengar apa-apa?	Poeč gata hana dĕngôr poeč-poeč?
Ziet gij niets bewegen?	Kamoe tida lihat begojang apa-apa?	Gata hana kalôn lĕngô?
Ik denk, dat het een vleermuis is.	Saija kira boeroeng-kalong (1).	Loen kira tjitjĕm lhong.
Hoe kan dat nu? Hoe is dat mogelijk?	Mana bolèh?	Pané djĕd?
Een vleermuis vliegt altijd zeer hoog (in de lucht).	Boeroeng-kalong selamanja terbang tinggi.	Tjitjĕm lhong soentôk dji manjang.
Zij vliegt hoog in de lucht.	Dija terbang tinggi di langit.	Djih pôr manjang di langĕt.
Overdag kan zij niet zien.	Sijang dija tra bisa lihat.	Oeroï djih han djĕd kalôn.
Het is genoeg!	Soedah!	Ka!
Houd u maar stil.	Dijam sadja.	Ijĕm mantông.
En loop gauw.	Dan djalan-lah lekas.	Dan djak-kĕ rĕdjang.

(1) Vleermuis van de grootste soort. Eigenlijk: vliegende hond.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ik ben buiten adem. (Kan niet meer ademen.)	Saija tra bisa napas lagi.	Loen han djĕd mĕnafas lé.
Moeten wij nog lang zoo loopen?	Apa misti djalan lama bagini?	Poeĕ mĕhat djak trib mĕnoï?
Ik weet er niets van.	Saija tida tahoe apa-apa.	Loen han toepoeĕ sapoeĕ
Deze plaats ken ik.	Ini tampat saija kenal.	Njoï tĕmpat loen toeri (*of* toesoï).
Verleden heb ik hier ook gerust.	Di sini tèmpo-hari saija djoega brhènti.	Di sinoï, oeroï-djéh, loen tjit pioh.
Dat is zoo. Dat is waar.	Betoel bagitoe.	Bĕna(r).
Hier moet een hooge boom staan, zonder bladeren.	Di sini misti ada pohon tinggi, jang tida paḱéj daon.	Di sinoï mĕhat na bak rajĕk, jang hana mĕoen.
Zoo is het! daar ginds.	Ija itoe! di sana.	Njŏ njan! di sidéh.
Maar waar is het graf?	Tetapi di mana ada koeboeran?	Tĕtapi pat, jang na djĕrat?
Er zijn er hier zeer vele (graven).	Ada banjaq sekali di sini.	Na lĕ tĕhat di sinoï.
Als ge nog een eindje loopt, zult ge 't vinden.	Kaloe lagi berdjalan sabentar, dapat djoega.	Kalée lom mĕdjak sikĕdjab, mĕtĕmĕng tjit.
Wat is dat voor een geluid?	Apa boenji-nja itoe?	Poeĕ soe-dji njan? (Poeĕ mĕsoenjan?)
Het is niemendal.	Tida mengapa.	Hana poeĕ.
Het is een wild varken (everzwijn).	Itoe-lah tjèllèng.	Njan boeï.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Het komt uit 't gebergte.	Dija toeroen dari goenoeng.	Djih troon di goenoeng (glé).
Laat ons in dat gebouwtje uitrusten.	Baaiklah kita doedoeq di roemah itoe.	Gèdj-kĕ gĕtanjoï doeq di roemôh njan.
Dit huis is leeg.	Ini roemah kòsòng.	Roemôh njoï sôh.
Ik denk, dat de eigenaar uit is.	Orang-nja pergi, saija rasa.	Orĕng-dji kawèh, loen pĕnjĕm.
En wachten wij tot hij komt.	Dan toenggoe, sampéj dija datang.	Dan prèh ôh, tok djih tĕka.
Waartoe dienen die aardverhoogingen?	Itoe galang-an boewat apa orang békin?	Njan atĕng kĕpoeĕ gĕpĕ-gèdj?
Om het water tegen te houden.	Boewat tahan ajer.	Ngôn tĕhĕn ijĕr.
Hier is weinig geboomte.	Ada sedikit pohon di sini.	Na batjoet bak di sinoï.
Kijk, hier vind ik eene roos.	Ini, saija dapat kembang mawar.	Njoï, loen tĕmĕng boengông ijĕr mawar.
Hier zijn stellig (ongetwijfeld) kinderen.	Temtoe ada anaq-anaq di sini.	Tĕntée na anĕq-anĕq di sinoï.
Omdat zij zich met bloemen vermaken.	Sebab dija maïn sama kembang.	Sabab djih mĕèn ngôn boengông.
Is er visch in dit water?	Apa di dalam ajer ini ada ikan?	Pooĕ di dalam ijĕr njoï na èngkot?
Jawel, maar zij zijn klein.	Ada, tetapi ketjil roepanja.	Na; tĕtapi tjoet roepa-dji.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Kunnen zij gegeten worden?	Apa boléh di makan?	Poeč djěd padjoh?
Daar zie ik iemand komen.	Saija lihat orang, jang datang.	Loen kalôn na orĕng jang tĕka.
Ik word door den Grooten Heer (Gouverneur) gezonden.	Saija oetoesan dari Toewan besar.	Loen antosan nibak Tĕkoe raja.
Hebt gij eenig schrijven?	Apa kamoe ada soerat?	Poeč gata na soerat?
Wat staat er in?	Kata-nja apa?	Poeč djih kĕhĕn?
Niet veel; er was geen tijd.	Tida banjaq kata-nja; tida ada tempo.	Hana lĕ narit-dji; hana djan.
Maar er is genoeg schrifts.	Tetapi menoelis-an ada sampéj.	Tĕtapi sĕmoerat na sĕb (1).
Hoe kan ik (dat) lezen?	Bagimana saija bisa batja?	Pakri loen djĕd bèdj (2)?
Wacht even, ik zal vuur maken.	Toenggoe sabentar; saija békin api.	Prèh siat; loen pĕkap apoeï.
Is het licht genoeg?	Apa sampéj trang?	Poeč séb pĕngĕs?
Duurt het vuur wel lang genoeg?	Apa api-nja sampéj lama?	Poeč apoeï-dji tok trib?
Ik heb ook eene waskaars meêgebracht.	Saija bawa lilin djoega.	Loen mè din tjit.
Dit is Hollandsch schrift.	Ini toelis-an blanda.	Njoï sĕmoerat bĕlanda.

(1) Sĕb (séb) *of* tŏk.
(2) Bèdj *lees* bèt.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Dat heb ik niet beoefend (niet leeren lezen).	Saija tida adjar batja itoe.	Loen hana mĕroenoï bèdj njan.
Kom hier! laat mij U helpen.	Mari-lah; saija toeloong.	Kĕnoï; loen bantoe.
Gij zijt zeer knap (schrander).	Kamoe pienter sekali.	Gata tjĕdas tĕhat.
Ik heb het te Palembang geleerd.	Saija dapat adjar di Palembang.	Loen djĕd mĕroenoï di Pĕlèmbang.
Gij weet (kent) veel. (Gij zijt iemand met veel kennis.)	Kamoe orang dengan banjaq ilmoe.	Gata njoï lĕ tĕhat ilmée.
Volstrekt niet; ik heb alleen leeren lezen.	Boekan; tjoema adjar batja.	Kŏn; mĕroenoï bèdj mantŏng.
Vroeger was ik tolk.	Dhoeloe saija djoeroe-bahasa.	Dilée loen djoeroe-basa.
In welke taal?	Dari bahasa apa?	Djoeroe-basa nibak ndrit poeĕ?
Kent gij dat land?	Apa kamoe kenal negri itoe?	Poeĕ gata toepat nanggroï njan?
Ik ben voorheen al overal geweest.	Di mana-mana saija soedah ada dhoeloe.	Di pat-pat loen ka na dilée.
Maar dezen brief versta ik niet.	Tetapi ini soerat saija tida mengarti.	Tĕtapi njoï soerat loen hana moephom (1).
Waarom?	Kenapa?	Pakŏn?

(1) *Lees* moepŏm.

Hollandsch	Maleisch.	Atjehsch.
De letters zijn te klein.	Hoeroef-nja terlaloe ketjil.	Haraf-dji silagoïna tjoet.
Hebt gij geld medegebracht?	Apa kamoe bawa oewang?	Poeč gata mè pèng?
Ik heb 't bij mij.	Saija ada.	Loen na.
Omdat het niet goed is, zonder geld te reizen.	Sebab tida baaik, berdjalan tida sama oewang.	Sabab hanagèdj nĕdjak hana pèng.
Hoeveel hebt gij?	Ada brapa banjaq?	Na padoem lĕ?
Ik heb vijftien dollars (rijksdaalders).	Ada lima blas ringgit.	Na limông blas ringĕt.
Ik ben ijselijk dom! Ik heb 't geld vergeten.	Saija bodo sekali; oewang saija loepa.	Loen bĕô tĕhat; pèng loen toewôr.
Zoo even zeidet gij, dat ge 't hadt?	Tadi kamoe bilang ada?	Boenoï ta pĕgah, na?
Ik dacht dat ik had meêgenomen, maar ik vind 't (nu) niet.	Saija kira di bawa, tetapi saija tida dapat.	Loen kira dji-mè, tĕtapi loen han tĕmĕng.
Zoek het, ter dege.	Tjarik-lah betoel.	Ta mita-kĕ bit.
Zoek zelf, of gij het vindt.	Priksa sendiri, apa dapat.	Parèksa kĕdroï, poeč mĕtĕmĕng.
Zijn er onderwijzers in uw land?	Apa di negri-moe ada goeroe?	Poeč di nanggroï gata na tĕngkoe (goeroe)?
Ja, in allerlei soorten.	Ada segalla roepa.	Na doem poeč.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Waarin onderwijzen zij U?	Orang mengadjar apa kapada kamoe orang?	Gĕpoeroenoï poeĕ kĕgata njoï?
Ze leeren ons schrijven.	Adjar menoelis.	Pĕroenoï sĕmoerat.
Dat duurt een jaar lang.	Lama-nja satoe taoen.	Trib-dji si tĕhŏn.
Daarna leeren zij ons de letters in de boeken.	Habis adjar hoeroef-hoeroef di dalam boekoe.	Oh njan pĕroenoï haraf-haraf di dalam kitab.
Daarna de verschillende teekens.	Habis itoe, adjar tanda-tanda.	Lĕhĕs njan, pĕroenoï tanda-tanda.
Dit papier is zeer fijn.	Ini kertas aloes sekali.	Njoï kĕrthas litjén tĕhat.
Er is grof soort ook.	Ada jang kasar djoega.	Na tjit jang gasar.
Er is ook sterk (papier), evenals hout (perkament).	Ada jang kras, seperti kajoe.	Na jang krĕs, lagée kajée.
Eerst wordt er met potlood geschreven.	Dhoeloe toelis sama potlood.	Dilée soerat ngŏn pĕncè.
Daarna, als dit reeds beoefend is, met pen en inkt.	Habis, kaloe soeda adjar, sama penna dengan tinta.	Oh njan, kalée ka mĕroenoï, ngŏn kalam ngŏn daäwat.
Hoe luidt deze brief?	Ini soerat boenji-nja apa?	Njoï soerat boenjoï-dji poeĕ?
Het handelt over de landswetten. (Staatsbladen.)	Kata-nja dari oendang-oendang.	Kĕhĕn-dji nibak sjaraät.
Kunt gij (ons) iets vertellen?	Apa kamoe bisa tjerita apa-apa?	Poeĕ gata djĕd pĕgah poeĕ-poeĕ?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Kent gij zangstukjes op rijm? (Pantons.)	Apa kamoe kenal pantoon?	Poeč ta toekri moepanton?
Dat kan ik niet.	Saija tra bisa.	Loen han djěd.
Maar ik heb eén vriend, die er vele kent.	Tetapi ada sobat satoe, jang bisa sekali.	Tětapi na tsahbat (rakan) sidroï, jang djěd těhat.
Hij is handelaar van beroep.	Dija orang dagang.	Djih orěng měkat.
Hij is in eene zaak, met andere lieden.	Dija ada di dalam kongsi, sama laïn orang.	Djih na měkoensi, ngôn gôb laën.
Omdat hij van zich-zelven geen geld heeft.	Sebab tida ada oewang sendiri.	Sabab hana arta droï-dji.
De anderen brengen het geld aan.	Orang laïn kasi oewang-nja.	Orěng laën djok arta-dji.
Hij dient hen met zijne kennis. (Hij geeft z. k.)	Dija kasi ilmoe-nja.	Djih bri ilmée-dji.
Hij is zeer gevat, slim.	Pienter betoel.	Tjědas těhat.
Heeft hij geene schulden?	Apa dija tida ada oetang?	Poeč djih hana hoetang?
Neen; hij heeft reeds veel geld gewonnen.	Tida; dija soedah ontong banjaq oewang.	Han; djih ka mělaba lě arta.
Hij werkt uitmuntend.	Pekerdja-an-nja betoel sekali.	Pěkěrdja-an-dji bětol těhat.
Hij is eerlijk als goud (gelijk eene weegschaal).	Betoel seperti timbangan.	Bit ban těnimang.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Alle goederen, die gekocht of verkocht worden, teekent hij in zijne boeken aan.	Segalla barang-barang, jang di bli atawa di djoewal, dija menoelis di dalam boekoe.	Sĕgala dabĕs-dabĕs jang dji bloï atawa dji poebloï, djih soerat di dalan kitab.
Hoeveel wint hij per jaar?	Ontong brapa satoe taoen?	Laba padoem si tĕhôn?
Naar ik hoor duizend, ik denk evenwel twee duizend gulden.	Saija denger sa-riboe; saija rasa doewa riboe roepiah.	Loen dĕngor si ribée, loen pĕnjĕm doewa ribée roepia.
Af en toe heeft hij ook verliezen.	Tempo-tempo djoega dapat roegi.	Mĕdjan-djan tjit mĕtĕmĕng roegoï.
Wanneer heeft hij schade gehad?	Kapan dija dapat roegi?	Padjan djih tĕmĕng roegoï?
Toen er overstrooming was. (Tijdens de o.)	Waktoe bandjir.	Waktée ijĕr raja.
Tijdens de aardbeving.	Waktoe lindo.	Waktée gĕmpa.
Zijn huis brandde toen af.	Roemah-nja tebakar.	Roemôh-dji toetong.
Des avonds; zijne lamp viel om.	Malam; dan lampoe-nja djatoh.	Malam; dan tanglông-dji sĕródj (*lees* sroot).
Toen raakte alles in brand.	Habis samoewa menjala.	Tĕmar bandoem hoer (*lees* hoe).
Al zijne goederen raakten verloren.	Samoewa barang-barang-nja hilang.	Bandoem dabĕs-dabĕs-dji gadôh.
Zijne stalen werden ook	Tjonto-tjonto-nja djoega	Matjam-matjam-dji dji

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
door het vuur vernield.	di makan api.	padjóh apoeï.
Toen begon hij wederom van voren af aan.	Habis dija bermoela lagi.	Tĕmar djih poephôn lôm.
Gelijk een arm mensch.	Seperti orang miskien.	Lagée orĕng gasiĕn.
En nu is hij weder rijk (welgesteld).	Dan sekarang soedah kaja lagi.	Dan djinoï ka kaja lôm.
Ik denk, dat wij hier lang genoeg gezeten hebben.	Saija rasa soedah doedoeq sampéj lama di sini.	Loen pĕnjĕm ka doeq ôh trib di sinoï.
Ik wil naar huis.	Saija maoe poelang.	Loen kĕmĕng woï.
't Is beter, dat we hier blijven slapen.	Lebéh baaik, tinggal tidor di sini.	Lĕbéh gèdj, tinggaï és di sinoï.
Ik ben bevreesd.	Saija takoet.	Loen takót.
Misschien is er slecht volk.	Barangkali ada orang djahat.	Bak agak na orĕng djĕhĕt.
's Avonds komt hier geen volk.	Kaloe malam tida datang orang di sini.	Kalée malam hana tĕka orĕng di sinoï.
Of dieren.	Atawa binatang-binatang.	Atawa binatang-binatang.
Nu zelfs niet meer.	Sekarang tida lagi.	Djinoï hana lé.
Als de dieren komen, is het nog licht.	Kaloe binatang datang, lagi trang.	Kalée binatang tĕka, lôm pĕngĕs.
Kom, laat ons slapen.	Ajo-lah; kami pergi tidor.	Oedéh-kĕ; gĕtanjoï és.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Slaap lekker!	Selámat tidor!	Sĕlámat és (*of* éh)!
Gebruik een deken.	Pakéj sĕlimoet.	Mĕlimbót.
Want des morgens is het koud.	Sebab dingin kaloe pagi.	Sabab sidjoĕk, kalée pĕngôh.
Laat het maar!	Béjar!	Balé!
Ik slaap maar zooals ik ben.	Saija tidor bagitoe sadja.	Loen és mĕnoï mantông.
Ik heb mijne oogen reeds gesloten.	Saija soedah toetoep mata.	Loen ka tôp mata.
Zijt gij reeds op?	Apa kamoe soedah bangon?	Poeĕ ka ta bĕdôs?
Ik ben nog erg vermoeid.	Saija missi tjapéj betoel.	Loen hèk tĕhat.
Ik heb honger.	Saija lapar.	Loen dĕk.
Ik geloof dat iemand hier is geweest, toen wij sliepen.	Saija kira ada orang datang, waktoe kami tidor.	Loen kira na orĕng tĕka, waktée kamoï és.
Zekerlijk; de brief is weg.	O ja, betoel; soerat hilang.	O njô, bit; soerat gadôh.
Wij hebben den inhoud nog niet gelezen.	Kami belom priksa boenji-nja.	Kamoï gôh parèksa soedji.
Wat nu? (Hoe nu?)	Bagimana sekarang?	Pakri djinoï?
Wacht even, ik denk er over na.	Toenggoe sabentar, saija pikir.	Prèh sikĕdjab, loen pikir.
Luister! Keer terug.	Denger-lah; kamoe balék lagi.	Dĕngôr-kĕ; ta riwang lôm.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ik denk, dat 't zeer bezwaarlijk is.	Saija rasa terlaloe soesah.	Loen pĕnjĕm silagoïna soesah.
Wat is er aan te doen? Het moet.	Apa boleh boewat? Itoelah misti.	Kĕpoeĕ djĕd? Njan-kĕ mĕhat.
Ik denk niet, dat 't noodzakelijk is.	Saija tida rasa perloe.	Loen han pĕnjĕm mĕhat.
Maar ik kan niet zonder tijding terugkeeren.	Tetapi saija tra lisa kombali, tida dengan kabar.	Tĕtapi loen han djĕd riwang, hana chabar.
Goed! ik keer terug.	Baaiklah; saija balèk.	Gèdj-kĕ, loen gisa.
Ik wil het beproeven.	Saija maoe tjobah.	Loen kĕmĕng tji (tjoeba).

Scheepvaart, enz

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Daar is eene zandbank (ondiepte).	Itoe ada poeloe pasir.	Djéh na poelo anoï.
Een eilandje; er zijn vele steenen.	Poeloe ketjil; ada batoe-batoe banjaq.	Poelo tjoet; na batée-batée lĕ.
De zee is ver hier vandaan.	Laoet djaoeh dari sini.	Laut djĕoh di sinoï.
Neen; ze is dicht bij.	Boekan; laoet dekat sekali.	Boekôn; laut toï tĕhat.
Men kan de golven hooren (klotsen).	Orang bisa dengar ombaq-nja.	Orĕng djĕd dĕngôr bakat-dji (gĕloembang-dji).
Als de wind hard uit het N. waait.	Kaloe ada angin kras, dari Lor.	Kalée na argĕn badaï di Oetara.
Of uit het W.	Atawa dari Koelòn.	Atawa di Barat.
Hij komt van het strand.	Dija datang dari pinggir laoet.	Djih tĕka di binèh laut.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ik wil gaan varen.	Saija maoe berdjalan praoe.	Loen mĕng djak mĕ-prahoe.
Wil Mijnheer op- of afvaren?	Toewan soeka moediq atawa milir?	Tĕkoe galak moediq atawa oebarôh?
Ge moet mij helpen, als het u belieft.	Kamoe misti toeloong saija, kaloe soeka.	Gata mĕhat toeloeng loen, kalée galak.
Het is moeielijk om den weg te vinden.	Soesah dapat djalan-an-nja.	Soesah mĕtĕmĕng rèdj-dji.
Dicht onder den wal varen is gemakkelijk.	Kaloe belajar dekat darat, gampang.	Kalée mĕlajĕr toï darat, moedah.
Maar bij harden wind.	Tetapi kaloe ada angin riboet.	Tĕtapi kalée angĕn badaï.
Moeten de zeilen vlug worden geborgen.	Lekas-lekas misti angkat lajar.	Rĕdjang-rĕdjang gĕ-éstinggi lajĕr.
En stevig worden vast-gesjord.	Dan di ikat kras sekali.	Dan gĕ-ikat kông tĕhat.
Opdat zij niet door den wind worden meê-gevoerd.	Sopaja dija tida di ambil oléh angin.	Sopaja han-dji bapôt lé angĕn.
Wanneer zeilt het schip weêr uit?	Kapan kapal pergi be-lajar lagi?	Padjan kapaïl boengkar lôm?
Over zes dagen, opdat 't eerst geladen worde.	Lagi anam hari, sopaja di moewat dhoeloe.	Lôm nam oeroï, sopaja dji poemĕding dilée.
Wat wordt er geladen?	Di moewat apa?	Gĕpĕding poeĕ?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Peper, kamfer en wierook.	Maritja, kapoer baros dan istanggi.	Lada, kavo dan stanggi (gahroe).
Ik hoop dat, als het vertrekt, de landwind goed is.	Sáija harep, kaloe belajar, angin darat baaik.	Loen pĕnjĕm, kalée mĕlajĕr, angĕn darat gèdj.
Vertrek niet met veranderlijken wind.	(H) Djangan-lah berangkat kaloe angin pentjaroba.	Bèk-kĕ boengkar kalée angĕn karĕ.
Het is aangenaam, bij den wind te zeilen.	Kaloe menjoesoer angin, ènnak.	Mĕng-njô menjoesôr angĕn, mangat.
Maar als de wind verandert.	Tetapi kaloe angin beralih.	Tĕtapi kalée angĕn mĕkalèh (*of* dji gilér).
Draait het schip rond (verandert het telkens van koers).	Kapal poeter koeliling.	Kapaïl-dji gisar mĕlingkar.
Kom hier staan, aan den windkant.	Bediri-lah di sini, sablah angin.	Dông-kĕ sinoï, atĕs angĕn.
Nu is het schip in de windstilte.	Sekarang kapal masok di tedoeh-nja angin.	Djinoï kapaïl tamong bak oelak angĕn.
Het is reeds merkbaar.	Soedah bisa di lihat.	Kadĕs lĕmah.
Nu en dan zijn er stormvlagen.	Tempo-tempo ada bajoe.	Mĕdjan-djan na angĕn balaï.
Zijn de stagen sterk genoeg?	Apa tambirang-tambirang sampéj koewat?	Poeĕ taloï tĕmirang kông?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
En de stagzeilen?	Dan itoe lajar-lajar-tambirang?	Dan njan lajĕr-lajĕr tĕmirang?
Dat schip helt over.	Itoe kapal singit.	Njan kapaïl singèt.
Ter reede van Batavia liggen vele schepen ten anker.	Di pelaboehan Betawi ada banjaq kapal jang berlaboeh.	Di lĕhok Bĕtawi na lĕ kapaïl jang mĕsaoh.
Ik heb reeds tweemaal schipbreuk geleden.	Saija soedah doewa kali kena karam.	Loen ka doewa sèn karam.
Eens op zand- (banken).	Satoe kali di pasir.	Sigŏ (sisèn) di pasè.
De andere keer op rotsen.	Laïn kali di karang batoe.	Laèn sèn di karĕng batée.
Viermaal heb ik een schip in nood aangetroffen.	Ampat kali saija dapat kapal jang kasoekaran.	Pĕt sèn loen tĕmĕng kapaïl jang kĕsoekaran.
Zijt gij bekend met al de vlaggen?	Apa kamoe kenal bandéra samoewa?	Poeĕ tatoeri alam-alam bandoem?
Met vlaggen kan men schepen praaien.	(H) Dengan bandéra boléh melambéjkan kapal.	Dĕngon alam djĕd gĕlambé kapaïl.
Dat wordt door het stuurmanschap geleerd.	Di adjar oléh ilmoe pelajaran.	Dji mĕroenoï lé ilmée pĕlajaran.
Dat touwwerk heet scheepswant.	Itoe tali-tali-an nama-nja tali tambirang.	Njan taloï nan-dji taloï tĕmirang.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Is het cargo van dit schip aanzienlijk?	Moewat-an kapal ini apa mahal?	Pĕnĕding kapaïl njoï poeĕ mĕhaïl?
Gij vaart naar Singapore, niet waar?	Kamoe belajar ka Singapoer, boekan?	Gata mĕlajĕr oe-Singapoera, kôn?
Vergeet niet rottan voor mij te koopen.	Djangan loepa bli rotan boewat saija.	Bèk toewor bloï awé kĕloen.
Rottan, om er matten van te maken.	Rotan, boewat békin tikar.	Awé kĕ tikar.
En tevens korte stukken, voor wandelstokken.	Dan pôtong-pôtong pèndèk, boewat toengkat.	Dan jang patah-patah panèk, kĕ toengkat.
Een heldere nacht (op zee).	(H) Malam tjoewatja sekali.	Malam djĕrlang tĕhat.
En wij hoorden het golfgeklots.	(H) Maka kita pon dengar ombaq mengaloen.	Tĕma(r) kamoï pi dĕngor rĕjĕk mĕalon.
Er zijn twee fokzeilen.	Lajar-toepang ada doewa.	Lajĕr-tĕpang na doewa.
Het geheel firmament.	(H) Tjakrawala antéro.	Tjakrawala antara.
Jammer, dat ik niet (stroom)opwaarts kan.	Saija rasa sajang, tra bisa moediq.	Loen piké (pikér) sajang, handjĕd moediq.
Zijn daar ook rivieren?	Apa di sana ada djoega kali?	Poeĕ di sidéh na tjit kroeng?
Verre landen.	(H) Benoewa jang djaoeh amat.	Nanggroï jang djĕoh sibĕna(r).
Vier rivieren moeten doorwaad worden.	Misti mengaroeng ampat soengéj.	Mĕhat djak arong pĕt bôh kroeng.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zijne andere zeilen hangen slap.	Jang lajar-nja laïn gantong kendoer.	Jang lajĕr laèn tĕgantoeng kĕndoĕ(r).
Ik hoor, dat aan boord vele menschen ziek zijn.	Saija dengar banjaq orang-nja sakit, di kapal.	Loen dĕngôr lĕ orĕng jang sakit di dalam kapaïl njan.
Ik ben van alle hoop verstoken.	(H) Saija soedah tiada berdaja lagi.	Loen ka hana daja lé.
Wees voorzichtig, loop langzaam.	Ati-ati! djalan plan-plan.	Baq gèdj-gèdj ! djak pĕlĕhĕn-pĕlĕhĕn.
Hij laat alles in het riet loopen.	(H) Dija melaléj-ken segala perkara.	Djih pĕlalè (mĕlalè) sigala perkara.
Iemand aan den degen rijgen.	(H) Menikam orâng dengan pedang.	Mánikam orĕng dĕngôn pĕdĕng.
De richting van het stuk (kanon) deugt niet. (Het stuk is uit de richting.)	Mitar-nja 'marijem itoe salah.	Takat-dji mĕriam njan salah.
De richting van de boot (schuit) is uitstekend.	Toedjoe-nja praoe betoel sekali.	Dji toedjoe prahoe bĕtoï tĕhat.
Den steven naar Atjeh richten.	Toedjoeken haloewan ka Atjeh.	Tĕnoedjoe oelée kĕ Atjeh.
Dat schip is overladen.	Itoe kapal jang tersarat terlaloe.	Djéh kapaïl tĕsárat silagoïna.
Bij harden wind hellen de schepen over.	Kaloe angin kras, kapal-kapal miring.	Kalée angĕn krŭs kapaïl-kapaïl géng.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Dat schip is moeielijk te besturen.	Itoe kapal brat jang boeritan.	Djéh kapaïl brat (baq) di ikoe.
Een gekoperd schip.	Kapal jang berlapis tambaga.	Kapaïl jang mĕlapéh tĕmaga.
In zee zijn vele schildpadden.	Di laoet ada banjaq pinjoe.	Di laut na lĕ pinjië (*of* tong-tong).
Dat is onverwacht nieuws.	(H) Itoelah chabar koenjoeng-koenjoeng.	Njan kĕ chaba(r) mĕtoerot-toerot.
God is mijn schild.	(H) Bahoewa Allah djoewa perlindoengan hamba.	Bit-bit pôtĕ Allah pĕlindoeng oelôn
Men droeg een gouden schild achter hem aan.	Di blakang-dija orang bawa pariséj amaas.	Di likoet-dji orĕng mè pĕrisè mĕs.
Hebben de Atjehers schildknapen?	(H) Apa orang Atjeh ada orang jang pendjawat sindjata?	Poeĕ orĕng Atjeh na orĕng jang mat alat?
Laat zien, wat ge brengt.	Kasi lihat, apa kamoe bawa.	Pĕlĕmah (pĕtoenjôk), poeĕ ta mè (ta ba).
Ik breng niets hoegenaamd.	Saija tida bawa apa-apa.	Hana loen mè sapoeĕ.
Zoo even zag ik dat gij (iets) verborgt.	Tadi saija lihat kamoe semboeni.	Boenoï loen kalôn ta sôm.
Het is mijn geleidebrief.	Saija poenja soerat djalan.	Loen po soerat djak.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Kunt gij Maleisch spreken?	Apa kamoe bisa bitjara Melajoe?	Poeč gata djěd basa Mělajoe?
Kunt gij Atjehsch spreken?	Apa kamoe bisa bitjara Atjèh?	Poeč gata djěd basa Atjéh?
Vrees niet, dat ik het weg zal nemen.	Djangan takot saija ambil.	Bèk ta takôt loen tjôk.
Ik wil het slechts zien.	Maoe lihat sadja.	Kěměng kalôn mantông.
Dit geschrevene versta ik niet.	Toelis-an ini saija tra mengarti.	Sěnoerat njoï loen hana moephom.
Schriftuur met Arabische karakters.	Toelis-an dengan hoeroef Arab.	Sěnoerat děngon haraf Arab.
Geef mij tabak. (Ik vraag om tabak.)	Saija minta tambakoe.	Loen lakée bakông.
Ik wil eene sigaar opsteken.	Maoe minoem roko.	Kěměng piëp roekôq.
Hebt gij eene pijp?	Apa ada pipa?	Poeč na pipa?
Ik wil tabak met betel gebruiken.	Saija maoe tambakoe sama sirih.	Loen - kěměng bakông ngôn ranoeb.
Op Atjeh kauwen de menschen ook sirih (betel).	Di negri Atjeh orang-orang djoega makan sirih.	Di nanggroï Atjeh orěng-orěng tjit padjoh ranoeb.
Te veel in eens.	Terlaloe banjaq sama sekali.	Lě silagoïna sigô bandoem.
Hoe eerder hoe liever	Makin lekas makin baaik.	Makin rědjang makin

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
of hoe gauwer hoe beter.		gèdj.
Opdat de menschen u met eerbied bejegenen.	Sopaja segalla orang membri hormat.	Sopaja bandoem orĕng moebri hôrmat.
En opdat de menschen u eerbiedig aanspreken.	Dan sopaja kata-nja orang-orang sôpan.	Dan sopaja kĕhĕn-dji gôb doem dĕngĕn mĕdjĕlisan.
Dat is eene dwaalleer.	(H) Itoelah pengadjaran jang menjesatkan orang.	Njan-kĕ pĕngadjaran jang pĕsisat gôb.
De menschen werken dag en nacht.	Orang-orang kerdja sijang malam.	Orĕng-orĕng poe-boĕt-boĕt oeroï malam.
Ik ben ten hoogste verbaasd.	Saija héran sekali.	Loen hirĕn tĕhat.

Over het huis, en huisraad.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Baas, ik wil een huis bouwen.	Baas, saija maoe békin roemah.	Oetôs, loen kĕmĕng pĕgèdj roemôh.
Het moet een zeer groot huis worden.	Misti djadi roemah beŝar sekali.	Handjĕd han baq djĕd roemôh raja tĕhat.
Vóór moet er eene zeer breede stoep zijn.	Di moeka misti ada tangga lébar sekali.	Di lĕn baq na rĕnjĕn raja.
En van achteren ook.	Dan di blakang djoega.	Dan di likoet tjit.
Aan den rechter kant wil ik vijf kamers hebben.	Di sablah kanan saija maoe lima kamar.	Siblas oenĕn loen kemĕng limong bilèk.
En vier aan de linkerzijde.	Dan di sablah kiri ampat.	Dan siblas wiĕ pĕt.
De eetzaal aan de achterzijde.	Tampat makan di blakang.	Tĕmpat poemadjoh di likoet.
De hoogte van het huis,	Tinggi-nja roemah, di	Manjang-dji roemôh ta

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
binnenwaarts gemeten, moet vijf ellen zijn.	hoekoer di dalam, misti lima ello.	sipat di dalam, baq na limong ello.
Moeten de pilaren van steen of van hout zijn?	Tihang-nja dari batoe atawa kajoe?	Tameh-dji nibak batée atawa kajée?
Er worden geen pilaren gebruikt.	Tida pakéj tihang.	Hana gĕboh tameh.
Wat dan, als er geen pilaren komen?	Pakéj apa laïn, kaloe tida pakéj tihang?	Taboh poeĕ laïn, kalée hana taboh tameh.
Er wordt ijzer gebruikt dat lang en sterk is.	Pakéj besi, jang pandjang dan koewat.	Taboh bĕsoï, jang panjang dan kŏng.
Hoeveel ramen wenscht Mijnheer (er aan)?	Brapa tjendella toewan soeka?	Padoem tingkap tĕkoe galak?
Dat huis zal sierappen of dakpannen hebben.	Itoe roemah pakéj sirap atawa gĕntèng.	Roemôh boh sirap atawa boeboong.
Het zal Hollandsche pannen hebben.	Pakéj gĕntèng blanda.	Taboh boeboong blanda.
Er zijn soorten van pannen.	Ada roepa-roepa gĕntèng.	Na matjĕm-matjĕm boeboong.
Er zijn ook Chineesche pannen.	Ada djoega gĕntèng tjina.	Na tjit boeboong tjina.
Maar deze zijn zeer zwaar.	Tetapi ini brat sekali.	Tĕtapi njoï brat tĕhat.
Omdat er boven- en onderpannen zijn.	Sebab ada gĕntèng dibawa dan gĕntèng diatas.	Sabab na boeboong dibaroh dan boeboong di-atoeĕ.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Er zijn ook huizen met bamboezen daken.	Ada djoega roemah sama gĕntèng bamboe.	Na tjit roemôh ngôn boeboong tring.
Zij kunnen ook rieten daken hebben.	Dan lagi boléh pakéj atap djoega.	Dan lôm djĕd boh boeboong tjit (1).
En ook papier met kiezelzand (als dak).	Dan lagi kertas dengan tanah pasir.	Dan lôm kĕrthas ngôn tanôh anoï.
Hoe wordt dit vervaardigd?	Bagimana ini di békin?	Pakri njoï gĕpĕgèdj?
Ik zal 't u zeggen, ja?	Saija bilang, ja?	Loen kĕhĕn, njô?
Eerst vervaardigt men lange strooken papier, die zoo dik zijn als twee rijksdaalders.	Dhoeloe orang békin kĕrtas-kĕrtas, jang pandjang sekali, dan tĕbul seperti doewa ringgit.	Dilée orĕng pègèdj kĕrthas jang panjang tĕhat, dan tĕbaï lagée doewa ringĕt.
Vervolgens wordt dat papier in water geweekt.	Habis kertas ini di rĕndĕm di dalam ajer.	Oh njan kĕrthas njoï tarĕndam dalam ijĕr.
Dat gedaan zijnde, wordt er lijm op gesmeerd, opdat het goed aankleve.	Soedah bagitoe, di taroh lijm, sopaja bisa blèngkêt betoel.	Ka-mĕnan taboh gĕtah, sopaja djĕd mĕkĕmat bit.
Daarna wordt er zwart teer op gestreken.	Habis bagitoe di taroh teer itam.	Oh lĕhĕs mĕnan taboh *teer* itam.

(1) Uit de volzinnen blijkt genoeg, dat de Atjehers eigenlijk maar één soort van dakbedekking kennen, n. l. van atap (riet), waaraan zij den naam *boeboong* geven.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Als dat nog nat is, wordt er kiezelzand op gestrooid.	Kaloe itoe misih basah, di taroh pasir.	Kalée lôm basah, taboh anoï.
En uitgehangen tot het droog is.	Dan di djoemoer sampéj kring.	Dan ta adée baq tĕho.
Dan wordt het nog eens geteerd.	Habis-nja lagi sekali di -teer.	Oh njan lôm taboh *teer*.
En kiezelzand en gruis er op gedaan.	Dan di taroh pasir dengan batoe-batoe ketjil.	Dan taboh anoï dĕngôn batée-batée tjoet.
Dat gruis mag niet grooter zijn dan rijst-korrels.	Itoe batoe-batoe tra bolĕh lebĕh besar dari bras.	Njan batée-batée handjĕd rajĕk lĕbĕh baq brĕs.
Dan wordt het weer te drogen gehangen.	Habis itoe di djoemoer lagi.	Oh lĕhĕs njan ta adée lôm.
Als het dan al goed droog is, wordt het ook aan den achter-kant geteerd.	Kaloe soedah kring betoel, di teer di bla-kang djoega.	Kalée ka tĕho bit, tjit taboh *teer* di likoet.
Maar aan dien kant wordt geen zand gedaan.	Tetapi di sablah itoe, tida di taroh pasir.	Tĕtapi di siblas djĕh, hana gĕboh anoï.
Als dit nu droog is, kan het gebruikt worden.	Kaloe soedah kring, bolĕh pakej.	Kalée ka tĕho, djĕd ngoeï.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
In Europa wordt veel dergelijk papier vervaardigd.	Di Europa banjaq kĕrtas bagitoe di-békin.	Di nanggroï *Europa* lĕ kĕrthas njoï gĕpĕgèdj.
Dat papier wordt herwaarts verzonden.	Itoe kĕrtas di kirim kanegri sini.	Djéh kĕrthas gĕpĕ-ét kĕ-nanggroï njoï.
Het wordt gerold, als het verzonden wordt.	Di-goeloeng, kaloe di-kirim.	Gĕ-goelôn kalée gĕpĕ-ét.
De rol is goedkoop (eene rol is goedkoop).	Satoe goeloengan moerah.	Saboh goelong moerah.
Hoeveel kost het?	Brapa harga-nja?	Padoem joem-dji?
Het kost vijf gulden per rol.	Harga-nja lima roepiah satoe.	Joem-dji limông roepia saboh.
Hoeveel rollen zijn er noodig voor een huis?	Brapa goeloengan misti di pakéj boewat satoe roemah?	Padoem gĕnoelong baq roemôh djĕd gĕboh?
Dat weet ik niet; zulks moet eerst berekend worden.	Saija tida taoe; misti di-hoekoer dhoeloe.	Hana loen toedoem; handjĕd han gĕ-oekor dilée (1).
Ik denk, zeer veel.	Saija kira banjaq betoel.	Loen pĕnjĕm lĕ bit.
En ik verzoek u duidelijker te zijn, Mijnheer.	Dan saija minta kĕtrangan lagi, toewan.	Dan loen lakée kĕtĕrangan lôm, Tĕkoe.
Hoe lang zijn die rollen, per stuk?	Itoe goeloengan brapa pandjang-nja satoe?	Djéh gĕnoelong padoem-na panjang saboh?

(1) Of: Hana loen toedoem; handjĕd han sipat dilée.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Er zijn twee soorten; groote en kleine.	Ada doewa roepa; besar, dan ketjil.	Na doewa matjĕm; rajĕk, dan tjoet.
De groote zijn lang vijftig ellen, de kleine vijf-en-twintig ellen.	Jang besar pandjang lima poeloe ello, jang ketjil doewa poeloe lima ello.	Njang rajĕk panjang limong ploh ello, njang tjoet doewa ploh limong ello.
Als het aldūs is, denk ik, dat Mijnheer veel voor dit huis moet hebben.	Kaloe bagitoe, saija rasa toewan misti pakéj banjaq boewat roemah ini.	Kalée mĕnan, loen pĕnjĕm Tĕkoe mĕhat ngoeï lĕ, baq roemôh njoï.
Ik denk wel twee honderd stuks.	Saija kira sampéj doewa ratoes goeloengan.	Loen pĕnjĕm séb doewa rĕtoes gĕnoelong.
Die stukken worden rol genoemd.	Itoe goeloengan nama-nja *rol*.	Djéh gĕnoelong nan-dji *rol*.
Dus Mijnheer schat, dat hij twee honderd rollen zal moeten gebruiken?	Djadi toewan réken misti pakéj doewa ratoes rol?	Djĕd, Tĕkoe kira mĕhat gĕ-ngoeï doewa rĕtoes rol?
Zoo is het, baas.	Betoel bagitoe, toekan.	Bit mĕnan, oetôs.
Ik denk, dat dat alléén duizend gulden kost.	Saija rasa, itoe sadja, harga-nja sariboe roepiah.	Loen pĕnjĕm, njan, joemdji siribée roepia.
Stellig; maar als men zooveel neemt, wordt het goedkooper gegeven.	Temtoe; tetapi kaloe orang ambil bagitoe banjaq, di kasi lebéh moerah.	Tĕntée; tĕtapi kalée gôb bloï lĕ mĕnan, dji bri lĕbéh moerah.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Misschien voor achthonderd gulden?	Barangkali dĕlapan ratoes roepiah?	Aleh lapan rĕtoes roepia?
O! goedkooper; ik denk voor zeshonderd.	Oh! lebéh moerah; saija kira anam ratoes.	Ah! lĕbéh moerah; loen pĕnjĕm nam rĕtoes.
Dus kost éène rol drie gulden?	Djadi satoe rol harganja tiga roepiah?	Djĕd saboh *rol* joemdji lĕhée roepia?
Juist; 'is altijd goedkoop, als men veel koopt.	Ija itoe; salamánja moerah, kaloe bli banjaq.	Njoï mĕnam; barangdjan moerah, kalée tabloï lĕ.
Worden er spijkers bij zulke papieren daken gebruikt?	Apa itoe gentèng kertas pakéj pakoe?	Poeĕ njan boeboong kĕrthas mĕ-lábang?
Neen, baas, 't moet slechts vastgebonden worden.	Tida, toekan; misti di-ikat sadja.	Han, oetôs; mĕhat ta ikat mantong.
Wordt dat met touw gedaan?	Apa di-ikat sama talie?	Poeĕ gĕ-ikat ngôn taloï?
Ja, maar met touw van ijzer, ijzerdraad genaamd.	Ija; tetapi sama talie bĕsi, nama-nja *kawat.*	Njô; tĕtapi ngôn taloï bĕsoï, nan-dji *kông.*
Dun ijzerdraad, bijna als garen (zoo dun).	Kawat jang aloes, ampir sĕpĕrti bĕnang.	Kông jang alôs, rabsa ngôn bĕnĕng.
Maar dat ijzerdraad maakt gaten.	Tetapi itoe kawat békin lobang.	Tĕtapi njan kông tapĕgèdj rĕhoeng.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
En als er gaten zijn, wordt 't lek.	Habis-nja ada lobang, nanti bòtjor.	Oh njan-dji na rĕhoeng, dji tĕmée tiréh.
Die gaten worden weêr geteerd en zand er op gedaan.	Itoe lobang di-teer lagi, dan di-taroh pasir.	Njan rĕhoeng taboh *teer*, dan taboh anoï.
Als 't zoo is, is 't goed, maar 't kost veel moeite.	Kaloe bagitoe, baaik, tetapi banjaq soesah.	Kalée mĕnan, gèdj; tĕtapi lĕ soesah.
Zeer juist; maar als het eenmaal goed is, kan het vijftig jaren staan, zonder verwisseling.	Betoel sekali; tetapi kaloe satoe kali baaik, bolĕh pakej lima-poe-loe taoen, tiada di ganti.	Bit tĕhat, tĕtapi kalée sigŏ gèdj, djĕd ta-ngoeï limong-ploh tĕhon, hana poeĕ gantoï.
Er knagen geen muizen aan, omdat er teer aan is.	Dan tikoes tra makan, sebab di-teer.	Dan tikŏs han-dji padjoh, sabab taboh *teer*.
Als rotten of muizen teer eten, gaan zij dood.	Kaloe tikoes makan teer, dija mâti.	Kalée tikŏs padjoh teer, dji maté.
't Is goed, als Mijnheer dergelijk goed wil nemen.	Baaik, kaloe toewan soeka pakéj bagitoe.	Gèdj; kalée Tĕkoe galak boh mĕnan.
Jammer! er is iets, waar ik over denk.	Sajang! ada perkara, jang saija pikir.	Sajang; na pĕkara, jang loen pikĕr.
Waarover is het, Mijnheer?	Perkara apa itoe, toewan?	Pĕkara poeĕ njan, Tĕkoe?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
In zoo'n huis is het geweldig warm.	Di dalam roemah bagitoe, panas amat.	Di dalam roemôh mĕnan, toetong tĕhat.
Als 't zoo (warm) is, moet Mijnheer 't niet gebruiken.	Kaloe bagitoe, djangan toewan pakéj.	Kalée mĕnan, bèk Tĕkoe boh.
Laat 't huis maar dakpannen hebben, zooals andere huizen.	Béjar, gentèng-nja roemah seperti dari roemah laïn.	Balé; roemôh lagée roemôh laèn, boeboongdji.
Gebruik (u) maar zink.	Toewan pakéj *zink* sadja.	Tĕkoe boh *zink* mantông.
Dat is te duur, ook is het warm.	Terlaloe mahal, dan lagi djoega panas.	Mĕhail (1) silagoïna, dan lôm tjit toetong.
Gebruik planken aan den binnenkant.	Pakéj papan di-dalam.	Taboh papĕn di-dalam.
Dat huis wordt veel te duur.	Itoe roemah djadi terlaloe máhal.	Njan roemôh djĕd mĕhaïl silagoïna.
Hoeveel mag het kosten?	Sampéj brapa boléh harga-nja?	Tôk padoem djĕd hargadji?
Tot vijf-en-veertig duizend gulden.	Sampéj ampat-poeloe -lima-riboe roepiah.	Tôk pĕt-ploh-limongribée roepia.
Hoeveel deuren moeten er komen?	Brapa pintoe-pintoe di pakéj?	Padoem pinto-pinto gĕngoeï?
Twintig (een twintigtal) is genoeg.	Doewa-poeloe sampéj.	Doewa-ploh séb.

(1) De *l* aan 't eind niet laten hooren.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hoeveel werklieden zal u huren?	Brapa orang-toekan toewan séwa?	Padoem orĕng-oetŏs Tĕkoe pĕ-oepah?
Dat is mij nog niet bekend.	Saija korang priksa.	Hana loen toeï.
Als u twee timmerlieden naamt?	Kaloe toewan ambil doewa toekan kajoe?	Kalée Tĕkoe siwa doewa toekang kajée?
Ik denk dat tien goed is.	Saija kira sapoeloeh baaik.	Loen pĕnjĕm siploh gèdj.
En tien metselaars.	Dan sapoeloeh toekan batoe.	Dan siploh toekang batée.
En dertig menschen voor het andere werk.	Dan orang, pe-kerdja-an laïn, tiga-poeloeh.	Dan orĕng poeboët-boët laèn, lĕhée-ploh.
Wat is er meer te doen?	Kerdja apa lagi?	Poeboët poeĕ lŏm?
Er is nog veel ander werk te doen.	Lagi ada banjaq pe-kerdja-an laïn.	Lŏm na lĕ boët laèn.
Steenen malen.	Gilieng batoe.	Péh batée.
Grond, zand en steen aandragen.	Pikoel tanah, dan pasir, dan batoe.	Mè tanŏh, dan anoï, dan batée.
Bamboe, hout en planken brengen.	Bawa bamboe, dan kajoe, dan papan.	Ba tring, dan kajée dan papĕn.
Dan moeten er aardwerkers zijn.	Lagi misti ada orang, jang kerdja tanah.	Lŏm handjĕd han orĕng poeboët tanŏh.
Omdat het huis *in* den grond moet staan.	Sebab roemah misti bidiri *di dalam* tanah.	Sabab roemŏh mĕhat tĕdong *dalam* tanŏh.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hoe diep, denkt ge?	Brapa dalam-nja, kamoe kira?	Padoem lhôk-dji, gata pĕnjĕm?
Ik denk eene el.	Saija rasa satoe ello.	Loen pĕnjĕm si ello.
Als het huis gereed is, moet het nog geverfd worden.	Habis roemah soedah sĕdia, lagi misti di tjèt.	Oh njan roemôh ka lĕngka (*of* sĕlsoï), lôm handjĕd-han talabo.
Hoeveel ververs denkt Mijnheer te gebruiken?	Brapa toekan-tjèt toewan rasa pakéj?	Padoem toekan-labo Tĕkoe pĕnjĕm séb?
Ik denk dat vier man genoeg is.	Saija kira ampat orang sampéj.	Loen pĕnjĕm pĕt droï séb.
Heeft Mijnheer de kleur der verf reeds gekozen?	Warna-nja tjèt toewan soedah pilih?	Tjèt-dji labo poeĕ Tĕkoe ka pilih?
Nog niet; maar ik denk witte verf.	Belom; tetapi saija kira tjèt poetih.	Goh; tĕtapi loen pĕnjĕm labo poetèh.
Moet het huis eene galerij hebben?	Apa roemah misti ada pendoppo?	Poeĕ roemôh mĕhat na andjông?
Hoe breed en hoe lang (moet zij zijn)?	Brapa lébar-nja dan brapa pandjang-nja?	Padoem biděng-dji, dan padoem panjang-dji?
De breedte evenals die van het huis.	Lébar-nja seperti lébar-nja roemah.	Biděng-dji lagée biděng roemôh.
Ze moet veertig voet lang zijn.	Pandjang-nja ampat -poeloeh kaki.	Panjang-dji pĕt-ploh tapaq.
Tusschen de kamers wil	Di antára kamar-kamar	Di antára bilèk-bilèk

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
ik een doorloop hebben.	saija soeka ada djalan-an.	loen galak na rèdj-rèdj.
Hoe breed wenscht Mijnheer die gang?	Itoe djalan-an, toewan soeka brapa lébar?	Njan rèdj, Tĕkoe kĕmĕng padoem bidĕng?
Ter breedte van twintig voet.	Lébar-nja doewa-poeloeh kaki.	Bidĕng-dji doewa-ploh tapaq.
Een vaam is gelijk aan de lengte van zes voet.	Satoe dĕpa seperti pandjang-nja anem kaki.	Si dĕpa lagée panjang-dji nam tapaq.
Dan verbindt die gang de galerij met de eetzaal, die achter is.	Lagi itoe djalan-an samboeng pendoppo sama tampat-makan, di blákang.	Lôm njan rèdj tapĕ sambat andjông ngôn tĕmpat-poemadjoh di likoet.
Het huis moet achter twee trappen hebben.	Itoe roemah misti ada doewa tangga di blakang.	Njan roemôh mĕhat na doewa rĕnjĕn di likoet.
Eén rechts en één links.	Satoe di sablah kanan, satoe di sablah kiri.	Saboh di siblas oenĕn, saboh di siblas wiĕ.
Hoeveel treden (planken) moeten die trappen hebben?	Itoe tangga brapa papan?	Njan rĕnjĕn padoem papĕn?
Acht is genoeg.	Dĕlápan sampéj.	Lápan sĕb.
Moeten de trappen van hout of van steen zijn?	Tangga misti di békin darie kajoe atawa darie batoe?	Rĕnjĕn mĕhat tapĕgèdj nibak kajée atawa nibak batée?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Van steen.	Darie batoe.	Nibak batée.
Daar heb ik nog niet over gedacht.	Itoe saija belom pikir.	Njan loen goh loen pikér.
Wil Mijnheer ook een paardenstal hebben?	Apa toewan soeka ada istal koeda djoega?	Poeč Tekoe galak na wĕa goeda tjit?
Dat spreekt van zelf, voor zes paarden.	Mèmang; boewat anam koeda.	Měhan (1); baq djĕd nam goeda.
En er moet ook eene remise zijn.	Dan djoega misti ada roemah karetta.	Dan tjit baq na roemôh gĕritan.
Ook moeten er twee keukens zijn.	Dan misti ada doewa dapoer.	Dan baq na doewa dapoer.
Met een put.	Sama soemoer.	Ngôn môn.
Ik denk, dat u hier geen put zult krijgen.	Saija kira, di sini toewan tra dapat soemoer.	Loen pĕnjĕm di sinoï Tĕkoe han mĕtĕmĕng môn.
De grond is te droog.	Tanah-nja terlaloe kring.	Tanôh-dji tĕho silagoïna.
Mén zal zeer diep moeten werken.	Misti kerdja dalam sekali.	Handjĕd han tapoeboĕt baq lhôk tĕhat.
Eerst komt er zwarte grond.	Dhoeloe dapat tanah itam.	Dilée mĕtĕmeng tanôh itam.
Vervolgens grint en kiezelsteentjes.	Habis dapat kersik.	Lĕhĕs njan mĕtĕmĕng batée tjoet.
Daarna modder.	Habis itoe, dapat loempoer.	Oh lĕhĕs njan, mĕtĕmĕng lĕhôb.

(1) Mĕhan *of* balé.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Onder de modder komt weêr steen.	Di bawa loempoer ada batoe lagi.	Di baroh lĕhob na batée lôm.
Op hoeveel vaam denkt ge water te krijgen?	Brapa dĕpa kira-kira dapat ajer?	Padoem dĕpa agak-agak mĕtĕmĕng ijĕr?
Ik denk op twintig vaam.	Saija rasa doewa-poeloeh dĕpa.	Loen pĕnjĕm doewa-ploh dĕpa.
Ik wil er kippen op na houden.	Saija soeka pijara ajam-ajam.	Loen galak palahra manôq-manôq.
Maak dus ook een kippenhok.	Ija itoe, djoega békin kandang-ajam.	Njô njan, tjit tapĕgèdj ĕmpoeng-manôq.
Ook een hertenkamp.	Djoega kandang-men-djangan.	Tjit wĕä-roesa.
Een groote, opdat zij (de herten) vrij kunnen loopen.	Jang besar, sopaja dija bisa lari-lari.	Jang rajĕk, sopaja djih djĕd dji ploeng-ploeng.
En springen, naar hartelust.	Dan meloempat, kaloe dija soeka.	Dan dji loempa, kalée djih galak.
Voor de bedienden moeten er vijf kamers zijn.	Kamar-kamar boewat boedjang misti ada lima.	Bilèk-bilèk kĕ oreng boedjang bĕna limong.
Wil Mijnheer achter ook een tuin hebben?	Apa toewán soeka di blakang djoega ada kĕbon?	Poeĕ Tĕkoe galak di likoet tjit na lampôs?
Neen; alleen voor.	Tida; di moeka sadja.	Han; di kèa mantông.
Maar een groote.	Tetapi jang besar.	Tetapi baq rajĕk.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Met wandelpaden er in.	Sama djalan-an di dalam-nja.	Ngôn rèdj di dalam-dji.
En met veel bloem-perken.	Sama banjaq tampat-tampat kembang.	Ngôn lĕ tĕmpat-tĕmpat boengôn.
Met boomen van allerlei soort.	Sama pohon, roepa-roepa.	Ngôn bak kajée matjam-matjam.
Dan wil ik eene bad-kamer hebben.	Lagi saija soeka ada kamar-mandi.	Lôm loen galak na bilèk manoï.
Waar wil u die hebben?	Toewan soeka di mana?	Tĕkoe galak di pat?
Dicht bij den put.	Dĕkat soemoer.	Toï môn.
Opdat het water vlug en gemakkelijk in den waterbak kome.	Sopaja ajer lekas dan gampang masok di tampat ajer.	Sopaja ijĕr rĕdjang dan mangat tamông baq tĕmpat ijĕr.
Wil Mijnheer ook niet eene goot met stroo-mend water hebben?	Apa Toewan tida soeka ada pantjoer-an?	Poeĕ Tĕkoe hana galak na sĕnoeran?
Die muren, hoe breed wil u ze hebben?	Itoe tèmbok-tèmbok, Toewan soeka brapa lébar-nja.	Njan tĕnambaq-tĕnam-baq, Tĕkoe galak padoem biděng-dji?
Breedte of dikte?	Lébar-nja atawa tĕbul-nja?	Biděng-dji atawa tĕbaï-dji?
De dikte van twee steenen (tweesteens-dikten).	Tĕbul-nja doewa batoe.	Tĕbaï-dji doewa batée.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Moeten ze allen zoo zijn?	Apa samoewa misti bagitoe?	Poeĕ bandoem mĕhat mĕnan?
Van het hoofdgebouw de buitenmuur alleen.	Dari roemah besar, tèmbok di loewar sadja.	Nibak roemôh rajĕk, tĕnambaq di loewar mantông.
Binnen-in mogen ze anderhalfsteens zijn.	Jang di dalam bolèh satoe batoe stèngah.	Jang di dalam djĕd saboh sitengôh batée.
Moeten zij van de bedienden-gebouwen ook zoo zijn?	Apa dari roemah-boedjang dija djoega misti bagitoe?	Poeĕ nibak roemôh boedjang dji tjit mĕhat mĕnan?
Al de overigen op die wijze.	Jang laïn samoewa bagitoe.	Jang laën bandoem mĕnan.
Moet er geen regenwaterbak zijn?	Apa tida misti ada tampat-ajĕr-hoedjan?	Poeĕ handjĕd han na tĕmpat-ijĕr-oedjĕn?
Als er steenen over zijn, is 't mij wèl.	Kaloe ada ke-tinggal-an batoe-batoe, baaik djoega.	Kalée tinggal batée-batée, gèdj tjit.
Huizen met verdiepingen deugen hier (Atjeh) niet.	Roemah sama lotèng tida baaik di sini.	Roemôh ngôn lotèng hana gèdj di sinoï.
Omdat alles gauw vernield is, bij aardbevingen.	Sebab kaloe lindo, lekas roesak.	Sabab kalée gĕmpa, rĕdjang rĕlôs.
Er moeten twee soorten van ramen zijn.	Tjĕndella misti ada doewa roepa.	Tingkap mĕhat na doewa roepa.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Van binnen glazen ramen.	Jang di dalam tjĕndella katja.	Jang di dalam tingkap tjĕrmĕn.
Aan den buitenkant houten ramen.	Jang di sablah loewar tjĕndella kajoe.	Jang di siblas loewar tingkap kajée.
Als Mijnheer dat alles wil hebben, denk ik dat het huis zeer duur zal wŏrden.	Kaloe Toewan soeka samoewa itoe, saija rasa roemah djadi mahal sekali.	Kalée Tĕkoe galak bandoem njan, loen pĕnjĕm roemôh djĕd mĕhaï tĕhat.
Het zal stellig vijftig duizend kosten.	Harga-nja temtoe lima poeloeh riboe.	Harga-dji tĕntée limông ploh ribée.
Laat het, als het huis slechts fraai is.	Béjarlah! kaloe roemah bagoes sadja.	Baq tĕhat-kĕ! kalée roemôh gèdj mantông.
Opdat iedereen het prachtig (fijn) vinde.	Béjar orang-orang samoewa rasa aloes.	Baq tĕhat orĕng-orĕng bandoem dji pĕnjĕm sĕnang.
En het aangenaam vinde, er in te wonen.	Dan sĕnĕng doedoeq di dalam-nja.	Dan sĕnang doeq di dalam-dji.
Opdat, als de ramen allen open zijn, het licht zij.	Sopaja kaloe tjĕndella-tjĕndella di boeka samoewa, béjar trang.	Sopaja kalée tingkap-tingkap gĕboeka bandoem, balé pĕngĕs.
En het, als allen goed gesloten worden, donker zij.	Dan kaloe samoewa di toetoep betoel, béjar glap.	Dan kalée bandoem gĕtop bit, balé sĕpôt.
Tot men denkt, dat het nacht is.	Sampéj orang kira malam.	Tôk baq gôb agak malam.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
In het huis zijn veel meubelen.	Di dalam roemah ada banjaq isi-nja.	Di dalam roemôh na lĕ asa-dji.
Er zijn stoelen, tafels, banken.	Ada krossi-krossi, médja-médja, bangkoe-bangkoe.	Na krossi-krossi, midja-midja, bangkoe-bangkoe.
Er zijn kleine vierkante tafeltjes, *knapen* geheeten.	Ada médja pĕsagi ketjil, nama-nja *knaap*.	Na midja pĕt sagoï tjoet, nan-dji *gĕnap*.
Er zijn ook veel lampen.	Ada djoega banjaq lampoe.	Na tjit lĕ tanglông.
In de slaapkamers zijn bedden.	Di dalam kamar-tidor ada tampat-tidor.	Di dalam bilèk-és na tĕmpat-és.
Bedden, met gordijnen behangen.	Tampat tidor jang pakéj klamboe.	Tĕmpat és jang mĕkĕ-lamboe.
Er zijn vele kasten.	Ada banjaq lamari-lamari.	Na lĕ pĕtoïdong (*of* lamárie).
Er zijn wip- en luierstoelen.	Ada krossi gojang dan krossi málas.	Na krossi goejang dan krossi málas.
Er zijn spiegels en schilderijen.	Ada katja dan gambáran.	Na tjĕrmin dan patông-patông.
Dit alles wordt aan de muren opgehangen.	Ini samoewa di gantong di tèmbok.	Njoï bandoem gĕ-gantoeng baq tĕnambaq(1).
Rijke lieden houden er veel vogels op na.	Orang kaja pijara banjaq boeroeng.	Orĕng kaja dji pĕlahra lĕ tjitjĕm.

(1) Tĕnambaq *of* tĕnoerab.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Die worden in kooien gedaan.	Di taroh di dalam koeroengan.	Gĕboh dalam ĕmpoeng.
Er zijn ook kapstokken, voor de kleêren.	Ada djoega tampat boewat gantong pakéj-an.	Na tjit tĕmpat gantoeng pĕkájan.
Er zijn ook waschtafels.	Ada djoega tampat tjoetji moeka.	Na tjit tĕmpat sĕrah moeka.
Als de lampen hoog (hangen), wordt er eene ladder gebruikt.	Kaloe lampoe tinggi, orang pakéj tangga.	Kalée tanglông manjang, gĕ-pĕ-rĕnjĕn.
Om de lampen 's avonds aan te steken.	Boewat pasang lampoe, kaloe malam.	Kĕ ngôn gĕtôdj tanglông, kalée malam.
In het kantoor is (eene) schrijftafel.	Di kantor ada mêdja toelis.	Di balé na midja sĕmoerat.
Met pennen en inkt.	Sama penna-penna, dan tinta.	Ngôn kalam-kalam, dan daäwat.
Rijke lieden hebben ook vele kisten.	Orang kaja ada djoega banjaq pĕti.	Orĕng kaja na tjit lĕ pĕtoï.
Om er hunne kleeding in op te bergen.	Boewat siempen pakéj-an-nja di dalam.	Kĕ-tĕmpat tĕroh pĕkájan-dji di dalam.
Die worden niet in de kasten gelegd.	Tida di taroh di dalam lamari.	Hana gĕboh di dalam pĕtoï dong.
Opdat zij niet door muizen en kakkerlakken worden gegeten.	Sopaja tida di makan tikoes atawa lipas.	Sopaja han dji padjôh lé tikôs atawa kralĕb.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Als men het koopen kan, is het goed om kisten van kamferhout te hebben.	Kaloe orang bisa bli, baaik ada pĕti dari kajoe kapôr-barôs.	Kalée orĕng djĕd, gèdj na pĕtoï nibak kajée kavor baroes.
Omdat elk gedierte de lucht er van niet verdragen kan.	Sebab segalla binatang tida táhan bahoe-nja.	Sabab bandoem binatang hana mĕtĕhĕn béa-dji.
Het riekt aangenaam, maar sterk.	Bahoe-nja wangie, tetapi kras.	Béa-dji bangoï, tĕtapi krĕs.
Zoo sterk, dat men er hoofdpijn van krijgt.	Bagitoe kras, sampéj dapat sakit kapala.	Doem nan krĕs, tôk bak sakit oelée.
Er is nog meer huisraad in eene woning.	Lagi ada lebéh barang-barang di dalam roemah.	Lôm na lĕbéh barang-barang di dalam roemôh.
Er zijn matten.	Ada tikar.	Na tingka.
Er zijn soorten van tafelkleeden.	Ada kaïn-médja roepa-roepa.	Na idja-midja matjam-matjam.
Marmeren tafels hebben geen kleeden.	Médja dari batoe poetih tida pakéj kaïn.	Midja nibak batée poetèh hana idja.
Eene etenstafel heeft een wit laken.	Médja-makan ada kaïn poetih.	Midja poemadjoh na idja poetèh.
Verder gebruikt men borden.	Lagi pakéj piring-piring.	Lôm na tjipie-tjipie.
Met lepels, vorken en messen.	Sama sèndoq, garpoe dan piso.	Ngôn tjamtja, tjoelôk dan sikin tjoet.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Men vindt er het zout- en peperstel.	Ada tampat-maritja sama garem.	Na tĕmpat-tjamplie ngôn sira.
Er is (een) olie- en soja-stel.	Ada tampat-minjaq sama kétjap.	Na tĕmpat-minjĕq ngôn kitjap.
Allerlei soorten van schotels.	Ada roepa-roepa bassi.	Na matjĕm-matjĕm bĕsoï.
Ronde en lange schotels.	Bassi boender dan bassi pandjang.	Bĕsoï boelat dan panjang.
Er is (een) botervlootje.	Ada tampat-mentéga.	Na tĕmpat-mĕntéga.
Waar is het deksel van deze schaal?	Di mana toetoep-an dari ini bassi?	Pat toetop nibak njoï bĕsoï?
Het is reeds lang weg, Mijnheer.	Soedah lama hilang, toewan.	Ka trib gadôh, Tĕkoe.
Hoe is het mogelijk? Ik denk dat men het gebroken heeft.	Mana boléh! Saija kira orang békin pitjah.	Pané djĕd! Loen kira orĕng pĕgèdj poetjôk.
Neen, Mijnheer.	Tida, toewan.	Hana, Tĕkoe.
Toen ik het kocht, was 't reeds gebarsten.	Tempo bli, soeda rĕngĕt.	Joh nĕbloï, ka rĕngat.
Waarom hebt ge 't niet gezegd, toen 't weg was?	Kenapa tida bilang, waktoe hilang?	Pakôn han pĕgah, joh gadôh?
Dat heb ik vergeten, Mijnheer.	Saija loepa, toewan.	Loen toewôr, Tĕkoe.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Die schaal is vuil.	Itoe bassi kòtor.	Njan bĕsoï mĕgĕratan.
Er zit asch aan, van onderen.	Dija poenja bawah ada aboe.	Djih pọ baroh mĕ-abè.
Wasch alles schoon, als gij het gebruikt.	Tjoetji brisih semoewa, kaloe pakéj.	Sĕrah glis bandoem, kalée tangoeï.
Dit mes dient om gebruikt te worden, als men eet.	Ini piso boewat pakéj kaloe makan.	Njoï sikin kĕ tangoeï, kalée poemadjoh.
Er zijn nog keukenmessen.	Ada lagi piso dapoer.	Na lôm sikin dapoer.
En hakmessen.	Dan piso tjintjang.	Dan sikin tjang-tjang.
Deze rasp mag hier niet zijn.	Ini paroet tida boléh ada di sini.	Njoï proet hana djĕd na di sinoï.
Hare plaats is in de keuken.	Tampat-nja di dapoer.	Tĕmpat-dji di dapoer.
Deze mand dient voor visch.	Ini krandjang boewat taroh ikan.	Njoï raga kĕ troh èngkôt.
Dit alles wordt keukengerei genoemd.	Ini semoewa nama-nja bekakas dapoer.	Njoï bandoem nan-dji alat-dapoer.
Waarvoor vraagt gij eene kaars?	Boewat apa kowé minta lilin?	Kĕ poeĕ gata lakée din?
Het is reeds donker.	Soedah glap.	Ka sĕpot.
En ik wilde naar achteren gaan.	Dan saija maoe pigi kablakang.	Dan loen kĕmĕng djak oe-likoet.
Die kaars brandt helder (hare vlam is helder.)	Itoe lilin njala-nja trang.	Njan sin hoedji pĕngĕs.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Waar is de groote wrijfsteen?	Di mana batoe giling besar?	Toh batée poemoepĕs jang rajĕk?
In de keuken is veel rook.	Di dapoer ada banjaq asep.	Di dapoer na lĕ assap.
Degene, die het eten kookt, heet *kokki.*	Orang jang masak makanan, nama-nja kokki.	Orĕng jang magoën pĕnadjoh, nan-dji bandari.
Pas op, dat het huis niet in brand raakt.	Djaga baaik-baaik, djangan roemah tĕbakar.	Ingat bak gèdj, bèk roemôh toetong.
Deze zaken heeten pannen, ketels.	Bekákas ini nama-nja kwali, dandang.	Entjit njoï nan-dji kwali, dandang.
Deze wrijfsteen kan niet meer gebruikt worden.	Ini gilingan tra bisa di pakéj lagi.	Pipes njoï handjĕd ngoeï lé.
Waar is de waterketel?	Mana tampat-masak-ajer?	Pat tĕmpet-tagoën-ijĕr?
De Javanen noemen het *tjèrèt.*	Orang Djawa kasi nama tjèrèt.	Orĕng Djawa koh nan tjiriq.
Dit heet zeef; er zijn gaten in.	Ini nama-nja tanggôk; ada lobang-lobang.	Njoï nan-dji tanggôk; na rĕhoem-rĕhoem.
Ik heb nog nooit zoo'n groote flesch gezien.	Saija belom pernah lihat bottol bagitoe besar.	Loen hantom nging katja oebĕnan rajĕk.
Flesschen van roodaarde heeten kruiken.	Bottol dari batoe mérah nama-nja goetji.	Katja nibak tanôh mirah nan-dji goetji.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hoe maakt men ze dicht?	Bagimana orang toetoep ini?	Pakri gĕtôp njoï?
Zij worden met een stukje hout dicht gemaakt.	Di toetoep sama sapôtong kajoe.	Gĕtôp ngôn sikrak kajée.
Als men gauw eene flesch wil vullen, gebruikt men een trechter.	Kaloe orang maoe lekas isi bottol, pakéj tjôrong.	Kalee orĕng kĕmĕng rĕdjang pasoï katja, taboh tjarak.
Maar als ge olie giet, gebruik dan geen trechter.	Tetapi kaloe isi minjaq, djangan pakéj tjôrong.	Tetapi kalée tapasoï minjĕq, bèk taboh tjarak.
Omdat dan de olie niet in de flesch loopt.	Sebab minjaq tida maoe masoq bottol.	Sabab minjĕp handjitĕm tamông lam katja.
De olie is te dik.	Minjaq terlaloe gĕmok.	Minjĕq tĕhat mĕgapah.
Het is goed voor azijn of water.	Kaloe tjoeka atawa ajer, baaik.	Kalée tjoeka atawa ijĕr, gèdj.
Alle zaken, die gebruikt worden, moeten bij de hand zijn.	Segala barang-barang, jang di pakéj, misti ada dĕkat.	Bandoem barang-barang, jang ta ngoeï, baq mĕhat na toï.
Alles wordt aan de muren gehangen.	Semoewa di gantong di mana tèmbok.	Bandoem ta gantoeng baq tĕnoerab.
Daarom zijn er zooveel touwen in de keuken.	Dari itoe, orang ada banjaq tali-tali di dapoer.	Nibak njan, orang na lĕ taloï-taloï di dapoer.
Het is gemakkelijk om	Gampang boewat gan-	Moedah pĕgantông segala

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
allerlei er aan op te hangen.	tong segala bekákas.	pĕkakas.
Deze keuken ziet er donker uit.	Ini dapoer roepa-nja terlaloe glap.	Njoï dapoer roepa-dji sĕpot silagoïna.
Er zijn niet genoeg vensters.	Tida ada sampéj tjendella.	Han ék na séb tingkap.
Het luchtgat van boven is te klein.	Lobang-nja di atas terlaloe ketjil.	Rĕhoem-dji di atĕs tjoet silagoïna.
Waarom heeft *kokki* de vensters niet opengezet?	Kenapa *kokki* tra boeka tjendella?	Pakôn bandari hana boeka tingkap?
De rook kan niet naar buiten.	Asep-nja tra bisa kaloewar.	Assap-dji handjĕd tĕbit.
Hoe kan dat, Mevrouw, er is te veel wind.	Bagimana, njonja, terlaloe banjaq angin.	Pakri, potjoet, lĕ silagoïna angĕn.
Met veel rook, doen uwe oogen u zeer.	Banjaq asep, nanti matamoe sakit.	Lĕ assap, préh mata tĕ sakĕt.
Daar ben ik al aan gewend.	Saija soedah bïasa.	Loen ka kajĕm.
Waar is de blaaspijp (holle bamboe)?	Mana bamboe tioep?	Toh tring soelië?
Die heb ik al opgeborgen, denkende ze niet meer noodig te hebben.	Saija soedah siempen, kira tida di pakéj lagi.	Ka loen troh, kira han gĕ-ngoeï lé.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Waar is mijn groote waaier?	Mana saija poenja kipas besar?	Toh loen po kipas raja?
Waarvoor moet ge den waaier gebruiken?	Boewat apa pakéj kipas?	Kĕ poeĕ ta ngoeï kipas?
Blaas maar met uwen mond.	Tioep sama moeloet sadja.	Taproos ngôn bahbah mantông.

Over het dierenrijk.

Hollandsch	Maleisch.	Atjehsch.
Paarden, koeien, karbouwen en geiten.	Koeda-koeda, sampi, kerbo dan kambing.	Goeda-goeda, lĕmo, kĕbĕa dan kamèng.
Allerlei soort van visch.	Segala roepa ikan.	Segala matjĕm èngkôt.
Riviervisch en zeevisch.	Ikan kali dan ikan laœt.	Engkôt kroeng dan èngkôt laut.
Hier (te Atjeh) zijn weinig vogels.	Di sini adà sedikit boeroeng.	Di sinoï na batjoet tjitjĕm.
Omdat hier oorlog wordt gevoerd.	Sebab di sini ada prang.	Sabab di sinoï na prang.
Ze vluchten allen weg.	Dija samoewa terbang sampéj hilang.	Djih bandoem mĕpor séb gadôh.
Hier zijn slechts groote vleermuizen.	Ada kalong sadja.	Na tjitjĕm lhông mantông.
Wat is dat voor geluid?	Apa boenji-nja itoe?	Poeĕ soe-dji njan?
Het is niets; dat is een wild zwijn.	Tida mengapa; itoelah tjèllèng.	Hana poeĕ; njan boei.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zijn hier wilde varkens?	Apa ada tjèllèng di sini?	Poeč na boei di sinoï?
's Avonds zijn er vele.	Kaloe malam ada banjaq.	Kalée malam na lé(1).
Zij zoeken (hun) voedsel.	Dija tjari makanan.	Djih mita ĕmpĕn-dji.
Ze komen van het zeestrand.	Dija datang dari pinggir laoet.	Dji tĕka di binèh laut.
Er zijn er ook, die van de bergen afkomen.	Ada djoega jang toeroen dari goenoeng.	Na tjit jang troon di glé.
Zijn hier ook tijgers?	Apa di sini ada djoega matjan?	Poeč di sinoï na tjit rimoeng?
Nu en dan, doch zeldzaam.	Tempo-tempo ada, tetapi djarang.	Mĕdjan-djan na, tĕtapi djarĕng.
Hier heb ik nog geen olifanten gezien.	Di sini saija belom lihat gadja.	Di sinoï loen gôh kalôn gadjah.
Ik heb ze gezien.	Saija soedah lihat.	Loen ka kalôn.
Op den goudberg.	Di Selawa-Djanten.	Di Sĕlawa-Djantĕn.
Juist; want ze zijn in de bovenlanden.	Betoel; sebab ada di -oeloe.	Bit; sabab na di toenông.
In het hooge land, ver van hier.	Di tanah tinggi, djaoeh dari sini.	Di tanôh manjang, djĕoh nibak sinoï.
Waar de bergen zijn.	Di mana goenoeng-goenoeng.	Di pat glé-glé.
Is er visch in dit water?	Apa di dalam ajer ini ada ikan?	Poeč di dalam ijĕr njoï na èngkôt?

(1) Uitspraak tusschen *lĕ* en *lé* in.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Jawel, doch kleine soort.	Ada, tĕtapi ketjil roepanja.	Na; tĕtapi tjoet roepa-dji.
Zijn ze eetbaar?	Apa boléh di makan?	Poeĕ djĕd padjoh?
's Avonds komen hier geen menschen.	Kaloe malam, tida datang orang di sini.	Kalée malam, hana orĕng tĕka di sinoï.
Noch dieren.	Dan binatang.	Dan binatang.
Zelfs nu niet meer.	Sekarang-ini tida lagi.	Djinoï hana lé.
Als er dieren komen, is het nog licht.	Kaloe binatang batang, missi trang.	Kalée binatang tĕka, mĕhat pĕngĕs.
Wat hoor ik in uwe mand?	Apa saija dengar di dalam krandjang-moe?	Poeĕ loen dĕngor dalam raga tĕ?
Ik heb er twee vechthanen in.	Ada ajam saboeng; doewa éjkor.	Na manôq sabông (pĕnĕlot) doewa bôh.
Kom! laten wij ze vechten.	Tjobah; kamie soeroh njaboeng.	Tjoeba; kamoï joeĕr mĕlot.
Hun sporen zijn te kort.	Djaloe-nja korang pandjang.	Soesoh-dji koerĕng panjang.
Doe hen stalen pinnen aan (1).	Kasi pakéj tadji.	Tabôh tadjoï.
Hoeveel wedt ge? (zet ge tegen mij?)	Brapa kamoe taroh?	Padoem gata pĕtaroh?

(1) Kleine scherpe mesjes, die, ter verhooging van het genot voor de toeschouwers, aan de pooten der hanen worden vastgebonden, bij wijze van hulpsporen, om het gevecht des te bloediger te doen zijn.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Kom! zet een gulden op.	Ajo! betaroh satoe roepiah.	Boh! mĕtaroh sabôh roepia.
Nu is de uwe reeds moê.	Sekarang kamoe poenja soedah tjapéj.	Djinoï atra gata ka hèk.
Hij heeft 't bijna verloren.	Dija ampir kalah.	Djih rab talôr.
Hij doet altijd zoo (n. l. alsof hij verliest).	Selama-nja dija békin bagitoe.	Sabé djih boh mĕnan.
Straks begint hij weêr.	Nanti dija bermoela lagi.	Prèh kĕ djih poephôn lôm.
Hij houdt lang vol.	Tahan lama sekali.	Djih tĕhĕn trib tĕhat.
Wel een uur lang.	Sampéj satoe djam.	Tôk si djĕm.
De andere is reeds een weinigje onwèl.	Jang laïn soedah sakit sedikit.	Jang laën ka sakĕt batjoet.
Kom hier en treed op als getuige.	Mari-lah; kamoe naik saksi.	Kĕnoï kĕ; gata ék sjaksi.
Welke wint? (van beide).	Jang mana mĕnang?	Jang tôh mĕnang?
De witte.	Jang poetih.	Jang poetèh.
't Is zijn eigen schuld.	Salah-nja sendiri.	Salah droï dji.
Maar hij bloedt erg.	Tetapi dija banjaq bedarah.	Tĕtapi djih lé medarah.
't Is uit — laat ons uitscheiden!	Soedah habis; brhèntilah!	Ka habis; pioh-kĕ!
Die vogel grijpt met de klauwen.	Itoe boeroeng menjambar.	Njan tjitjĕm djisama (sĕmama).

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
't Is een kiekedief (gier).	Boeroeng olong-olong.	Tjitjĕm kloeĕng.
Gij moet visch gaan vangen.	Kamoe pergi-lah dapat ikan.	Baq ta tĕmĕng èngkôt.
Maar haar niet bedwelmen.	(H) Tetapi djangan menoeba dija.	Tĕtapi bèk tatoeba djih.
Hij heeft bot gevangen (spreekwoord).	(H) Dija tiada dapat maqçoed.	Han djih tĕmĕng maqçoed.
Dat kuikentje heeft nog nestveeren.	Itoe ajam ketjil ada boeloe pahat.	Njan manôq tjoet na boelée.
Hem zag ik nimmermeer.	Selama-nja tida dapat lagi sama dija.	Sabé han mĕtĕmée riwang ngôn djih.
Ik denk dat hij in zee met den stroom weggedreven is.	Saija kira dija hanjoet di laoet.	Loen pĕnjĕm djih hanjôt oe-laut.
Of door een zeemonster is verslonden.	Atawa di makan oléh ikan besar.	Atawa-dji padjoh lé èngkôt raja.
In zee zijn vele soorten van visch.	Di laoet ada banjaq roepa-roepa ikan.	Di laut na lĕ roepa-roepa èngkôt.
Er zijn er ook die menschen eten.	Ada djoega jang soeka makan orang.	Na tjit jang galak padjoh orĕng.
En alles, wat van boord valt.	Dan segala roepa, jang djatoh dari kapal.	Dan barang gapoeĕ, jang sĕrodj (1) di nibak kapaïl.

(1) Lees: sroot.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Die visch wordt haai genoemd.	Itoe ikan nama-nja hijoe.	Njan èngkôt nan-dji jèauw.
Hij is tot twintig voet lang. (Zijne lengte is tot .... enz.)	Pandjang-nja sampéj doewa poeloeh kaki.	Panjang-dji tôk doewa ploh tapaq.
Zijn bek zit onder het hoofd.	Moeloet-nja adi di bawah kapala-nja.	Bahbah-dji na di barôh oelée-dji.
Hij keert zich om en zijn buik wordt zichtbaar.	Dija balèk bada-nja, dan proet-nja di lihat.	Djih balék badandji, dan proet-dji dji kalôn.
Menschen die dat dier kennen.	Orang-orang jang kenal binatang itoe.	Orĕng-orĕng jang toeri binatang njan.
Zeggen, dat hij niet zien kan.	Kâta-nja, itoe ikan tra bisa lihat.	Kĕhĕn-dji, djéh èngkôt handjĕd kĕmalôn.
Er is een klein vischje, dat hem vergezelt.	Ada ikan kĕtjil, jang teman-nja.	Na èngkôt tjoet, jang ngôn djih.
Dat vischje heet 't loodsmannetje.	Itoe ikan nama-nja *losi-losi*.	Njan engkôt nan-dji *losi-losi*.
Hoe verklaart gij een visch-regen?	Bagimana njata-kan hoedjan ikan?	Pakri dlahir (1) oedjĕn èngkôt?
's Avonds is er veel waterdamp.	Kaloe malam ada banjaq hawap ajer.	Kalée malam na lĕ sagob ijĕr.
Dat is water in zee dragen (spreekwoord).	Itoelah boewang garam di laoet.	Dji pĕq sira oe-laut.

(1) Dlahir waarschijnlijk van ظاهر tlahir: geboren worden = ontstaan.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Dat komt mij zoo pas in de gedachte.	(H) Bahroe tadi saija terkenang.	Ban toenoï loen ingat.
Ik heb een geding.	(H) Saija ada hhal gawam.	Loen na haïl gawei.
Er zijn veel garnalen en krabben.	Ada banjaq oedang dan kepiting.	Na lĕ oedĕng dan biĕng.
Is dit verhaal waar?	Apa betoel tjerita-an ini?	Poeĕ bit chabar njoï?
Ik heb 't slechts van hooren zeggen.	Saija dapat dari ka-dengar-an sadja.	Loen tĕmĕng bak mĕ-dĕngôr mantông.
Ik zou er gaarne willen heengaan.	Saija rindoe sekali pergi ka-sitoe.	Loen rindoe tĕhat djak kĕ-nan.
Om nieuwe (vreemde) landen te zien.	Sopajo lihat benoewa baroe.	Sopaja nging nanggroï baro.
Die rivier is vol bloed-zuigers.	Soengei itoe pĕnoh lintah.	Kroeng njan pĕnôh lin-tah.
Ze worden *patjet* ge-noemd, als ze klein zijn.	Nama-nja *patjet*, kaloe ketjil.	Nan-dji *patjet*, kalée tjoet.
Na eene overstrooming zijn er veel.	Habis bandjir ada banjaq.	Oh lĕhĕs ijĕr raja, na lé.
Waar is het riviertje?	Di mana kali ketjil?	Di pat kroeng tjoet?
De markt bij het riviertje.	Passar kali ketjil.	Pakan kroeng tjoet. (Een der Nederlandsche versterkingen in de linie te Atjeh.)

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Het water wil niet zakken.	Ajer tida maoe toeroen.	Ijĕr han djitĕm iler.
Het water is koud.	Ajer-nja dingin.	Ijĕr-dji sidjoĕk.
Het is vuil water.	Ajĕr-nja boesoek.	Ijĕr-dji brook.
Er is lintwurm in dat water.	Ajer-nja ada oeler-pita.	Ijĕr-dji na gĕlang-rindo.
Ligt de zee ver van hier?	Apa laoet djaoeh dari sini?	Poeč laut djĕoh dibak sinoï?
Neen, de zee is zeer nabij.	Boekan, laoet dekat sekali.	Kŏn; laut rab tĕhat.
Door eene bij gestoken.	Di gigit tawon.	Dji tjoe lé gĕmĕto.
Door muskieten gestoken worden.	Di ʾmakan njamok.	Dji kap lé djamok.
Er zijn vele veldmuggen.	Ada banjaq agas-agas.	Na lĕ agas-agas.
En sprinkhanen.	Dan balang.	Dan daroeĕt.
En balang-sangits (1).	Dan balang-sangit.	Dan gĕsong.
En duizendpooten, alsmede schorpioenen.	Dan klabang, dan kala-djengking.	Dan limpoĕn, dan kala-djĕngking.
Zijn er ook krabben?	Apa ada kepiting?	Poeč na biĕng?
Ik vraag zeekrabben.	Saija minta kepiting laoet.	Loen lakée biĕng laut.
Zeewater.	Ajer laoet.	Ijĕr masin.

(1) Niet te vertalen, wijl ze in Nederland onbekend zijn. Een soort groene, stinkende sprinkhaan, die het rijstgewas bederft.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zoetwater.	Ajer tawar.	Ijĕr taboe-č.
Drinkwater.	Ajer minoem.	Ijĕr djib.
Bij de monding der rivier.	Dekat moewara.	Rab koewala.
Vele mieren.	Banjaq sĕmoet.	Lĕ sidom.
Zij komen uit het bosch.	Dija datang dari rimboe.	Djih tĕka di rimbô.
Daar zijn eekhorentjes.	Ada badjing.	Na toepèh (1).
In de rivier zijn léguanen.	Di kali ada bijawak.	Di kroeng na mĕroea.
En krokodillen.	Dan boewaja.	Dan boejah.
Aan den kant is het modderig.	Di pingir bètjèk.	Di oedjông mĕlahop.
Daar is veel paling (dunne soort).	Ada beloet di sitoe.	Na lĕdjoe di sidéh.
In het struikgewas (wild riet).	Di mana glaga.	Di pat naloeing lakôh.
Ook wilde varkens.	Tjèllèng djoega.	Boeï tjit.
Ik zie een gier.	Saija lihat olong-olong.	Loen kalôn tjitjĕm kloeĕng.
Hij is bij de landtong.	Dija dekat oedjoeng tanah.	Djih rab oedjông tanôh.
Vlinders.	Koepoe-koepoe.	Bangbang.

(1) Eigenaardig dat in de Palembangsche bovenlanden eekhoren *topai* genoemd wordt. Wel een bewijs van verwantschap.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zijt gij bang voor kikkers?	Apa kowé takot kòdòk?	Poeč gata takôt tjangoewĕk?
Sla ze maar dood.	Poekoel mati sadja.	Pôh maté bit.
Zooals de schildpadden.	Seperti koera-koera.	Lakée koera-koera.
Vele vliegende mieren.	Banjaq larong.	Lĕ kamoe.
Ze zitten (zijn) in dien boom.	Ada di pohon sitoe.	Na di bak di sidéh.
Daar zijn ook slingerapen.	Ada djoega loetong.	Na tjit loetoeng.
Met lange staarten.	Sama éjkor pandjang.	Ngôn ikoeh panjang.
Zij blaffen evenals honden.	Dija goenggoeng seperti andjing.	Djih mĕkoengkoeng lakée asè.
Dat zijn zwarte apen, zonder staart.	Itoe-lah *siamang*, tiada ada éjkor.	Njan-kĕ siáman, hana ikoeh.
Zijn hier katten?	Apa ada koetjing di sini?	Poeĕ na mia, di sinoï?
Gewis.	Temtoe.	Tĕntée.
En ook pauwen?	Dan apa ada djoega mĕrak?	Dan poeĕ na tjit tjitjĕm mĕrak?
Ik heb ze nog niet gezien.	Saija belom lihat.	Loen goh mĕtĕmĕng.
En watervogels? (wilde eenden, kleine soort, zooals de talinkjes).	Dan belibis?	Dan itĕk arah?
Zij hebben ergen dorst.	Dija aòs sekali.	Djih grah tĕhat.
En willen slechts water uit de velden drinken.	Maoe minoem ajer dari sawah sadja.	Kĕmĕng djib ijĕr nibak blang mantông.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Drink dat water niet.	Djangan minoem ajer itoe.	Bèk djib ijĕr njan.
Omdat het vuil water is.	Sebab ajer kôtor.	Sabab ijĕr nadjis (*of* hoeto).
Het is niet gezeefd (gefiltreerd).	Tida di-saring.	Hana gĕ-saréng.
Als ge sawah-water drinkt, krijgt ge lintwurm.	Kaloe minoem ajer-sawah, dapat oeler-pita.	Kalée piĕp ijĕr blang, tamĕtĕmĕng gĕlang-rindo.
Ik heb reeds vele menschen gekend, die die ziekte hadden.	Saija soedah ketemoe banjaq orang, jang sakit itoe.	Loen ka mĕtĕmée lĕ orĕng, jang sakĕt njan.
Ze kwamen allen van Atjeh terug.	Dija kombali samoewa dari Atjeh.	Djih bandoem tĕka poelang di Atjeh.
Hebt gij eieren?	Apa kowé ada telor?	Poeĕ gata na bôh manôq?
Kippen-eieren.	Telor ajam.	Bôh manôq.
Eene legkip.	Ajam biang.	Manôq moebôh.
Een kapuin (of kapoen).	Ajam kebiri.	Manôq gasih.
Gezouten eieren.	Telor asin.	Bôh djroĕk.
Eenden-eieren.	Telor bèbèk.	Bôh iték.
Verschillende vogeleieren.	Telor boeroeng, roepa-roepa.	Bôh tjitjĕm, matjam-matjam.
Een mooie haan.	Ajam laki-laki bagoes.	Manôq agam gèdj.
Houdt gij van oesters?	Apa kowé soeka tiram?	Poeĕ gata kĕmĕng téram?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Wij hebben honger; help ons aan eten.	Kami lapar; toeloong makan.	Kamoï dĕk; tatoelong pĕnadjoh.
Wat ik heb, wil ik gaarne deelen.	Jang ada, saija soeka bagéj.	Jang na, loen kĕmĕng bri.
Laat zien, wat ge hebt.	Kasi lihat, apa kamoe ada.	Pĕ-lĕmah, poeĕ gata na.
Ik heb rijst, kip met sajor.	Ada nasi, ajam sama sajor.	Na boer, manôq ngôn goeli.
Neem gerust. Eet ze met smaak.	Ambil-lah! slamat makan.	Tjôk-kĕ! sĕlamat poemadjoh.
Dit eten is flauw.	Ini makan-an ambar.	Njoï pĕnadjoh ambar.
Is hier dicht bij geen put?	Apa tida ada pĕrigi dĕkat?	Poeĕ hana môn rab?
Het water uit dezen put bevordert den dorst.	(H) Ajer pĕrigi ini memoewaskan dahaga.	Ijĕr môn njoï poepoeĕs grah.
Uit welk land land zijt gij?	(H) Engkaw dari negri maná-kah?	Gata di nanggroï tôh tĕ?
Java is een gezegend land.	(H) Poeloe Djawa itoe dár assalam.	Poelo Djawa njan daróssalam.
Daar is allerlei gedierte.	Di sana ada roepa-roepa binatang.	Di sidéh na binatang matjam-matjam.
Maar geen olifanten.	Tetapi tida ada gadja.	Tĕtapi hana gadja.
En ook geen ivoor.	Djoega tida ada gading.	Hana gading tjit.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Kunt gij hengelen?	Apa kamoe taoe pantjing ikan?	Poeč gata djĕd takawĕl èngkôt?
Jawel, Mijnheer.	Bisa, toewan.	Djĕd oeloen, Toewan (Tekoe).
Maar op zee hengel ik niet.	Tetapi di laoet saija tida mantjing.	Tetapi di laut hana loen kĕmawĕl.
Er zijn echter ook lieden, die in open zee hengelen (1).	Ada djoega orang, jang mantjing di laoet.	Na tjit orĕng, jang kĕmawĕl di laut.
Ik visch slechts met het net.	Saija mendjala sadja.	Oeloen mĕdjĕl sadja (mantông).
Er gaan er ook met zegenschuiten in zee.	Ada djoega orang jang kaloewar sama prahoe pajang.	Na tjit orĕng jang tĕbit ngôn prahoe pajang.
Er is verschillend vischtuig.	(H) Ada roepa-roepa serba nalajan.	Na roepa-roepa lĕlajan.
Er zijn scherpe vischschubben.	Sisiq-nja ikan ada jang tadjem.	Sisik èngkôt na jang tadjam.
Aan land is het gemakkelijk visschen, als er een meer is.	Di darat gampang tjari ikan, kaloe ada telaga.	Di darat moedah mita èngkôt, kalée na nĕhĕn.
Als men vischt, moet men aas hebben.	Kaloe pantjing, misti ada oempan.	Kalée kĕmawĕl, handjĕd han na ĕmpĕn.

(1) Langs de kusten hengelen Aziaten in onzen Archipel wel degelijk op zee, vooral bij stil weêr.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Aan land kan men eene fuik gebruiken.	Di darat boléh pakéj boeboe atawa belat (*of* séro).	Di darat djĕd boh boebée atawa djerma.
Als ge vischt, moet ge de visch niet doen schrikken.	Kaloe pantjing djangan békin kagèt ikan.	Kalée kĕmawĕl bèk ta pĕ-kĕdjôt èngkôt.
Men zij zeer stil.	Orang dijam sekali.	Orĕng ijĕm droï.
Spreek niet hard, maak geen leven.	Djangan bitjara kras, atawa riboet atawa ramei.	Bèk marit-marit tĕhat, atawa rijoeh atawa ramè.
Want als één visch hoort of ziet.	Sebab kaloe satoe ikan dengar atawa lihat.	Sabab kalée saboh èngkôt dengôr atawa nging.
Gaan al de anderen meê weg.	Samoewa teman-nja lari.	Bandoem ngôn-dji pĕloeng.
In het water wordt elk geluid waargenomen.	Di dalam ajer boenji-an segala roepa djoega di dengar.	Di dalam ijĕr soewara sigala (1) na tjit dji dĕngôr.
Bovendien omdat de vischen ooren hebben.	Lagi sebab ikan ada koeping.	Lôm sabab èngkôt na gĕloenjoeng.
Waar zijn hunne ooren?	Di mana koeping-nja?	Pat gĕloenjoeng-dji?
Dicht bij de kieuwen.	Deket isang-nja.	Toï isĕng-dji.

(1) Sigala *of* sĕgalla.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Dat wist ik nog niet.	Saija belom taoe perkara itoe.	Loen goh loen toepoeĕ pĕkara njan.
Ook zijn er zoovelen, die beweren dat de kippen niet kunnen hooren.	Djoega bagitoe orang banjaq bilang ajam-ajam tra bisa dengar.	Mĕnan tjit lĕ orĕng pĕgah manôq-manôq handjĕd mĕ-dengôr.
Omdat hunne ooren zoo klein zijn.	Sebab koeping-nja bagitoe ketjil.	Sabab gĕloenjoeng-dji mĕnan tjoet.
Maar de kippen hebben oogen, toch zijn ze zoo goed als blind.	Tetapi ajam ada mata, garangan dija seperti boeta.	Tetapi manôq na mata, goerangan djih lakée boeta.
Weet gij een diersoort, dat niet drinkt?	Apa kamoe taoe binatang satoe roepa, jang tida minoem?	Poeĕ tatoepoeĕ binatang saboh matjam, jang hana djib ijĕr?
De dieren, die niet drinken, zijn muizen.	Binatang jang tida minoem, ija itoe tikoes.	Binatang jang hana djĕmĕdjib, jang njan tikôs.
Hebt gij reeds naar schelpen gezocht, in zee?	Apa kamoe soedah tjari karang-karangan di laoet.	Poeĕ gata ka ta-mita karang-karang di laut?
Hebt gij reeds de reuzenschelp gekregen?	Apa soedah dapat kima?	Poeĕ ka mĕtĕmĕng kimo?
Er zijn soorten; langwerpige, ronde, kleine, hoornen.	Ada roepa-roepa; ada ramis, kapah, loekan.	Na roepa-roepa; na rĕmèh, kĕpah, krĕng.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Uw paard is schichtig.	(H) Kamoe poenja koeda penakoet.	Goeda gata gĕsoĕn (tĕmakôt).
Dat paard doet niets dan achteruitslaan.	Itoe koeda sépaq sadja.	Njan goeda sipaq mantông.

Over het heelal, weêrkundige waarnemingen, natuurkundige zaken, enz.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hoe weet gij, bij avond, waar het Oosten is?	Bagimana, kaloe malam, kamoe taoe di mana Wétan.	Pakri gata toepoeč, kalée malam, di pat Timoo?
Ik onderzoek de sterren.	Saija memeriksa bintang-bintang.	Loen paréksa bintang-bintang.
Er is eene groote ster, de morgenster genaamd.	Ada bintang besar, nama-nja bintang-Timor.	Na bintang raja, nan-dji bintang-Timoo.
Waar die opkomt, is het Oosten.	Di mana dija naik, ada Timor. (Wétan.)	Pat djih ék, na di Timoo.
Als men het Oosten weet, zijn de andere hemelstreken ook bekend.	Kaloe soeda taoe Timor, taoe tĕpas laïn djoega.	Kalée toepoeč Timoo, toepoeč laèn tapasdôn-nja tjit.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
De zon is bijna ondergegaan.	(H) Ripat matahari.	Mata oeroï rab djih tĕroon.
Weet gij wat de dierenriem is?	(H) Apa kamoe mengarti hal fálaq?	Poeč gata ma-aloem ilmée fálaq?
Dat is zeer diepzinnig gezegd.	(H) Kata-nja báthin sekali.	Kĕhĕn-dji bathin tĕhat.
De dampkring is beneveld.	(H) Semoewa měngĕlamkan.	Bandoem gĕ-pĕ-lham.
De zon was beneveld.	(H) Matahari poen redoep.	Mata-oeroï rĕdéj (rĕdôk).
Een graad ($\frac{1}{360}$ cirkel).	(H) Satoe daradjat.	Sabôh dĕrdjat.
Het geheele firmament.	(H) Tjakrawala antéro.	Tjakrawala antara.
De zonneschijf was rood.	Boelat matahari mérah.	Boelat mata-oeroï mirah.
Over veertien maanden komt die dwaalster terug.	Lagi ampatblas boelan itoe bintang-sijarat kombali.	Lom pĕt-blas boelĕn njan bintang-sirat mĕriwang (*of* woï).
Ik zeg dit, 't is geen drogrede.	(H) Inilah saija bilang, boekan dalíl tjoelas.	Njoï-kĕ loen pĕgah, kôn (boekôn) dali tjoelas (bĕô).
De Europeanen kunnen zulks berekenen.	(H) Orang-Blanda bisa menghhisáb.	Orĕng-Blanda djĕd djih mĕhitong (mĕnghhisab).
Dat is eene zeer fraaie wetenschap.	Ilmoe itoe jang bagoes betoel.	Ilmée njan jang djĕrôh tĕhat.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Al de verschillende sterrengangen weten zij.	Segalla roepa djalan-an bintang-bintang dija taoe.	Sĕgalla (1) roepa djalan-an bintang-bintang djih tĕhée (toepoeĕ).
Ook betreffende de verduisteringen van zon en maan.	Dan pada perkara grahanan sama djoega.	Nibak pĕkara goerahna tjit.
Vroeger heb ik reeds zoodanig wetenschappelijk gebouw gezien.	Saija, waktoe dhoeloe, soedah melihat roemah ilmoe bagitoe.	Loen, waktée dilée, ka loen nging roemôh ilmée mĕnan.
Er zijn vele boeken en meetinstrumenten in.	Ada banjaq kitab-kitab dan bekakas hoekoeran.	Na lĕ kitab-kitab dan pĕkakas oekoer-an.
De lieden werken daar dag en nacht.	Orang-orang kerdja siang-malam.	Orĕng-orĕng poeboĕt-boĕt oeroï-malam.
Als de andere menschen slapen, werken zij gestadig door.	Kaloe orang laïn samoewa tidor, dija kerdja troes.	Kalée orĕng laèn bandoem és, djih poeboĕt ladjoe.
Dat is zeer dringend.	Itoe perloe sekali.	Njan verlée tĕhat.
Omdat de sterren slechts 's nachts schijnen.	Sebab bintang-bintang menjala malam sadja.	Sabab bintang-bintang pĕngĕs malam mantông.
Om zes uur 's avonds worden de sterren eerst gezien.	Habis poekoel anam soréh bintang baroe ka-lihat-an.	Lĕhĕs poh nam sĕpot, bintang baro lĕmah.

(1) Sigala *of* sĕgalla.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Met de oogen volgen zij den sterrengang.	Orang toeroet sadja, dengan mata, peridaran bintang-bintang.	Gĕ-sĕtèt mantông, dengôn mata, pĕgisaran bintang-bintang.
Daartoe gebruiken zij groote kijkers.	Boewat itoe, dija pakéj *kijker* (kèkèr) besar.	Boĕt njan, gĕ-njoï tĕroepông rajĕk.
Opdat zij, die gezien worden, tweehonderd maal worden vergroot.	Sopaja, jang di lihat, membesar-ken doewaratoes kali.	Sopaja, jang lĕmah, mĕraja doewa-rĕtoes sĕn.
Die kijkers hebben veel vergrootglazen.	Itoe kèkèr ada banjaq tjermin jang membesar-ken.	Njan tĕroepông na lĕ tjĕrmèn jang pĕraja.
Door deze wetenschap weten wij precies dat het 12 uur is.	Dari ilmoe ini, kami orang taoe betoel, waktoe poekoel doewa-blas.	Bak ilmée njan, kamoï toepoeĕ bit, waktée djĕm doewablas.
Al dergelijke zaken worden geleerd door de sterrenkunde.	(H) Segalla roepa bagitoe di-dapat adjar oléh ilmoe peridaran noedjoem.	Segalla roepa mĕnan, ta tĕmĕng mĕroenoï lé ilmée pĕgisaran noedjoem.
Er zijn ontzettend veel sterrenbeelden.	(H) Ada terlaloe banjaq perhimpoenan-bintang.	Na lĕ silagoïna mĕhimpoen (mĕsapat)-bintang.
In Nederland bestaat eene sterrenkundige school.	Di Negri Blanda ada sekolah ilmoe noedjoem.	Di Nanggroï Blanda na scola ilmée noedjoem.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
In de stad Utrecht.	Di kota Utrecht.	Di koeta Utrecht.
Het hoofd van dat gebouw is de Heer Professor Buijs Ballot.	(H) Kapala-nja roemah itoe, Toewan Hhakim ilmoe noedjoem Buijs Ballot.	Pĕtoewa-dji roemôh, Tĕkoe Hhakim ilmée noedjoem Buijs Ballot.
Die Heer heeft veel sterrenkundige beschrijvingen gemaakt.	(H) Itoe toewan menoelis banjaq kitab hhál menjoeratkan bintang.	Njan tĕkoe sĕmoerat lĕ kitab hhál (haï) bintang.
Elken avond onderzoekt hij den sterrenhemel.	Saběn malam dija beladjar tjakrawala.	Gĕnap malam djih mĕroenoï tjakrawala.
De weêrkunde bestudeert hij ook.	Ilmoe-peri-masa dija beladjar djoega.	Ilmée-proï-masa djih mĕroenoï tjit.
Alle regens en winden weet hij te voorspellen.	Segalla roepa hoedjan dan angin dija bisa bertenoeng.	Segalla roepa oedjĕn dan angĕn djĕd djih tĕmĕndong.
Op dezen dag weet hij te voorspellen, wanneer het hard zal waaien.	Ini hari dija taoe bertenoeng, tempo maoe angin kras.	Oeroï njoï djĕd djih tĕmĕndong, kalée kĕmĕng angĕn badaï (angĕn krĕs *of* tarik).
Den tijd van nieuwe en volle maan weet hij twee, drie jaren te voren te berekenen.	Waktoe boelan baroe dan boelan besar dija mĕnghisab lama-nja doewa, tiga taoen.	Waktée boelĕn baro dan boelĕn raja djih mĕhisab trib-dji doewa, lĕhée tĕhôn.
Al de banen der sterren	Peridaran bintang-bin-	Pĕridaran bintang-bin-

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
zijn hem bekend.	tang samoewa dija taoe.	tang bandoem djih toepoeĕ.
Die sterren zijn niet alle aan elkaar gelijk.	Itoelah bintang-bintang boekan satoe roepa.	Njan-kĕ bintang-bintang kôn sa tjit.
Er zijn vele soorten.	Ada banjaq roepa.	Na lĕ roepa.
(Zij) worden verdeeld naar de grootte, van de Aarde uit gezien.	Di-bagéj dari pada besár-an-nja, di lihat dari Boemi.	Tĕ bagi nibak raja-dji, dji kalôn nibak Boemoï.
Er zijn er tot zeven soorten.	Ada sampéj toedjoeh roepa.	Na tôk toedjoh roepa.
Er zijn sterren die door de wereld dwalen.	Ada bintang-bintang jang ĕeridar di doenia.	Na bintang-bintang jang pĕgisar di dônnja.
Er zijn er ook die altijd op hunne vaste plaats blijven.	Ada djoega jang selama-nja tinggal di tampat-nja.	Na tjit jang sabé tinggaï di tĕmpat-dji.
Er is er ook ééne, die een' ring om zich heeft.	Ada djoega satoe, jang koeliling pakéj tjintjin.	Na tjit sabôh, jang mĕlingka ngoeï intjin.
Met het bloote oog is haar ring niet te zien.	Dengan mata sadja, tjintjin-nja tida dapat di-lihat.	Dĕngon mata mantong, intjin-djï han lĕmah ta-kalôn.
Om dien te zien moet men den kijker te baat nemen.	Boewat lihat itoe, misti pakéj kèkèr.	Boĕt kalôn njan, mĕhat ta-ngoeï tĕroepông.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Als men des avonds naar de volle maan ziet.	Kaloe malam, orang melihat boelan besar.	Kalée malam, orĕng kĕ-malôn boelĕn raja.
Heeft het den schijn, alsof er zwarte stippen binnen in zijn.	Roepa-nja ada itam-itam di dalam-nja.	Roepa-dji na itam-itam di dalam-dji.
Dat zijn bergen in of op de maan.	Itoe-lah goenoeng-goe-noeng di boelan.	Njan-kĕ goenoeng-goe-noeng bak boelĕn.
Er zijn ook meren (of zeeën) in of op de maan.	Ada djoega tĕlaga di boelan.	Na tjit môn bak boelĕn.
Ook zijn ginds vuur-spuwende bergen of vulkanen.	Djoega ada goenoeng-api di sana.	Tjit na goenoeng-apoï di sidéh.
Evenals op de zon.	Seperti di matahari.	Lagée bak mata-oeroï.
De maan, zooals zij wordt waargenomen, heeft afwisselende gedaanten.	Boelan, seperti di lihat, ada roepa-roepa ganti.	Boelĕn lagée gĕ-kalôn na roepa-roepa gantoï.
Als het donker is, is de maan weg, omdat zij niet gezien wordt.	Kaloe glap, boelan hilang, sebab tida dilihat.	Kalée sĕpot, boelĕn gadoh, sabab han lĕmah.
De maan vervolgt haren weg rond-om de Aarde.	Boelan berdjalam koeliling Boemi.	Boelĕn pĕgisar lingka Boemoï.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zulks duurt acht-en-twintig dagen.	Lama-nja doewa poeloeh delapan hari.	Trib-dji doewa ploh lapan oeroï.
Telkens, om de acht-en-twintig dagen, is er weêr nieuwe maan.	Saben doewa poeloeh delapan hari, ada lagi boelan baroe.	Gĕnap sĕn doewa ploh lapan oeroï, na lom boelĕn baro.
Als (het dan) veertien dagen (verder is) is de maan geheel vol (groot).	Kaloe ampat-blas hari, boelan soedah besar betoel.	Kalée ka pĕt-blas oeroï, boelĕn ka raja bit.
Dan ziet zij er geheel rond uit.	Roepa-nja boendar antéro.	Roepa-dji boelat antara.
Daarna wordt zij weêr klein.	Habis-nja, dija djadi ketjil lagi.	Lĕhĕs njan, djih batjoet lŏm.
Elken dag gaat er een stuk af.	Saben-hari sa potong hilang.	Gĕnap-oeroï si-pipaq gadoh.
Indien er menschen op de maan zijn.	Kaloe ada orang-orang di boelan.	Kalée na orĕng-orĕng di boelĕn.
Krijgen zij ook de Aarde te zien.	Dija dapat djoega melihat Boemi.	Djih tjit mĕtĕmĕng kalŏn Boemoï.
En dan heeft de Aarde ook hare verschillende gestalten.	Dan djoega Boemi ada roepa-roepa ganti.	Dan tjit Boemoï na roepa-roepa gantoï.
Elke acht-en-twintig dagen zou de Aarde groot (vol) zijn.	Saben doewa poeloeh delapan hari Boemi besar (boender) antéro.	Gĕnap sĕn doewa ploh lapan oeroï, Boemoï raja (boelat) antara.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zeven dagen later zou zij nog maar de halve grootte hebben.	Lagi toedjoeh hari, djadi besar-nja saparoe sadja.	Lôm toedjoh oeroï, djĕd raja-dji si-tĕngôh mantông.
Weêr zeven dagen later is het alsof de Aarde geheel weg is.	Lagi toedjoeh hari, Boemi seperti hilang antéro.	Lom toedjoh oeroï, Boemoï lagée gadoh antara.
Des nachts zijn er in de lucht vete nevelen (vlekken).	Kaloe malam, di langit ada banjaq kaboet.	Kalée malam, di langĕt na lĕ sagob.
Daar zijn duizende sterren.	Ada sa-riboe-riboe bintang.	Na mĕ-ribée-ribée bintang.
En duistere plekken ziet men allerwege.	Dan itoelah jang kelam-kaboet ada di mana-mana.	Dan njan-kĕ jang kĕlam-kabot (sĕpot-sĕpĕt) na baranggapat.
Dat zijn ook duizende sterren.	Ija itoe djoega sa-riboe-riboe bintang.	Jang njan tjit mĕ-ribée-ribée bintang.
Maar die sterren zijn verschrikkelijk ver.	Tetapi bintang itoe djaoeh sekali.	Tĕtapi bintang njan djĕoh tĕhat.
Denk zelf eens na.	Pikir-lah sendiri.	Piké-kĕ kĕdroï.
Is dat nu geen dwaalleer?	(H) Apa itoelah tida pengadjaran jang menjesatkan orang?	Poeĕ njan hana pĕngadjaran jang pĕsisat gôb?
De afstand van de zon tot de Aarde weten wij.	Djaoeh-nja matahari dari Boemi kami taoe.	Djĕoh-dji mata-oeroï nibak Boemoï kamoï toepoeĕ.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Als er een mensch was, die zoo snel kon loopen.	Djekalau ada orang, jang djalan bagitoe lekas.	Djakalée na orĕng jang djak mĕnan rĕdjang (pantas).
Zoo gauw als een kanonskogel.	Lekas seperti pellor mariëm.	Rĕdjang sipĕrti anĕq mĕrĕjam.
Zou hij zes-en-twintig jaren moeten gaan.	Lama-nja djalan misti doewa-poeloeh-anam taoen.	Trib-dji djak mĕhat doe-wa-ploh-nam tĕhon.
(Dat is) gelijk aan een menschenleven.	Seperti kahidoepan orang.	Lagée nĕ-oedib orĕng.
Als hij de zon bereikt (tot de zon is).	Kaloe sampéj di mata-hari.	Kalée tôk bak mata-oeroï.
Die donkere plekken zijn nog verder.	Itoe kalam-kaboet lagi lebéh djaoeh.	Njan kĕlam-kabot lôm lĕbéh djĕoh.
Er zijn er die driemaal verder zijn.	Ada jang tiga kali lebéh djaoeh.	Na jang lehée sĕn lĕbéh djĕoh.
Er zijn ook sterren, die zoo ver verwijderd zijn.	Ada djoega bintang-bintang jang djaoeh bagitoe.	Na tjit bintang-bintang jang djĕoh mĕnan.
Kunnen de menschen er heen gaan?	Apa orang-orang boleh dapat djalan ka-sitoe?	Poeĕ orĕng-orĕng djĕd mĕtĕmée djak kĕnan?
Dat is niet te doen. ('t Kan niet.)	Tida bisa.	Han-djĕd.
Omdat rondom de aarde de dampkring is.	Sebab koeliling Boemi ada oedara.	Sabab lingka Boemoï na hawa.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
De dikte (hoogte) van den dampkring gaat tot dertig-duizend voet.	Tinggi-nja oedara sampéj sapoeloeh-riboe kaki.	Manjang hawa tŏk siploh-ribée tapaq (*of* djĕngkaï).
Daarna is er te weinig, of daarna houdt de dampkring op.	Habis-nja ada korang.	Lĕs njan-dji na koerĕng.
Daarna krijgt men het ijl (koud).	Habis orang dapat dingin.	Habĕs orĕng tĕmĕng (*of* tĕmée) sidjoĕk.
En komt het bloed uit de ooren.	Dan darah kaloewar dari koeping.	Dan darah tĕbit di gĕloenjoeng.
En eveneens uit den mond.	Dan djoega kaloewar dari moeloet.	Dan tjit tĕbit di bahbah.
Ook uit de oogen.	Djoega (kaloewar) dari mata.	Tjit (tĕbit) di mata.
Vervolgens is het geheel duister.	Habis-nja glap sekali.	Habĕs-dji sĕpot tĕhat.
Alsof er geen zon ware.	Seperti tida ada matahari.	Lagée hana mata-oeroï.
Evenals in den nacht.	Seperti malam.	Lagée malam.
Hoe hoog is het, als men dat ondervindt?	Brapa tinggi-nja, kaloe berasa bagitoe?	Padoem (*of* Pa-ohna) manjang, kalée njĕm mĕnan?
Wellicht tienduizend vaam.	Barangkali sapoeloeh-riboe depa.	Kadang siploh-ribéé dĕpa.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hebt gij reeds ijs gezien?	Apa kamoe soedah lihat itoe ajer-batoe?	Poeč ka ta-kalôn njan ijĕr(1)-batée?
Hebt (gij) reeds gezien hoe het gemaakt wordt?	Apa soedah lihat bagimana orang békin?	Ka ta-kalôn pakri orĕng pĕgèdj (2)?
Ik wil 't u begrijpelijk maken.	Saija hendaq kasi mengarti.	Loen kĕmĕng bri maäloem.
Het gebouw bevat vier menschen.	Itoe roemah ada ampat orang di dalam-nja.	Njan roemôh na pĕt orĕng di dalam-dji.
Er zijn veel bakken vol met water.	Ada banjaq tampat-tampat penoh sama ajer.	Na lĕ tĕmpat-tĕmpat pĕnôh dĕngôn ijĕr(1).
Rivier- of putwater.	Ajer-kali atawa ajĕr-soemoer.	Ijĕr dibak kroeng atawa ijĕr dibak môn.
De bakken zijn niet groot.	Tampat-nja tida besar.	Tĕmpat-dji hana raja.
Misschien bevat een bak den inhoud van vier karaffen.	Barang kali satoe tampat ada isi-nja ampat gendi.	Bakagak sabôh tĕmpat na asoï-dji pĕt gĕndi (*of* tjiriĕq).
Als die bakken gevuld zijn.	Kaloe itoe tampat-tampat soedah di-isi.	Kalée njan tĕmpat-tĕmpat ka gĕ-pĕ-asoï.
Worden zij op eene rij in eene groote kist gedaan.	Dija di taroh baris di dalam peti besar.	Djih gĕboh bandja di dalam pĕtoï raja.

(1) *r* niet hoorbaar.

(2) lees pĕgit *of* pĕgŏt.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Daarna gebruikt men zwavelzuur, *of* daarna wordt zwavelzuur genomen.	Habis orang pakéj ajĕr-kras.	Oh-lĕs njan gĕ-ngoeï ijĕr-krĕs.
Dit vocht maakt het koud.	Ini ajĕr-kras jang békin dingin.	Njoï ijĕr-krĕs jang pĕ-sidjoĕk.
Omdat dit, als het ware, de warmte van het andere vocht inzuigt.	Sebab dija seperti isĕp panas-nja dari itoe ajer laïn.	Sabab djih lagée piĕp toetong-dji nibak njan ijĕr laèn.
Dit duurt een half uur.	Lama-nja satĕnga djam.	Trib-dji sitĕngôh djĕm.
De kracht (de uitwerking) van het zwavelzuur is aldus.	Koewat-nja ajĕr-kras bagitoe.	Tĕga-dji ijĕr-krĕs mĕnan.
Als die tijd verstreken is, wordt de groote kist geopend.	Waktoe itoe soedah liwat, peti besar di-boeka.	Waktée njan achée (lĕ-pas), pĕtoï raja ge-boeka.
En de bakken er uit genomen.	Dan itoe tampat-tampat di-angkat.	Dan njan tĕmpat-tĕmpat gĕ-pinah.
Al het water is dan hard als steen.	Ajer-nja samoewa kras seperti batoe.	Ijĕr-dji bandoem krĕs lagée batée.
Ik ben zeer verwonderd.	Saija héran sekali.	Loen hirĕn tĕhat.
Er bestaat ook een andere wijze om dranken te verkoelen.	Ada lagi laïn roepa, boewat békin dingin minoeman.	Na lôm laèn roepa, djĕd pĕ-gèdj sidjoĕk mi-noman.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Alleen (om) koud, niet (om) hard te maken.	Bèkin dingin sadja, tida békin kras.	Gĕ-pĕ-sidjoĕk mantông, hana gĕ-pĕ-krĕs.
Om koud te maken, gebruikt men zout.	Sopaja békin dingin sadja, orang pakéj garam.	Sopaja gĕ-pĕ-gèdj sidjoĕk mantông, gĕ-boh sira.
Dat soort van zout haalt men in den winkel.	Roepa-nja garam orang ambil di toko.	Roepa-dji sira, gĕ-tjôk (gĕ-bloï) di kĕdè.
Want het is geen gewoon (of tafel-) zout.	Sebab boekan garam makan.	Sabab kôn sira padjoh.
Het laat zich koud op de tong voelen.	Rasa-nja dingin di lidah.	Rasa-dji sidjoek, (kalée taboh) bak lidah.
Er bestaat nog eene andere wijze om te verkoelen.	Ada lagi laïn roepa, boewat békin dingin.	Na lôm laèn roepa kĕ pĕ-gèdj sidjoĕk.
Op deze wijze.	Bagini-lah.	Mĕnoï-kĕ.
Als men geloopen heeft en warm is.	Kaloe orang soedah djalan, dan panas.	Kalée orĕng-ka djak, dan toetong.
En als men thuis komt en koel wil drinken.	Kaloe poelang, dan soeka minoem dingin.	Kalée woï, dan galak djib sidjoĕk.
Dan neme men eene flesch bier of wijn.	Orang ambil satoe bottol *bier* atawa *anggoer*.	Gĕ-tjôk saboh katja *bier* atawa *anggoer*.
Maak (haar) niet open.	Djangan boeka.	Bèk boeka.
Houd (haar) dícht.	Tinggal toetoep.	Bhalé tĕtop.
Men neemt een stuk	Orang ambil sa-pôtong	Gĕ-tjôk sikrak idja, pa-

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
lijnwaad, onverschillig wat.	kaïn, bagimana ada.	kri na.
Dat stuk goed wordt flink nat gemaakt.	Itoe kaïn di békin basa betoel.	Njan idja ta-poeč basah bak gèdj.
De flesch wordt in dat goed gewikkeld.	Bottol di-boengkoes dalam itoe kaïn.	Katja ta-boengkos dalam idja njan.
Geheel er in gewikkeld.	Di-boengkoes antéro.	Ta-boengkos (balôt) bansilingka.
Dan wordt dat, met het goed, buiten gezet.	Habis bagitoe, sama kaïn, taroh di loewar.	Oh-lĕs mĕnan, ngôn idja, kĕbah di loewa.
In de zon (zonnehitte).	Di dalam panas-nja matahari.	Di dalam sĕoem-dji mataoeroï.
Men passe goed op!	Orang djaga baaik-baaik.	Gĕ-djaga gèdj.
Omdat, áls het te lang staat, de proef mislukt.	Sebab, kaloe tinggal terlaloe lama, tida djadi.	Sabab, kalée tinggaï trib silagoïna, handjĕd.
Als het goed bijna droog is.	Djikalau itoe kaïn ampir kring.	Djakalée idja njan rab tĕho.
Wordt de flesch met alles dadelijk binnengebracht.	Lantas bottol, sama sĕkali, di bawah di roemah.	Tĕma katja, ngon idja, ta-mè oe-roemôh.
Dadelijk wordt het lijnwaad afgenomen.	Lantas kaïn-nja di-boeka.	Tĕma idja-dji ta-boeka (ta-pĕlôs).
De flesch wordt snel geopend.	Bottol di-boeka lekas.	Katja ta-boeka rĕdjang.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
En is de inhoud der flesch terdege koud.	Dan isi-nja bottol dingin betoel.	Dan asoï-dji katja sidjoĕk bit.
Bijna als ijswater (koud water).	Ampir seperti ajer dingin.	Rab lagée ijĕr sidjoĕk.
Maar het is niet goed, dat men koud drinkt.	Tetapi tida baaik, orang minoem dingin.	Tĕtapi han gèdj, orĕng djib sidjoĕk.
Als men warm is en sterk (veel) zweet.	Kaloe orang panas dan banjaq kringet.	Kalée orĕng toetong dan lĕ rĕoh.
Omdat men gauw buikpijn kan krijgen.	Sebab lekas bolèh dapat sakit proet.	Sabab rĕdjang djĕd mĕtĕmĕng sakĕt proeĕt.
Het is goed koud te drinken met alcohol, *cognac* genaamd.	Baaik minoem dingin sama ajĕr-kras, mamanja *brèndie*.	Gèdj ta-djib sidjoĕk ngôn ijĕr-krĕs, nan-dji *brèndie*.
Vroeger kende ik iemand.	Dhoeloe saija kenal saorang.	Dilée loen toeri sidroï orĕng.
En hij dronk vier glazen in eens.	Dan dija minoem ampat glas sama sekali.	Dan djih djib pĕt glas sigo bandoem.
Toen kreeg hij eene hevige ziekte.	Lantas itoe orang dapat penjakit-an kras.	Tĕma orĕng njan mĕtĕmĕng pĕnjakĕt tĕhat.
Een kwartier daarna was hij dood.	Lagi sa-per-ampat djam dija màti.	Lôm sisoekée djĕm djih maté.
Ik dacht dat hij zich ziek hield.	Saija kira dija poera-poera sakit.	Loen kira (agak) djih poera-poera sakĕt.
Zijn gezicht werd zeer bleek.	Moeka-nja poetjat sekali.	Moeka-dji poetjat tĕhat.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zijne oogen verdraaiden zich.	Mata-nja poelas (poelir).	Mata-dji mĕngisa.
Zijne ademhaling werd inderdaad kort.	Napas-nja pèndèk betoel.	Nafas-dji panèq bit.
Toen geleek het, alsof (hij) buikpijn (had).	Habis roepa-nja seperti sakit proet.	Oh-lĕs njan roepa-dji lagée sakĕt proeĕt.
Elk oogenblik ging (hij) naar achteren.	Sabentar-sabentar pergi ka-blakang.	Sikĕdjab-sikĕdjab djak oe-likoet.
Dat vertrouwde ik niet.	Itoe-lah saija tida pertjaja.	Njan-kĕ han loen pĕtjahja.
Toen ontbood (riep) ik den (heer) dokter.	Habis saija panggil toewan dokter.	Tĕma(r) loen tawok toewan tabib.
Hij braakte ook.	Dija moentah djoega.	Djih moentah tjit.
Dat had ik bewaard.	Itoe-lah saija siempen.	Djéh (moentah) loen tĕroh.
De dokter kwam.	Dokter datang.	Tabib tĕka.
En keek naar het braaksel.	Dan melihat itoe moentah-nja.	Dan nĕkalôn njan moentah-dji.
Hij vroeg naar de ziekteverschijnselen.	Dija tanja dari hhal penjakitan.	Djih tanjông nibak hhal (haï) pĕnjakĕt njan.
De geneesheer verklaarde, dat die man stellig gauw had gedronken.	Kata-nja doktèr, temtoe itoe orang lekas minoem.	Kĕhĕn-dji tabib, tentée orĕng njan rĕdjang djib.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
En dat hij koud water had gedronken.	Dan dija minoem ajer dingin.	Dan djih djib ijĕr si-djoĕk.
Te veel in eens.	Pada sekali terlaloe banjaq.	Sigo bandoem lĕ silagoïna.
Alles wat de dokter zeide was volkomen juist.	Samoewa bitjara-an dokter betoel sekali.	Bandoem chaba(r) (narit) tabib njô tĕhat.
Als men warm is van het vele loopen.	Kaloe orang panas dari djalan banjaq.	Kalée orĕng hoegôb nibak lĕ djak.
En het lichaam is vermoeid (afgemat).	Dan badanja tjapé (lĕmĕs).	Dan badan-dji hèk.
Mag men wel koud water drinken.	Bolèh djoega minoem ajer dingin.	Djĕd tjit djib ijĕr sidjoĕk.
Maar men moet met kleine beetjes te gelijk drinken.	Tetapi misti minoem sedikit-sedikit.	Tĕtapi mĕhat djib batjoet.
Even alsof men proeft (om te drinken).	Seperti tjoba minoem.	Lagée tjoeba djib.
Vriend, ik wensch een boek te schrijven.	Sobat, saija maoe menoelis boekoe.	Tsahbat, loen kĕmĕng soerat kitab.
Omdat ik anderen wil onderrichten.	Sebab saija maoe bri adjar orang-orang laïn.	Sabab loen kĕmĕng pĕroenoï orĕng-orĕng laèn.
Gij moet mij helpen, als ge wilt.	Kamoe misti toeloong saija, kaloe soeka.	Gata mĕhat toelong loen, kalée galak.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hoe maakt men een boek?	Bagimana orang békin boekoe?	Pakri orĕng pĕ-gèdj kitab?
Daar zijn menschen voor.	Ada toekang-nja sendiri.	Na oetôs-dji (*of* toekang-dji) sidroï.
Een schrijft, een ander heeft de drukletters.	Jang satoe menoelis; jang laïn ada hoeroef tjitaq.	Jang sidroï soerat; jang laèn na haraf tjap.
Eerst schrijf ik met pen en inkt.	Dhoeloe saija menoelis dengan penna, tinta.	Dilée loen sĕmoerat ngôn kalam, daäwat.
In een schoolschrift.	Di dalam boekoe scola.	Di dalam kitab mĕroenoï.
De vellen (papier) worden maar aan een kant beschreven.	Itoe lembar (kertas) di toelis di sablah sadja.	Njan sioet gĕsoerat siblas mantông.
Aan de achterzijde moeten zij oningevuld zijn.	Di blakang-nja misti kòsong.	Di likoet-dji mĕhat lapang (sôh).
Omdat het werk gemakkelijk wordt.	Sebab pekerdja-an-nja djadi ganapang.	Sabab boĕt-dji djĕd mangat (sĕnang).
Duurt het lang, als (men) een boek maakt?	Apa lama, kaloe békin boekoe?	Poeĕ trib, kalée pĕgèdj kitab?
Ik denk een half jaar.	Saija rasa sa-tĕnga taoen.	Loen piké(r) sitĕngôh (sikhan) tĕhôn.
Omdat er vele fouten zijn, in 't begin.	Sebab ada banjaq salah, kaloe bermoela.	Sabab na lĕ salah, kalée poephôn.
Vele letters zijn fout (verkeerd).	Banjaq hoeroef, jang salah.	Lĕ haraf jang salah.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Ook vele zijn niet gelijk.	Dan djoega banjaq tida râta.	Dan tjit lĕ jang hana santĕt (sa *of* sabé *of* rata).
Dat alles moet verbeterd worden.	Itoe samoewa misti di-per-baïki.	Njan bandoem mĕhat gĕ-pĕ-gèdj.
De boeken worden gewoonlijk driemaal verbeterd.	Kitab-kitab masing tiga kali di-per-baïki.	Kitab-kitab maséng lehée sĕn, peçahh.
De eene keer zijn de letters goed, de andere keer zijn er weêr fouten.	Satoe kali hoeroef-hoeroef soedah baaik, laïn kali salah lagi.	Si gŏ haraf-haraf ka gèdj, laèn sĕn blét salah lŏm.
De letterzetters maken vele fouten.	Itoe toekan hoeroef-tjitaq ada banjaq salah.	Njan oetŏs-haraf-tjap na lĕ salah.
Zij hebben het druk (veel werk).	Ada banjaq pe-kerdja-annja.	Na lĕ boët djih.
Als alles al gedrukt is.	Kaloe samoewa soedah di-berçahh.	Kalée bandoem ka gĕ-pĕçahh.
Wordt al het papier naar den boekbinder gebracht.	Kertas-kertas samoewa di-bawa ka-toekan mendjilid-kitab.	Kĕrthas-kĕrthas bandoem gĕ-mè bak oetŏs-tjĕmĕtjŏp.
En dit duurt wederom eene maand.	Dan lagi ini lama-nja satoe boelan.	Dan lŏm njoï trib-dji si-boelĕn.
Omdat elke druk (oplaag)	Sabab satoe tjitaq-an ada	Sabab saboh tjap na

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
vijf honderd boeken bevat.	lima-ratoes kitab.	limông-rĕtoes kitab.
Inderdaad, 't kost veel moeite.	Banjaq soesah betoel.	Lĕ soesah bit.
Wat voor nieuws hebt gij meer?	Kamoe ada chabar laïn apa lagi?	Na chabar laèn poeĕ lôm?
Ander nieuws weet ik niet.	Laïn chabar saija tra taoe.	Laèn chabar hana loen toepoeĕ.
Hebt gij reeds vroeger hier geloopen?	Apa kamoe soedah dhoe-loe djalan di sini?	Poeĕ gata ka dilée djak kĕnoï?
Hebt gij dien berg reeds beklommen?	Apa soedah naïk goe-noeng itoe?	Poeĕ ka ta ék goenông njan?
Zijn er ginds soorten van mineralen (steenen)?	Apa ada roepa-roepa batoe-batoe di sana?	Poeĕ na matjam-matjam batée-batée di-sidéh?
Er zijn er zeer dure.	Ada jang mahal sekali.	Na jang mĕhal (mĕhaïl) tĕhat.
Dat alles komt uit het gebergte.	Samoewa itoe kaloewar dari goenoeng.	Bandoem njan tĕbit nibak goenông.
Goud, zilver en ook tin.	Maas(1), pérak dan djoe-ga timah.	Mĕs, pirak dan timoh tjit.
Hoe delft men dat?	Bagimana orang meng-gali itoe?	Pakri orĕng minah njan?

(1) Maas (Laag Mal.) van Amaas of Amàs (Hoog Mal.) Zie blz. 175 : verkort in màs.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Eerst zoekt en onderzoekt men den grond uitwendig.	Dhoeloe orang tjari dan pĕriksa tanah dari loewar.	Dilée orĕng mita dan pariksa tanôh di-loewar.
Men zoekt lang; wel eene maand (lang).	Tjari lama sekali; ada sa-boelan.	Mita trib tĕhat; trib-dji si boelĕn.
Als men genoeg kenteekenen heeft, graaft men den grond.	Kaloe soedah ada sampéj tanda pengenálan, orang gali tanah.	Kalée ka na tôk tanda tĕnoeri, orĕng koes tanôh.
Er zijn putten, die tot acht honderd voeten diep zijn.	Ada soemoer, sampéj delapan ratoes kaki dalam-nja.	Na môn, tôk lapan rĕtoes gaki dalam-dji.
En breed ook.	Dan lébar djoega.	Dan bidĕng tjit.
Binnen in den put maakt men trappen.	Di dalam-nja soemoer orang békin tangga.	Di dalam-dji môn orĕng pĕ-gèdj rĕnjĕn.
Opdat men (er) in en uit kan.	Sopaja bolĕh masoek dan kaloewar.	Sopaja djĕd tamông dan tĕbit.
Dan kan men er ook met manden in neder-dalen.	Habis orang djoega bolĕh toeroen sama krandjang.	Tĕmar orĕng tjit djĕd troon ngôn raga.
Men gaat in de mand, en deze wordt, met een lang touw, naar beneden gelaten.	Orang masoek dalam krandjang, dan ini di-kasi toeroen, sama tali pandjang.	Orĕng tamông dalam raga, dan njoï gĕ-bĕtroon (oeloer) ngôn taloï panjang.
Hoe kan men, zoo diep, zien?	Bagimana orang bisa lihat bagitoe dalam?	Pakri orĕng lĕmah ôh-nan lĕhôk?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Men gebruikt eene lamp, omdat 't duister is.	Orang pakéj lampo, sebab glap.	Orĕng mĕ-tanglông, sabab sĕpot.
Van tijd tot tijd, bij aardbevingen, gebeuren er ook ongelukken.	Tempo-tempo, kaloe lindo, ada tjelaka djoega.	Mĕdjan-djan, kalée gĕmpa, na tjĕlaka tjit.
Kent (weet) gij den grootsten diamant ter wereld?	Apa kamoe kenal inten jang paling besar di doenia?	Poeĕ gata toepocĕ intan jang gèdj silagoï-ék di dônnja?
Men heeft hem den naam Koh-i-noor gegeven.	Orang membri nama Kohinoor.	Orĕng boh nan Soekadama. (?)
Hij is twee millioen gulden waard.	Harga-nja doewa-ratoes laksa.	Harga-dji (joem-dji) doewa-rĕtoes laksa.
Met welke gereedschappen werkt men?	Orang kerdja dengan bekakas apa?	Gĕ-poeboĕt ngôn pekakas pocĕ?
Men gebruikt schoppen, bijlen en zagen.	Pakéj patjol, kampaq dan gergadji.	Goeï (ngoeï) tjangkôl, sĕrôn, dan gergadjoï.
Als men reeds gewerkt heeft tot aan den grond, wordt die grond in manden gedaan.	Kaloe orang soedah patjol sampéj di tanah, itoe tanah di-taroh di-dalam krandjang.	Kalée orĕng ka tjangkoï ôh tanôh, tanôh-dji gĕbôh di-dalam raga.
En zoeken de lieden de steenen er uit, en	Dan orang piléh batoe-batoe-nja, dan tanah-	Dan orĕng mita batée-batée-dji, dan tanôh-

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
wordt de grond in het water gedaan.	nja di masoek ajer.	dji gĕbôh lam ijĕr.
Nu en dan (gebeuren) zijn er ook ongevallen.	Tempo-tempo ada djoega tjelaka.	Mĕdjan-djan na tjit tjelaka.
En sterven vele menschen.	Dan banjaq orang mâti.	Dan lĕ orĕng mâté.
En dikwijls zijn vele menschen ziek.	Dan sring-sring banjaq orang sakit.	Dan mĕdjan-djan lĕ orĕng sakĕt.
Als zij te diep neêrdalen, worden zij benauwd.	Kaloe dija masoek terlaloe dalam, korang napas.	Kalée dji tamông lĕhôk tĕhat, koerĕng nafas.
Daar is geen koelte (wind).	Dan lagi tida ada angin.	Dan lòm hana angĕn.
Omdat het er binnen-in zeer warm is.	Sebab itoe panas sekali di dalam.	Sabab toetông tĕhat di-dalam.
De menschen zweeten sterk.	Orang banjaq kringet.	Orĕng lĕ rĕoh (hoegôb).
Diensvolgens (worden zij) gauw zwak.	Dari-itoe lekas lemah (lembèk).	Nibak njan rĕdjang hèk.
Als de aarde in de manden wordt gedaan.	Kaloe tanah di taroh di dalam krandjang.	Kalée tanôh gĕbôh di-dalam raga.
Worden vervolgens de manden (omhoog) er uit geheschen.	Habis krandjang di-tarik kaloewar.	Tĕmar raga gĕ-tarék oeloewar.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
En zoekt men de gesteenten.	Dan orang piléh batoe-batoe-nja.	Dan orĕng piléh (mita) batée-batée-dji.
De aarde wordt wederom in water gedaan.	Tanah-nja di-masoek lagi di-dalam ajer.	Tanôh-dji lôm gĕboh lam ijĕr.
Opdat (zij) weêr uitgezocht wordt, als zij week is.	Sopaja di-piléh lagi, kaloe lembĕk.	Sopaja gĕ-piléh lôm, waktée lĕmik.
Voor hoeveel waarde is datgene, dat men, eene maand lang, zoekt?	Brapa harga-nja, jang orang tjari satoe boelan?	Padoem joem-dji, jang gĕmita si-boelĕn?
Dat hangt er van af, *of* dat is niet gelijk.	Itoe tida sama.	Njan han sa.
Nu en dan veel, dikwijls weinig.	Terkadang-kadang banjaq, sring-sring sedikit.	Kadang-kadang lĕ, mĕdjan-djan dit (mit).
Waar woont dat volk? (Waar zijn de huizen van dat volk?)	Di-mana roemah-nja orang itoe?	Di pat roemôh-dji orĕng njoï?
Hunne kampongs zijn zeer dicht bij.	Kampong-nja dekat sekali.	Kampông-dji rab tĕhat.
Er zijn er ook die in de beneden-streken wonen.	Ada djoega jang doedoeq di ilir.	Na tjit jang doeq di-baroh (di ilir).
Als zij werken, beklimmen zij de bergen.	Dan kaloe kerdja, dija naïk goenoeng.	Dan kalée djak boĕt, dji ék oe-goenoeng.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
En blijven eene week werken.	Dan tinggal kerdja satoe minggo.	Dan tinggaï djak boët si minggoe.
Zij verblijven bij andere menschen.	Dija mĕnoempang sama orang laïn.	Djih mĕloempang bak orĕng laèn.
Na het werk, keeren zij weêr naar beneden terug.	Habis kerdja, dija poelang milir.	Oh lĕhĕs boët, djih woï oe-baroh.
Worden die steenen niet gehouwen?	Apa itoe batoe tida dipôtong?	Poeë njan batée han gĕkôh?
Worden die juweelen niet gekloofd?	Apa itoe permata tida di-bĕlah?	Poeë njan pĕrmata han gĕ-plah?
Gebruiken de juweliers geen vijlen?	Orang toekan-nja, apa dija tida pakéj kékir?	Orĕng toekang-dji poeë djih han mĕkiki?

Bijzondere uitdrukkingen en opmerkingen. [1]

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Gij zijt het, die aanleiding geeft.	Kamoe jang mengaranakan.	Gata jang mĕkĕrna (*of* moedoh).
Zweer niet!	Djangan berkoetoeq (soempah)!	Bèk moesoempah!
Om Gods wil!	Karana Allah!	Kĕrna Allah!
Dat zijn godsdienstige gebruiken.	Itoelah ádat agama.	Njan-kĕ âdat agama.
Het is niet alles goud, wat blinkt.	Maski bekilap belom djadi mâs.	Mĕski mĕkilat gôh mĕhat mĕs.
Hij heeft den geest gegeven.	Dija soedah poetoes njawa.	Djih ka poetoes njawông.
Droefheid en vreugde	Doekatjita dan soekatjita	Doekatjita dan soekatjita

(1) Midden-kolom is nagenoeg alles Hoog-Maleisch.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
wisselen elkander in de wereld af.	ganti-ganti di doenia.	gantoï-gantoï di dôn-nja.
Ik geef die zaak in uwe handen.	Saija serahken perkara itoe kapada-moe.	Loen pĕdjôk-pĕdjôk pĕ-kara njan baq gata.
Haal geen oude koeien uit de sloot.	Djangan korèk perkara jang soedah.	Bék sĕboĕt-boĕt pĕkara jang ka.
Gij handelt tegen trouw en plicht.	Kamoe berboewat chi-jánat.	Gata poeboĕt chijánat.
Ik raakte in gevangen-schap.	Saija mendjadi tawanan.	Loen djĕd kĕtawanan.
Een moeielijk geval.	Perkara jang soekar sekali.	Pĕkara jang gąlaq (soe-ka(r)) tĕhat.
Ziet gij (het gesternte van) den Grooten Beer?	Apa kamoe lihat Boerdj Bidoeq?	Poeĕ ta-kalôn Boerodj?
Daar is het zevengesternte.	Di sitoe ada Bintang Kertika.	Di sidéh na Bintang kĕrtika.
Vier elkander opvolgende geslachten.	Ampat gilir orang.	Pĕt djĕb orĕng.
Er zijn drie genoot-schappen te Atjeh.	Ada tiga madjlis di Atjeh.	Na lĕhée mĕdjĕlis di Atjeh.
Welke (wat) is uwe geloofsleus?	Apa kamoe poenja isjârat imán?	Poeĕ gata po isjárat imán?
Wie heeft gelijk, wie ongelijk?	Sijapa benar, sijapa salah?	Soï bĕna(r), soï salah?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hij is gek van angst.	Dija gila karana takoet.	Djih poengô kĕrna tĕmakoet.
Hij leeft in de gemeenschap Gods.	Maka ija-lah wali Allah.	Tĕma(r) djih-kĕ wali Allah.
Kent gij geheimschrift?	Apa kamoe kenal hoeroef jang moesjkil?	Poeĕ ta-toeri haraf jang mĕsĕkĕ?
Gehoorzaamheid aan God.	Kabaqtian pada Allah.	Kĕbaqtian baq Allah.
Dat zijn ijdele gesprekken.	Itoe-lah bitjara sija-sija.	Njoï-kĕ bĕtjara sija-sija.
Hij heeft een edel hart. (Hij is edelmoedig.)	Dija himmat jang tinggi.	Djih bangsa jang bakô.
Want ik ben u genegen.	Karana saija kasiñani engkaw.	Kĕrna loen gaséh kĕdroï tĕ.
Bitter als gal.	Paït seperti hampedoe.	Pĕhit lagée lampĕdoe.
Hij is goed geaard.	Dija berperi baaik-baaik.	Djih moeproï gèdj-gèdj.
Volgens 's lands gebruik.	Sebagimana adat-nja negri.	Pakri jang adat-dji (rĕsam-dji) nanggroï.
Hij heeft tegenwoordigheid van geest.	Dija tetap hâti.	Djih tĕtap haté.
Ik ga op jacht.	Saija pergi berboeroe.	Loen djak moeboeroe.
Waar is mijn getij-boek (Mah.)?	Mana saija poenja kitab çalawat?	Hô kitab cĕlawĕt-loen?
Uw formulier-boek.	Kamoe poenja kitab-soerat-peratoeran.	Gata po kitab-soerat-atoeran.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig! (Eed.)	Demi Allah Tá'ála!	Dami Allah Ta'ála!
Neem mijne woorden ter harte.	Mentjita-lah kata-koe.	Nit (tjita) kĕhĕn-loen.
Hij geeft heilzame wenken.	Dija membri isjárat jang berfáidat.	Djih bri isjárat jang moefaïdah.
Hij werd op heeterdaad betrapt.	Dija ka-dapat-an berboewat.	Djih mĕtĕmĕng moeboĕt.
Onbezielde voorwerpen.	Barang-barang jang tiada bernjawa.	Barang-barang jang hana njawông.
Gij zijt ondankbaar.	Kaw tiada tahoe sjoekr.	Gata han toepoeĕ (tĕhée) sjoekôr.
Ik ben uw onderdanige dienaar.	Saija hamba jang rendah.	Oelon toewan namit jang hina dina.
De duivel was onder de engelen.	Iblis ada pada antara segalla maláikat.	Iblis na mĕngklèk ngôn maláïkat.
Gij zijt een égoist.	Kamoe orang jang menoentoet salamat dirinja.	Gata njoï jang mĕnoentoet sĕlamat droï.
Over de eeuwigheid.	Dari achirat.	Nibak achirat.
Het is aldus voorbeschikt.	Maka bagitoe bernijatkan.	Tĕma(r) mĕnan mĕnit.
Dit verhaal duurt eeuwig.	Ini tjeritera lama sekali.	Njoï chabar zamĕn tĕhat.
Wat is de bestemde dag?	Hari apa jang di-tantoekan?	Oroï poeĕ jang gĕ-pĕtĕntée?

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
God bestaat met zichzelven.	Bahoewa Allah berdzát dengan sendiri-nja.	Bit Pôtĕ Allah mĕdzat dĕngôn kĕdroï.
Hij denkt aan zijn eigen voordeel.	Dija ingat oentoeng diri.	Djih ingat kĕ oentoeng droï.
In de handen klappen.	Bertepoeq tangan.	Mĕkĕpoeq djaroï.
Het is klaarblijkelijk bewezen.	Soedah trang dengan njata-nja.	Ka pĕngĕs ngôn njata.
Die vrouw valt flauw.	Itoe perampoewan kalangar.	Njan inông ingkĕ.
Gij moet mij vast belooven.	Kamoe misti djandji saija dengan soenggoe-soenggoe.	Gata mĕdjandji loen ngôn soenggoh-soenggoh.
Dit zijn varens.	Inilah daoen pakoe.	Njoï-kĕ oen pakoe.
Vanwege den Koning.	Dari pada péhaq Radja.	Baq pihaq Radja.
Van ganscher harte.	Dengan sagenap hâti.	Dĕngôn tĕntée haté.
Het einde der dingen.	Ka-soedah-an doenia.	Kĕ-soedahan dônnja.
Laat gij dat toe?	Apa kamoe bri idzin itoe?	Poeĕ gata pĕ-izin njan?
Hij waagt zijn leven (heeft zijn leven veil).	Dija belandja-kan djiwa.	Djih pasaq njawông.
Die vrouw lonkt mij toe.	Itoe perampoewan maïn mata akan saija.	Njan inông mĕnĕèn mata loen.
Dit huis moet geveild worden.	Ini roemah misti dilèlang.	Njoï roemôh handjĕd han lènglông.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hij tast overal rond.	Dija měměraba-raba.	Djih měraba-raba.
Zij is zeer beminnens-waardig.	Dija terlaloe patoet di-kasihi.	Djih patot lagoï ék gĕ-gaséh.
Gij moet niet veinzen.	Kamoe djangan me-ngitjoe hâti.	Gata bèk gĕtjoh hâté.
Zoodat ik u dáár zal vinden.	Sahingga saija dapat kamoe di sana.	Ôh hat loen tĕměng gata di sidéh.
Het komt precies uit — 't is juist voldoende.	Ini tjoekoep betoel.	Njoï séb bit.
Iemand uit eene groote verlegenheid redden.	Meloepoetkan sa-orang dari pada kasoekaran jang sangat.	Tĕnoewô sidroï orĕng nibak kĕsoeka-an jang tĕhat.
Gij verleidt de vrouwen!	Kamoe menawari orang-orang-perampoewan!	Ta dakwa orĕng-orĕng-inông!
Ik wil mij laten om-koopen.	Saija hendaq makan soewap (figuurlijk).	Loen kĕměng padjoh soĕb (*figuurlijk*).
Ik ben hopeloos!	Saija soedah tiada ber-daja lagi.	Loen ka hana daja lé.
De oorlog verklaren.	Mema'loemken pĕrang.	Gĕ-poemáloem pĕrang.
Die bloem is verlept.	Kembang itoe soedah lajoe.	Boengông djéh ka lajée.
Hij is naar de eeuwigheïd verhuisd.	Dija pindah kapada negri jang baqá.	Djih minah kĕ nanggroï jang baqá.
Hij voert iets in zijn schild.	Dija bernijat apa-apa.	Djih měniët poeĕ-poeĕ.

Hollandsch.	Maleisch.	Atjehsch.
Hij volgt ons overal.	Dija toeroet kami orang di-mana-mana.	Djih sětèt kamoï njoï barang-hŏ.
Wie speelt er fluit? Is er foelie?	Sijapa jang tioep soeling?	Soï jang joep soeléng?
Wij hoorden het golf-geklots.	Apa ada boenga pala? Maka kita pon dengar ombaq mengaloen.	Poeč na boengông pala? Tĕma(r) kamoï pi dengô(r) rĕjĕk mĕ-alon.
Hij is gek op 'n meisje.	Dija gila birahi akan anaq dara sa-orang.	Djih poengô bĕrĕhi kĕ aněq dara si-droï.
Hij is een Godgeleerde.	Dija faham pada ilmoe ilahijat.	Djih pĕham baq ilmée 'lahijat.
Van hoeveel karaat is dit goud?	Ini mâs, brapa moetoe-nja?	Njoï mĕs, padoem moe-toe-dji?
Hij is een goddeloos mensch.	Dija orang fâsiq.	Djih orĕng fasèq.
Ik geef gaarne spijs en drank ten beste.	Saija soeka mendjamoe.	Loen galak mĕdjamée.
Ga toch snel!	Djalan-lah tjĕpĕt!	Djak-kĕ bagas!
Gij zijt onbeschoft (onwellevend).	Kamoe koerang bahasa.	Gata koerĕng adat.
Hij is jaloersch (wangunstig).	Dija hâti dengki.	Djih haté dĕnki.
De onderhandelingen zijn afgebroken.	Brhènti moesjâwarat.	Pioh mĕsjèauwarat.
Dit is onbewierookt.	Ini-lah tiada di-oekoep doepa.	Njoï-kĕ hana gĕgang-gang (oekop) hooi.

Hollandsch	Maleisch.	Atjehsch.
Kunt gij den Koran uitleggen?	Apa kamoe bisa tafsir qoeran?	Poeë kadjëd taboh maäna qoeran?
Wat is uw bestaan?	Apa kamoe poenja pentjaréan?	Poeë pëntjarian gata?
Tot zijn bestwil.	Akan selamat-nja.	Kë sëlamat-dji.
Dat hebt gij knap gedaan.	Ija itoe kamoe békin tjantiq.	Jang njan gata pëdhit.
Hij is een ingetogen mensch.	Dija orang berbangsa (sopan).	Djih orëng moebangsa.
Keurige kleeding.	Pakéj-an jang indah-indah.	Pëkajan jang indah-indah.
Hoeveel heeft hij geërfd?	Brapa dija tarima barang poesaka?	Padoem dji tarimông barang pësaka?
Hij heeft een vast geloof.	Dija jang ada dín jang tetap.	Djih jang na dín jang tëtap.

PRO 00103-94

SURAT
TGL. 17/9/93